

ምዕራፍ 72 - የነገረ መስቀል ውጤት

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የኅጢአት መሥዋዕቱን በመስቀል ላይ ሲያቀርብ በመጨረሻ «ተፈጸመ» ብሎ ጮኸ። በምዕራፍ 69 እንደተመለከትነው የክርስቶስ ሞት የክርስትና ዋና ታሪክ ሲሆን፤ በዓለም ታሪክ ውስጥም ዋና ክሥተት ነው። የክርስቶስን የመስቀል ላይ ሥራ ከተረዳን፤ እንግዲህ በእርሱ ሞት ምን ዓይነት ለውጥ እንደተገኘ መመርመር አመክንዮታዊ ነውና ውጤቱን በአምስት አርእስት አጠቃልለን ለማየት እንሞክራለን ፡-

ሀ) የእግዚአብሔር ፍላጎት ርካታ አገኘ

በምዕራፍ 71ሀ ላይ ክርስቶስ በመሥዋዕቱ መሠረት ማስተስረያ ሆኖ የእግዚአብሔርን ቊጣ እንዳበረደ አይተናል። ቊጣው የእግዚአብሔርን ጽድቅ ይገልጣል(1)። እግዚአብሔር ጽድቅ ነውና ለሰው ሕጉን ሰጥቷል፤ ጽድቅ በመሆኑም ጽድቁ እንዲታወቅ ይፈልጋል። ሆኖም ክርስቶስ ከመምጣቱ በፊት እግዚአብሔር በኅጢአት ላይ ባለመፍረዱና ኅጢአተኞችን በእምነታቸው መሠረት በማጽደቁ ስለሰው ኅጢአት ችልተኛ የሆነ መስሎ ነበር። የእግዚአብሔር ልጅ ግን የሰውን ኅጢአት በደልና የሕግን ርግማን በመሸከሙ እግዚአብሔር ጽድቅ መሆኑን ገለጠ። በዚህም መሠረት ሐዋርያው፡ «እርሱንም እግዚአብሔር በእምነት የሚገኝ በደሙም የሆነ ማስተስረያ አድርጎ አቆመው፤ ይህም በፊት የተደረገውን ኅጢአት በእግዚአብሔር ችሎታ ስለመተው ጽድቁን ያሳይ ዘንድ ነው፤ ራሱም ጽድቅ እንዲሆን በኢየሱስም የሚያምነውን እንዲያጸድቅ አሁን በዚህ ዘመን ጽድቁን ያሳይ ዘንድ ነው» በማለቱ እግዚአብሔር በሰው ዘንድ በሚያደርገው ሁሉ ፍጹም ጽድቅ መሆኑን አረጋግጧል፤ ሮም 3፡25-26።

ምድራዊ ንጉሥ ለአገሩ ሕግ መታዘዝ አለበት። ለምሳሌ ዳርዮስ ይህን ተረድቶ ተቸገረ፤ ምክንያቱም የባለ ሚሉቹን ተንኲል አልተረዳምና ባወጀው ሕግ መሠረት ዳንኤልን በአንበሳች ጉድጓድ ለመጣል ተገደደ፤ ዳን. 6፡1-16። እግዚአብሔር ግን ሕጉን የሰጠው እንደ ጥበቡ ነበረና ሕግን ሰጪ ሆኖ በሕጉ ይደሰታል፤ ሕጉ ባሕርዩንና ፈቃዱን ይገልጣልና እግዚአብሔር ጽድቅ በመሆኑ ከባሕርዩ ጋር የማይስማሙትን ነገሮች ማድረግ አይችልም፤ ለምሳሌ «እግዚአብሔር የማይዋሽ ነው፤ ከቶ ሊዋሽ አይችልም» (ቲቶ 1፡1-2፤ ዕብ. 6፡17-18)፤ «ራሱን ሊክድ አይችልም»፤ 2ጢሞ. 2፡13። እንግዲህ ሰዎች ሕጉን ሲተላለፉ፤ እግዚአብሔር ችል ማለት አይችልም፤ ምክንያቱም ይህ ባሕርዩ ነውና። ስለዚህ እግዚአብሔር ሰዎችን ለማዳን ሲፈልግ፤ ሕጉን እንዲፈጽም በኅጢአተኞች ምትክ የኅጢአታቸውን ቅጣት ለመሸከም በእነርሱ ፈንታ ሌላ እንዲተካ ወሰነ፤ ለዚህም ብቃት ያለው የራሱ ልጅ ብቻ ነበረና ሰው እንዲሆን ወደ ዓለም ላከው። በዚህ መንገድ የእግዚአብሔር የጽድቅ ፍላጎት ርካታ አገኘ። ይህም ርካታ በክርስቶስ ደም ተገኘ፤ ሮም 5፡9።

የእግዚአብሔርን ባሕርይ በተለይም ራሱን መካድ የማይችል መሆኑን ለማስተዋል፤ የወደደው ሕዝቡ ክፋትን ሲሠራ በእግዚአብሔር ዘንድ ምን ዓይነት አጻፋ እንደነበረ እንመርምር (2) ፡-

ሀ) ክፋታቸው በማስቀናትና በማስቂጣት ይገለጣል፤ ለምሳሌ፡ «በሌሎች አማልክት አስቀኑት፤ በርድሰታቸውም አስቂጡት» ይህ የእግዚአብሔር ትዕግሥት

ማለቁን የሚያሳይ ሳይሆን፤ ለሕዝቡ ክፋት የማይቀር የእግዚአብሔር አጻፋ እንዳለ ያመለክታል። ይህን እንዲያደርግ የሚያነሳሳው ክፋት ብቻ ነው። ክፋት ባያነሳሳው ኖሮ ጻድቅ አይሆንም፤ በማንነቱም ላይ ጥያቄ ይነሳ ነበር፤ ዘጸ. 32፥16፥21፤ መላ. 2፥12፤ 2ነገ. 17፥17፤ መዝ. 78፥58።

ለ) በመቃጠል መንፈስ ይገለጣል፤ ለምሳሌ ፡- «በእጃቸው ሥራ ሁሉ ያስቂጡኝ ዘንድ ትተውኛልና፤ ለሌሎችም አማልክት ዐጥነዋልና ቀጣዩ በዚህ ስፍራ ላይ ይነድዳል፤ አይጠፋምም»፤ 2ነገ. 22፥17። መዝሙረኛውም፡ «አቤቱ እስከ መቼ ለዘላለም ትቂጣለህ? ቅንዓትህም እንደ እሳት ይነድዳል?» ብሎ ይጠይቃል፤ መዝ. 79፥5።

ሐ) ቀጣውን በመፈጸም ይገለጣል፤ በዚህም ፍላጎቱ ርካታ ያገኛል። እግዚአብሔር፡ «ቀጣዩም ይፈጸማል፤ መዓትንም እጨርሳለሁ፤ እጽናናማለሁ፤ መዓትንም በፈጸምሁባቸው ጊዜ እኔ እግዚአብሔር በቅንዓቱ እንደተናገርሁ ያውቃሉ» ብሏል፤ ሕዝ. 5፥13፤ 6፥12፤ 7፥8። በተጨማሪም እግዚአብሔር በእስራኤል ዙሪያ ስለሚገኙት አገሮች ማስጠንቀቂያ ሲሰጥ፡ «...መቅሠፍቴን ከማድረግ አልመለስም» በማለቱ ቀጣውን እንደሚፈጽም ተናገረ፤ አሞጽ 1፥3፡6፡9፡11፡13፤ 2፥1፡4፡6።

እነዚህ ሦስት ዐይነት አባባሎች የእግዚአብሔር ፍርድ ከውስጡ፤ ከቅዱስ ባሕርዩ እንደሚፈልቅና ሳይገለጥ የማይቀር እንደሆነ ያሳያል። ሁልጊዜ ልብ ልንለው የሚገባ በእኛ ላይ ሊወድቅ የነበረው የእግዚአብሔር ቀጣና መዓት በክርስቶስ ላይ የመጣ መሆኑን ነው።

በእነዚህ ጥቅሶች መሠረት የእግዚአብሔር ፍርድ የመጣው በእስራኤል ላይ ነበረ። እግዚአብሔር እስራኤልን ወደደ፤ እስራኤልን መረጠ፤ ለእስራኤልም ቃል ኪዳንን ሰጠ። ይህንም ያደረገው በእስራኤል ዘንድ ምክንያት ተገኝቶ ሳይሆን፤ እንዲሁ ስለወደደው ነበር፤ ዘጸ. 7፥7-8።

እግዚአብሔር ሁልጊዜ ስለ ሰሙ ይሠራል። የእግዚአብሔር ስም ባሕርዩንና ህላጩን ሁሉ አጠቃልሎ ያሳያል። እግዚአብሔር ጻድቅ ስለሆነ በቀጣው ይቀጣል፤ ይፈርዳልም። ፍቅርም ነውና ሕዝቡን ያድናል። «የእስራኤል ቤት ሆይ፤ እንደ ክፉ መንገዳችሁና እንደ ርኩስ ሥራችሁ ሳይሆን፤ ስለ ሰሜ ስል በሠራሁላችሁ ጊዜ፤ እኔ እግዚአብሔር እንደሆንሁ ታውቃላችሁ» ተብሎ ተጽፏል፤ ሕዝ. 20፥44።

ለ) የእግዚአብሔር ፍቅር ተገለጠ

ብዙ ሰዎች የዓለምን ሥቃይ፤ መከራ፤ ሐዘንና ችግር ሁሉ ሲያዩ፤ እግዚአብሔር በእውነት ፍቅር ከሆነ፤ ለምን ይህን ሁሉ በሁሉን ቻይነቱ አያስወግደውም? ብለው ይጠይቃሉ። መጽሐፍ ቅዱስ ለዚህ ጥያቄ በቀጥታ መልስ አይሰጥም፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር አንድ ልጁን ለዓለም በመስጠት ፍቅሩን እንደገለጠ፤ ልጁንም እስከ መስቀል ሞት ድረስ እንደሰጠው ይናገራል። ስለዚህ ጉዳይ የሚናገሩ ዋና ዋና ጥቅሶች የሚከተሉት ናቸው ፡-

«...የሰው ልጅ ሊሰቀል ይገባዋል። በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስኪሰጥ ድረስ ዓለሙን እንዲሁ ወዷልና»፤ ዮሐ. 3፥15-16።

«...ገና ገጢአተኞች ሳለን ክርስቶስ ስለ እኛ ሞቷልና፤ እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን የራሱን ፍቅር ያስረዳል»፤ ሮሞ 5፥8።

«እርሱ ስለ እኛ ነፍሱን አሳልፎ ሰጥቷልና በዚህ ፍቅርን ዐውቀናል»፤ 1ዮሐ. 3፥16።

«ፍቅርም እንደዚህ ነው፤ እግዚአብሔር እርሱ ራሱ እንደወደደን ስለ ኅጢአታችንም ማስተስረያ ይሆን ዘንድ ልጁን እንደላከ እንጂ እኛ እግዚአብሔርን እንደወደድነው አይደለም»፤ 1ዮሐ. 4፥10።

በእነዚህ ጥቅሶች ፍቅር ምን እንደሆነ ተገልጧልና ማናቸውንም ዐይነት ፍቅር በዚህ መሠረት መገምገም እንችላለን(3)። እግዚአብሔር ፍቅር ነው (1ዮሐ. 4፥8)፤ አሁን እግዚአብሔር ምንን፣ እንዴት፣ ለማንና ለምን እንደሚሰጥ በማተት ፍቅሩን ለማስተዋል እንሞክራለን። ለጥያቄዎቹ መልስ የሚሆኑንን አሳቦች ከዚህ በላይ ከተጻፉት ጥቅሶች እናገኛለን።

1. እግዚአብሔር ልጁን ሰጠ፤ ልጁ አንድ ልጅ ነው፤ ሌላ የባሕርይ ልጅ የለውም። ይህ ልጅ የራሱ ልጅ በመሆኑ የራሱን ፍቅር ያስረዳል።

2. እግዚአብሔር ልጁን የሰጠው በክብር ተቀባይነትን እንዲያገኝ ሳይሆን፣ እስከ ሞት ድረስ፣ እስከ መስቀል ሞት ድረስ እንኳ እንዲታዘዘው ነው። ይህም ሲሆን ልጁ ራሱ የአብን ፍቅር ዐውቆና ወደ ነፍሱን በዚህ ዐይነት ለመስቀል ሞት አሳልፎ ሰጠ። በመስቀል ላይ ሊሞት የበቃው ለሰው ኅጢአት ማስተስረያ እንዲገኝ ነበር።

3. እግዚአብሔር ልጁን እስከ መስቀል ሞት ድረስ የሰጠው ለ«ዓለም» ነው። «ዓለም» የሚለው ቃል ብዙ ነገርን ሊያመለክት ቢችልም፣ እዚህ ላይ አንደኛ፣ የእግዚአብሔር ፍቅር ለአይሁድ ብቻ ሳይሆን ለሕዝብ ሁሉ የሚደርስ መሆኑን፣ ሁለተኛ፣ ዓለም ከክፋቱ የተነሣ ሊጠፋ የተቃረበ መሆኑን የሚያሳይ ይመስላል። ክርስቶስ የተላከውና የሞተው ሰዎች ገና ኅጢአተኞች ሳሉ ነበርና ኅጢአተኞች ሲሆኑ እግዚአብሔርን አይወዱም ነበር።

4. እግዚአብሔር ልጁን የላከው በልጁ የመስቀል ላይ ሥራ የሚያምን ሁሉ የዘለዓለም ሕይወት እንዲኖረውና እንዳይጠፋ ነው።

ለዚህ ፍቅር ሰው የሚሰጠው ትክክለኛ አጻፋ ምንድን ነው? ክርስቶስ፣ «...እንደወደድኋችሁ እናንተ ደግሞ እርስ በርሳችሁ ትዋደዱ ዘንድ አዲስ ትእዛዝ እሰጣችኋለሁ» ብሎ ፍቅሩ የደቀ መዛሙርቱን ፍቅር እንደሚያነሣና ትክክለኛም እንደሆነ አሳየ፤ 1ዮሐ. 13፥34። ሐዋርያው ጳውሎስ፣ «...የክርስቶስ ፍቅር ግድ ይለናልና፤ ...በሕይወት ያሉት ስለ እነርሱ ለሞተውና ለተነሣው እንጂ ወደ ፊት ለራሳቸው እንዳይኖሩ ስለ ሁሉ ሞተ» በማለት ምእመናን ለጌታቸው ክብር መኖር እንዳለባቸው ይመክራል፤ 2ቆሮ. 5፥14-15። ይህን አሳብ ሐዋርያው በግል ሕይወቱ እንዴት እንደፈጸመው ለማሳየትም፣ «ከክርስቶስ ጋር ተሰቅዶአለሁ፤ እኔም አሁን ሕያው ሆኜ አልኖርም፤ ክርስቶስ ግን በእኔ ይኖራል፤ አሁንም በሥጋ የምኖርበት ኑሮ በወደደኝና ስለ እኔ ራሱን በሰጠው በእግዚአብሔር ልጅ ላይ ባለ እምነት የምኖረው ነው» ብሏል። የቀድሞ ሕይወቱ ከክርስቶስ ጋር መስቀሉንና ክርስቶስ በእርሱ ውስጥ መኖሩን በማመን፣ በወደደውና ስለ እርሱ ራሱን አሳልፎ በሰጠው በእግዚአብሔር ልጅ እምነት ይኖር እንደነበር ገለጠ፤ 1ዮሐ. 2፥20። ሰባኪዎች፣ «ብዙ ጊዜ በዓለም ውስጥ እኔ ብቻ ኅጢአተኛ ሆኜ ብገኝ ኖሮ፣ ክርስቶስ ለእኔ ይሞት ነበር» የሚለውን አሳብ በዚህ ጥቅስ እውነት ላይ ሊመሠርቱት ይችላሉ። ሐዋርያው ጴጥሮስ ደግሞ የክርስቶስ ሕማማትና ሞት፣ ክርስቲያን ለሚደርስበት መከራ ሁሉ ታላቅ ምሳሌ መሆናቸውን ለማሳየት፣ «...መልካም አድርጋችሁ መከራን ስትቀበሉ ብትታገሡ፣ ይህ ነገር

በእግዚአብሔር ዘንድ ምስጋና ይገባዋል። የተጠራችሁለት ለዚህ ነውና ክርስቶስ ደግሞ ፍለጋውን እንድትከተሉ ምሳሌ ትቶላችሁ ስለ እናንተ መከራን ተቀብሏልና። «የእግዚአብሔር ፈቃድ እንዲህ ቢሆን፤ ክፉ ስለ ማድረግ ሳይሆን በጎ ስለ ማድረግ መከራን ብትቀበሉ ይሻላችኋልና። ክርስቶስ ደግሞ ወደ እግዚአብሔር እንዲያቀርቡን እርሱ ጻድቅ ሆኖ ስለ ዓመፀኞች አንድ ጊዜ በጎጂነት ምክንያት ሞቷልና» ብሏል፤ 1ጴጥ. 2፥20-21፤ 3፥17-18። እንግዲህ ምእመናን በክርስቶስ የመስቀል ላይ ሞት የእግዚአብሔር ፍቅር እንዴት እንደተገለጠ ሲያሰላሰሉ፤ በአዲስ መንገድ እየተደሰቱ ለመራመድ ይገደዳሉ። ሰው በዚህ ዐይነት መንገድ እየተራመደ መኖር የማይችል ከሆነ፤ የክርስቶስን የመስቀል ላይ ሥራ አልተረዳም ማለት እንችላለን።

በየጊዜው በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ልዩ ልዩ ሰዎች ተነሥተው የእግዚአብሔርን ፍቅር በተለየ አኳኋን ተመለከቱት(4)። አሳባቸው እንደሚከተለው ሊገለጥ ይችላል ፡-

የግብረገባዊ ተጽዕኖ መላምት

እግዚአብሔር ፍቅር ነው፤ እግዚአብሔር የሚፈልገው ሰዎች ወደ እርሱ በመመለስ ንስሐ እንዲገቡ ብቻ ነው። አንድ የፈረንሳይ ፈላስፋ የእግዚአብሔር «ተግባር» ይቅር ማለት ነው ብሎ ተናግሯልና በዚህ አስተሳሰብ መሠረት የእግዚአብሔር ቍጣ፤ ማስተሰሪያ፤ ቤዛነት...ወዘተ አስፈላጊ አይደሉም፤ እርሱ ፍቅር በመሆኑ እንዲሁ ይቅር ማለትን ይወዳል። ይህም በክርስቶስ ምሳሌዎች ይታያል። በጠፋው ልጅ ምሳሌ ልጁ ሲመለስና ይቅርታን ሲጠይቅ፤ አባቱ አንድም ሌላ ነገር ሳይፈልግ በደስታ ይቅር አለው፤ ሉቃ. 15፥11-24። በፈሪሳዊውና በቀራጩ ምሳሌ ቀራጩ፤ «እኔን ጎጂአትኛውን ማረኝ» ብሎ ንስሐ ከገባ በኋላ ወዲያው ጸደቀ፤ ሉቃ. 18፥9-14። እንደዚሁም በንጉሡና ከፍተኛ ዕዳባለበት ባሪያ ታሪክ፤ ባለዕዳው «ጌታ ሆይ ታገሠኝ፤ ሁሉንም እከፍልሃለሁ» ካለ በኋላ ንጉሡ፤ «ዐዘነለትና ለቀቀው፤ ዕዳውንም ተወለት»፤ ማቴ. 18፥23-25። በእነዚህ ምሳሌዎች የክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ አልተጠቀሰምና የመስቀል ሥራ ለይቅርታ አያስፈልግም ይላሉ።

ለዚህ ዐይነት አተረጓጎም ምን ዐይነት መልስ አለን? 1ኛ፤ በእነዚህ ምሳሌዎች የክርስቶስ ስቅለት ይቅርና ክርስቶስ ራሱም አልተጠቀሰም፤ ስለዚህ ክርስቶስ ራሱ አያስፈልግም ማለታቸው ነው? የሚለውን ጥያቄ ያስነሣል። 2ኛ፤ ክርስቶስ ምሳሌ ሲሰጥ በታሪኩ ውስጥ ያለውን ነጥብ ሁሉ ማወቅ ሳይሆን፤ የምሳሌው ዋና ግብ ምን እንደሆነ መረዳት ያስፈልጋል። እነዚህ ሦስት ምሳሌዎች ሁለት ሁለት ሰዎችን ያንጸጽራሉ (ሁለት ልጆች፤ ሁለት ጸሎተኞች፤ ሁለት ባሪያዎች)። ከንጽጽሮቹ የተነሣ የምንማረው የይቅርታ ተቀባይነት ሁኔታ እንጂ የይቅርታውን መሠረት ወይም ምክንያት አይደለም። እነዚህ ምሳሌዎች አባት፤ ንጉሥና እግዚአብሔር ሰው ሲለምን በምን መሠረት ልመናውን እንደሚቀበሉ አይገልጡም። 3ኛ፤ ክርስቲያን በእነዚህ ምሳሌዎች መስቀሉን ከበስተ ጀርባ ሊያይ ይችላል። ለምሳሌ በጠፋው ልጅ ምሳሌ አባቱ ልጁን ሊቀበል ሮጠ፤ ሽማግሌ መሮጡ አልተለመደም፤ ሲሮጥም ልጆች ሳይሥቁበት አልቀሩም፤ ካስፈለገ ደግሞ ይህ መከራን የመቀበል ምሳሌ ሊሆን ይችላል።

ይህን መላምት የሚያቀርቡት ሁሉ፤ ሰው ወደ ንስሐ እንዲደርስ በክርስቶስ ስቅለት አማካይነት የእግዚአብሔርን ፍቅር ተመልክቶ ንስሐ የሚገባ እንደሆነና በኋላም መልካም ሥራ እንደሚሠራ ይታያቸዋል። እግዚአብሔርም ይህን ለውጥ አይቶ ንስሐ የገባውን ሰው በደስታ ይቀበላል። ስለዚህ እንደ እነርሱ አስተያየት የመስቀል ላይ ሥራ በሰው ውስጥ ግብረገባዊ ለውጥ እንዲመጣ ማነሣነት ነው።

ከዚህ በላይ እንደጠቂምነው ለሚያምኑበት የክርስቶስ መስቀል መልእክት የእግዚአብሔር ጎይል አለው። ለሚጠፉት ግን ሞኝነት ነው፤ ምክንያቱም በመስቀል ላይ የተፈጸመውን አልተረዱትም፤ 1ቆሮ. 1፥18፤ 2፥14። በክርስቶስ ያመኑት ደግሞ በየዕለቱ በክርስቶስ ደም መሠረት ከጎጢአታቸው እንዲነጹ አስፈላጊ መሆኑን በማወቃቸው ጎጢአታቸውን ይናዘዛሉ፤ 1ዮሐ. 1፥7-2፥2።

እንግዲህ ይህን መላምት በሦስት ምክንያቶች ልንቀበለው አንችልም ፡-

ሀ) መላምቱ ኢመጽሐፍ ቅዱሳዊ ነው፤ ስለ ክርስቶስ ስቅለት መጽሐፍ ቅዱስ የሚሰጠውን ብዙ ትምህርት ይቃረናል።

ለ) የጎጢአትን ጠንቅነት አይገልጥም፤ ለጎጢአት መሥዋዕት እንደሚያስፈልግ አያሳይም። ሰው ከእግዚአብሔር ጋር እንዲታረቅ ይቅርታን መጠየቅ ብቻ ይበቃል ይላል።

ሐ) የክርስቶስን በመስቀል ላይ መከራ መቀበል ሞኝነት ያደርገዋል፤ ለምሳሌ በሚቃጠል ቤት ውስጥ ልጅ ቢኖርና ሰው ገብቶ በእሳቱ ውስጥ ተራምዶ ልጁን ቢያድነው እጅግ ይደነቃል። በቤቱ ውስጥ ልጅ ባይኖር፤ ሰው ቢገባና ቢሞት፤ ይህ ርምጃ የሚቼን ሞኝነት እንጂ ፍቅሩን አያሳይም ነበር። ፍቅር ግብ ይኖረዋልና ክርስቶስ ለሰው ጎጢአት መሥዋዕት ባያቀርብ ኖሮ፤ እንዲሰቀል የሚያደርግ ምክንያት አልነበረውም፤ ሞቱ ሞኝነት ይሆናልና። በዚህ ምክንያት የዓለም ሰዎች የመስቀልን ዓላማ ባለማወቃቸው የክርስቶስ መስቀል ታሪክ ድክመትና ሞኝነት እንደሆነ ይቈጥራሉ።

ሐዋርያው ጳውሎስ በመስቀል ላይ ፍቅርን ያየው፤ ክርስቶስ በጎጢአተኞች ፈንታ የሞተ መሆኑን (ሮም 5፥8)፤ ሐዋርያው ዮሐንስም ለጎጢአት ማስተሰረያ መሆኑን (1ዮሐ. 4፥10) በማስተዋላቸው ነው። እንግዲህ የግብረገባዊ ተጽዕኖ መላምት መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት የሌለው መሆኑን መግለጥ ይገባል።

ሐ) ክርስቶስ ወደ ሰማያዊ አገልግሎት ገባ

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል ላይ መሥዋዕቱን ሲያቀርብ «ተፈጸመ» ብሎ ጮኸ፤ ይህን መሥዋዕት አንድ ጊዜ ለዘለዓለም በመስጠቱም መሥዋዕትን ሁሉ አስቀረና በአንድ በኩል የካህን ሥራ እንዲቋረጥ አደረገ፤ ዮሐ. 19፥30፤ ዕብ. 8፥13፤ 1ጴጥ. 3፥18። በሌላ በኩል ደግሞ አስቀድሞ እንዳየነው (ም.66ሀ2) ክርስቶስ በምድር ላለ ለደቀ መዛሙርቱ በመጸለዩ የካህንን ሥራ ሠራ። ከመሞቱ በፊትም፤ «አብን እለምናለሁ፤ ለዘለዓለምም ከእናንተ ጋር እንዲኖር ሌላ አጽናኝ ይሰጣችኋል» በማለቱ የካህንን ሥራ እያከናወነ እንዳለ አሳየ፤ ይህም ከትንሣኤውና ከዕርገቱ በኋላ በበዓለ ጎምላ ቀን ተፈጸመ፤ ዮሐ. 14፥16። ክርስቶስ ሊቀ ካህናታችን ሆኖ በአብ ቀኝ ተቀምጧል፤ ስለዚህ ወደዚህ አገልግሎት በምን አኳኋን እንደገባና የአሁን አገልግሎቱ ምን እንደሚመስል መመርመር ይገባል(5)።

1. ክርስቶስ ሊቀ ካህናታችን ሆኖ ወደ ሰማያዊ አገልግሎት መግባቱ

ክርስቶስ በካህነቱ ሥራ ረገድ በሦስት ደረጃዎች ውስጥ ያልፋል። በእያንዳንዱ ደረጃ አንድን አገልግሎት መጥቀስ ይገባል ፡-

ሀ) ከሙታን በመነሣቱ ምእመናን መጽደቃቸውን ያውቃሉ፤ ማለት እግዚአብሔር የክርስቶስን መሥዋዕት ለጎጢአታቸው መቀበሉን ክርስቶስን ከሙታን በማንሣቱ አረጋገጠ። «ስለ በደላችን አልፎ የተሰጠውን እኛን ስለ ማጽደቅም

የተነሣውን...ለምናምን...» (ሮም 4፥24-25) የሚለው የሐዋርያው ቃል የክርስቶስን ትንሣኤ ከምእመናን መጽደቅ ጋር ያያይዘዋል። ሊቃውንት ስለ ጥቅሱ አተረጓጉም ልዩ ልዩ አሳብ ቢኖራቸውም፤ እግዚአብሔር ክርስቶስን ከሙታን በማንሣቱ በመስቀል ላይ የፈጸመውን ሥራ እንደተቀበለ ግልጥ ነው፤ አማኞችም ይህን በማወቃቸው ስለ መጽደቃቸው ርግጠኞች መሆን ይገባቸዋል(6)።

ለ) ክርስቶስ ወደ ሰማይ ሲያርግ መሥዋዕቱን ለእግዚአብሔር አቀረበ፤ ዕብ. 9፥5-12። ይህንም በምዕራፍ 54ሠ 3ለ አትተናል።

ሐ) ክርስቶስ ሊቀ ካህናታችን ሆኖ በአብ ዘንድ ተቀምጧል፤ በአብ ቀኝ በመቀመጡ ሥልጣን ያለው መሆኑንና መሥዋዕትን የማቅረብ ሥራ መፈጸሙን ያሳያል፤ «ኅጢአታችንን በራሱ ካነጻ በኋላ በሰማያት በግርማው ቀኝ ተቀመጠ» ተብሏልና፤ ዕብ. 1፥3።

2. ክርስቶስ ሊቀ ካህናታችን ሆኖ በማገልገል ላይ መሆኑ

የክርስቶስ ሰማያዊ አገልግሎት በምድር ሳለ ከፈጸመው አገልግሎት ይልቅ ለእኛ ምሥጢር ነው፤ መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚለን በጥንቃቄ ማስተዋል ይኖርብናል። ትምህርቱ በተለይ በዕብራውያን መልእክት ውስጥ የሚገኝ ሲሆን፤ በሌሎች መጻሕፍትም ተመሳሳይ ጥቅሶች ይኖራሉ። የአገልግሎቱን ሁኔታ፤ ሥራና አፈጻጸም በመመርመር ይህን ትምህርት ለማቅረብ እንሞክራለን (7)።

ሀ) የአገልግሎቱ ሁኔታ

«ሊቀ ካህናት ሁሉ ስለ ኅጢአት መባንና መሥዋዕትን ሊያቀርብ ከሰው (ከሰዎች መካከል) ተመርጦ ለእግዚአብሔር በሆነው ነገር ሁሉ ስለ ሰው ይሾማል» እና «ክርስቶስ...በእግዚአብሔር ፊት ስለ እኛ አሁን ይታይ ዘንድ...ወደ ሰማይ ገባ» የሚሉ ጥቅሶች የክርስቶስን ሰማያዊ አገልግሎት ሁኔታ ይገልጻሉ፤ ዕብ. 5፥1፤ 9፥24። በዐጭሩ ስለ ክርስቶስ ማሰብ የሚገባን፡-

1) በእግዚአብሔር ፊት ያገለግላል፤

2) ከሰዎች መካከል ተመርጧል፤

3) በእግዚአብሔር ዘንድ የሰው ወኪል ነው፤

4) ለእግዚአብሔር በሆነው ነገር ሁሉ የሰው ወኪል ነው፤

5) ለእግዚአብሔር ስለ ኅጢአት መሥዋዕት አቅርቧል የሚሉትን ነጥቦች ነው።

የዕብራውያን ጸሓፊ ስለ ሊቀ ካህናታዊ ሁኔታ ሲናገር በሁለት ነገሮች ላይ ያተኮራል፤ አንደኛው፤ መሥዋዕቱን በማቅረቡ ላይ የሚደረገው ትኩረት ነው፤ ይህን ከዚህ በላይ አትተናል። ሁለተኛው ትኩረት ደግሞ ከሰው በመመረጡ ወይም ሰው በመሆኑ ላይ የሚደረገው ነው፤ ይህም በተለይ እንደ እኛ በሥጋና በደም በመካፈሉ፤ ድካምን በማወቁ፤ በመፈተኑና መከራን ሲቀበል መታዘዝን በመማሩ በድካማችን ሊራራልንና ሊረዳን የሚችል መሆኑ ነው፤ ዕብ. 2፥14-18፤ 4፥14-16፤ 5፥2-7-10። «እንግዲህ ምሕረትን እንድንቀበል፤ በሚያስፈልገንም ጊዜ የሚረዳንን ጸጋ እንድናገኝ ወደ ጸጋው ዙፋን በእምነት» እንድንቀርብ እንመክራለን፤ ዕብ. 4፥16።

«አጽናኝ» የሚለው ቃል የክርስቶስን ሰማያዊ አገልግሎት በሚገባ ሊያብራራልን ይችላል። አጽናኝ ተብሎ የሚተረጎመው «ፓራክሊቶስ» (ጳራቅሊጦስ) የሚለው የግሪክ ቃል በአዲስ ኪዳን አምስት ጊዜ በቻ ተጽፎ ይገኛል፤ ዮሐ. 14፥16፡26፤ 15፥26፤ 16፥7፤ 1ዮሐ. 2፥1። ይህ ቃል በዮሐንስ ወንጌል መንፈስ ቅዱስን

ሲያመለክት፡ በመጀመሪያ ክርስቶስን ራሱን ደግሞ ያመለክታል፤ እርሱ «ሌላ አጽናኝ ይሰጣችኋል» ብሏልና። በግሪክ ቋንቋ አጠቃቀም ፓራክሊቶስ ማለት ሰውን እንዲረዳ ወይም እንዲመክር በአጠገብ እንዲገኝ የሚጠራ ሰው ማለት ነው። አገልግሎቱ ልዩ ልዩ ሊሆን ይችላል፤ ፓራክሊቶስ ለሰው ቅርብ በመሆኑ ሰውየውን በብዙ ሁኔታ ሊረዳና ሊያጸናው ይችላል(8)። ሰው ኅጢአትን ቢያደርግ፡ ከአብ ዘንድ የፓራክሊቶስ ሥራ «ጠበቃ» በሚለው ቃል ተተርጉሟል፤ እርሱም ኢየሱስ ክርስቶስ ነው፤ እርሱም ጻድቅና የኅጢአታችን ማስተሰሪያ በመሆኑ ከእግዚአብሔር ጋር ሊያስታርቀን ብቃት አለው፤ 1ዮሐ. 1፡1-2። ሊቁ ዮሐንስ አፈ ወርቅ ክርስቶስ ማስተሰሪያ መሆኑን እንደሚከተለው አብራርቷል ፡- «ሰው ለመሆን የበቃው ለማስታረቅ፡ ኅጢአትን ለማስተሰሪያ ብቻ ነው እንጂ ሌላ ምክንያት የለውም፤ ከእርሱ በቀር ራሱ ብቻውን ኅጢአት ማስተሰሪያ የሚቻለው የታመነ አስታራቂ ማን ነው?»፤ ሃይ. አበው ም.63፤ ክ.2፤ ቍ.14።

ለ) የአገልግሎቱ ሥራ

ክርስቶስ ለእኛ በእግዚአብሔር ዘንድ ፓራክሊቶችን ሆኖ አስፈላጊውን ሁሉ ያደረገልን ቢሆንም፡ መጽሐፍ ቅዱስ በተለይ በአንዳንድ ነገሮች ላይ ያተኮራል።

1) ለኅጢአታችን ያቀረበውን መሥዋዕት ያሳስባል፤ ክርስቶስ ወደ መንግሥተ ሰማያት ሲገባ ደሙን ይዞ አንድ ጊዜ ለዘለዓለም አቀረበው፤ ዕብ. 9፡12:28። ሆኖም እዚያ በአብ ቀኝ ተቀምጦ በመገኘቱ መሥዋዕቱን ያሳስባል። እንደዚሁም ክርስቶስ በዮሐንስ ራእይ ውስጥ «በጉ» በመባል ተደጋግሞ በመጠራቱ ይህ ስም መሥዋዕቱ እንዳይረሳ ያደርጋል። «ደሙም ባላችሁበት ቤቶች ምልክት ይሆንላችኋል፤ ደሙንም ባየሁ ጊዜ ከእናንተ ዐልፋለሁ» የተባለለት የፋሲካ ደም በሰማይ ያለው የእግዚአብሔር በግ ምስክርነት ምሳሌ ሊሆንልን ይችላል፤ ዘጸ. 12፡13። ኅጢአታችንን እንድንናዘዝ ታዝዝናል፤ ሆኖም መንፈስ ቅዱስ ካልገለጠልን፡ የማናውቀው ብዙ ኅጢአት አለብን፤ ለዚህም ክርስቶስ በእግዚአብሔር ዘንድ በመገኘቱ ማስተሰሪያ እንዳለን እናውቃለን።

2) ከክስ ይጠብቀናል፤ ሰይጣን የእግዚአብሔርን ሕዝብ ሊከስ ሁልጊዜ ጥረት ያደርጋል። ሐዋርያው ጳውሎስ፡ «እግዚአብሔር የመረጣቸውን ማን ይከሳቸዋል?» ብሎ ሲጠይቅ መልሱ፡ «የሚያጸድቅ እግዚአብሔር ነው»፤ «የሚኩንንስ ማን ነው?» ብሎ ሲጠይቅ ደግሞ፡ «የሞተው፡ ይልቁንም ከሙታን የተነሣው፡ በእግዚአብሔር ቀኝ ያለው፡ ደግሞ ስለ እኛ የሚማልደው ክርስቶስ ኢየሱስ ነው» ስለሚል፡ ክሱ ውድቅ መሆኑን ያሳያል፤ ሮሞ 8፡33-34። እዚህ ላይ የክርስቶስ ሰማያዊ አገልግሎት ከሞቱ ሥራ ጋር የተያያዘ መሆኑን እንደገና እንመለከታለን። ከዚህ በላይ እንደተመለከትነው ክርስቶስ ጠበቃችንና ማስተሰሪያችን ነው (1ዮሐ. 2፡1-2)፤ በመንግሥተ ሰማያትም፡ «አሁን የአምላካችን ማዳንና ኅይል መንግሥትም የክርስቶስም ሥልጣን ሆነ፤ ቀንና ሌሊት በአምላካችን ፊት የሚከሳቸው የወንድሞቻችን ከሳሽ ተጥሏልና» የሚለው ድምፅ ተሰምቷል፤ ራእ. 12፡10። ሰይጣን በመስቀል ሥራ መሸነፉን በዚህ ምዕራፍ የመጨረሻ ክፍል ላይ በዝርዝር እናጠናለን።

3) በፈተና ጊዜ ይረዳናል፤ በዚህ ዓለም ቅዱሳን ለመሆን ተጠርተናልና በብዙ ፈተና አማካይነት እየተቀደስንና እየተለወጥን እንሄዳለን። እንግዲህ «እርሱ ራሱ ተፈትኖ መከራን ስለተቀበለ የሚፈተኑትን ሊረዳቸው ይችላልና» የሚለው ታላቅ የተስፋ ቃል ነው፤ ዕብ. 2፡18።

4) መንፈሳዊ አገልግሎታችንን ያቀርባል (ሮሞ 12፡1)፤ ሐዋርያው ጴጥሮስም፡ «...በኢየሱስ ክርስቶስ ለእግዚአብሔር ደስ የሚያሰኝ መንፈሳዊ መሥዋዕትን ታቀርቡ

ዘንድ...» በማለቱ ክርስቶስ ለእግዚአብሔር የምናደርገውን የሚያቀርብልን እንደሆነ ያስተምራል፤ 1ጴጥ. 2፥5። እንደዚሁም፡ «እንግዲህ ዘወትር ለእግዚአብሔር የምስጋናን መሥዋዕት...በእርሱ እናቅርብለት» ተብለን ታዝዘናል፤ ዕብ. 13፥15። ሊቁ ዮሐንስ አፈ ወርቅ የዕብራውያንን መልእክት ተርጉሞ ባቀረበበት ድርሳኑ ይህን ጥቅስ ፡- «ሐዋርያው (ጳውሎስ)፡ በእርሱ (በክርስቶስ) አስታራቂነት በኩል ለእግዚአብሔር መሥዋዕትን እናቀርብለታለን አለ። ...እርሱም (ክርስቶስ) ለአብ ያቀርብ ዘንድ፡ በወልድ አስታራቂነት በኩል ካልሆነ በቀር ምንም ምን ያቀርቡ ዘንድ አይቻልም» በማለት አብራርቶታል፤ 33ኛ ድርሳን ቍ.209:217:218።

5) ቡራኪውን ይሰጠናል(9)፤ ክርስቶስ፡ «እጆቼንም አንሥቶ ባረካቸው። ሲባርካቸውም ከእነርሱ ተለየ፤ ወደ ሰማይም ዐረገ» ብሎ ቡራኪው ታላቅ መሆኑን ያሳያል፤ ሉቃ. 24፥50-51። እርሱ፡ «ወደ ላይ በወጣ ጊዜ ምርኮን ማረከ፤ ለሰዎችም ስጦታን ሰጠ»፤ ኤፌ. 4፥8። ዋናው ስጦታ መንፈስ ቅዱስ ነው፤ «...የመንፈስ ቅዱስን የተሰፋ ቃል ከአብ ተቀብሎ...አፈሰሰው» የሚለው ሐዋርያው ጴጥሮስ የተናገረው፡ ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያኑን እንዴት እንደባረካት ያሳያል፤ አሁንም ቢሆን ቤተ ክርስቲያንን በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት እንደሚባርካት ግልጥ ነው፤ ሐ.ሥ. 2፥33።

ሐ) የአገልግሎቱ አፈጻጸም

ስለ ክርስቶስ አገልግሎት አፈጻጸም በክርስቲያኖች ዘንድ በተለይ ሁለት አሳቦች እንዳሉ የታወቀ ነው። ክርክሩ ብዙ ጊዜ የሚነሣው «ማለደ» ወይም «አማለደ» በሚለው ቃል ላይ ነው(10)። በ«ማለደ» የተተረጎመው የግሪክ ቃል በአዲስ ኪዳን አምስት ጊዜ ብቻ ተጽፎ ይገኛል፤ በተለይ በዚህ አሳብ ላይ የሚያተኩሩ ዋና ዋና ጥቅሶች የሚከተሉት ናቸው ፡-

«...በእግዚአብሔር ቀኝ ያለው፡ ደግሞ ስለ እኛ የሚማልደው ክርስቶስ ኢየሱስ ነው»፤ ሮሞ 8፥34።

«ኢየሱስ ግን ለዘለዓለም የሚኖር በመሆኑ ክህነቱ የማይሻር ነው። ስለዚህ ስለ እነርሱ እየማለደ ሁልጊዜ (ዘወትር) በሕይወት ስለሚኖር፡ በእርሱ በኩል ወደ እግዚአብሔር የሚመጡትን ፈጽሞ ሊያድናቸው ይችላል»፤ ዕብ. 7፥24-25 አ.መ.ት.።

ስለ ምልጃ ከእነዚህ ጥቅሶች ውስጥ የሚከተሉት ነጥቦች ግልጥ ናቸው ፡-

1) የክርስቶስ ክህነት ዘለዓለማዊ ነው።

2) ክህነቱ ለዘለዓለም በመሆኑ ምልጃው ዘለዓለማዊ ነው።

3) ምልጃ ለ«እኛ»፡ «በእርሱ በኩል ወደ እግዚአብሔር» ለሚመጡት ሁሉ ነው። እንግዲህ በጸሎተ ሐሙስ ክርስቶስ የጸለየው ለዓለም ሳይሆን፡ ስለ ሐዋርያትና ከቃላቸው የተነሣ በእርሱ ስለሚያምኑት ጭምር ነበር፤ ዮሐ. 17፥9:20-21።

4) የእርሱ ምልጃ ፈጽሞ ሊያድነን ይችላል። እንግዲህ ምልጃው ታላቅ ገደል አለውና ዋስትናችን በዚህ ላይ በመመሥረቱ የማይጠፋ ተስፋ አለን።

5) «ፈጽሞ» ስለሚያድነን ምልጃው ሕይወታችንን ሁሉ ያጠቃልላል።

ስለዚህ የምልጃ አፈጻጸም ሁለት አመለካከቶች የሚከተሉት ናቸው ፡- 1ኛው፡ ክርስቶስ አገልግሎቱን የሚፈጽመው በአብ ቀኝ በመገኘቱ ነው እንጂ ለአብ በ«መናገሩ» ወይም አብን በ«መለመት» አይደለም። 2ኛው፡ ክርስቶስ አገልግሎቱን የሚፈጽመው በአብ ቀኝ በመገኘቱ ብቻ ሳይሆን ለአብ በ«መናገሩ» ወይም አብን በ«መለመት» ነው።

የመጀመሪያው አስተሳሰብ ክርስቶስ በሰማይ ሆኖ ቢለምን፤ ፍጹም አምላክነቱ አጠያያቂ ይሆናል የሚል ነው። ክርስቶስ ምልጃ የሚያቀርብ ከሆነ፤ የሌሎች ምልጃ ምን ዋጋ ይኖረዋል? የሚል ሥጋትም አለበት።

ሁለተኛው አስተሳሰብ ከዚህ በላይ የተገለጠውን አሳብ በመቃወም ሦስት ዐይነት መልሶችን ሊሰጥ ይችላል(11) :-

አንደኛው መልስ «ማለደ» የተተረጎመበትን የግሪክ ግስ በሦስቱ ሌሎች ጥቅሶች ስንመረምር ቃሉ በውስጡ ያዘለውን ስሜት ሊገልጥ ይችላል። በሮም 8፥26-27 ላይ፤ «መንፈስ ራሱ በማይነገር መቃተት ይማልድልናል...እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ...ይማልዳልና» በማለቱ መንፈስ ቅዱስ ሰውን በጸሎቱ ሲያገዝ፤ ምልጃው እጅግ ከባድና በእግዚአብሔር ፈቃድ መሠረት የሚፈጸም መሆኑን ያሳያል። ይህም ምልጃውን የሚያቀርበው በመገኘቱ ብቻ ሳይሆን፤ ሰው በሚያደርገው ዐይነት ይመስላል። በሮም 11፥2 ኤልያስ፤ «በእግዚአብሔር ፊት እስራኤልን እንዴት እንደሚከስ (የግሪኩ ግስ እንደሚማልድ ተብሎ ሊተረጎም ይችላል) አታውቁምን?» ይላል። እዚህ ላይ የኤልያስ ስሜት ከፍ ያለ ነውና በክሱ ውስጥ ብዙ አቤቱታዎች ነበሩ። በሐዋርያት ሥራ 25፥24ም፤ አግሪጳ ስለ ጳውሎስ፤ «በሕይወት ይኖር ዘንድ እንዳይገባው እየራሹ የአይሁድ ሕዝብ ሁሉ በኢየሩሳሌም በዚህም ስለ እርሱ የለመኑኝን (የግሪኩ ግስ የማለዱኝን ተብሎ ሊተረጎም ይችላል) ይህን ሰው ታዩታላችሁ» ብሎ ተናገረ። እንደገና በልመናው ውስጥ ብዙ ስሜት እንደነበረ ይታያልና በልመናቸው ውስጥ ብዙ ምክንያት እንደነበረ ግልጽ ነው። እንግዲህ የቃሉ አጠቃቀም በሌሎች ጥቅሶች ብዙ የተለያየ ስሜት እንዳለበትና ምክንያቶችም የሚጠቀሱ መሆኑን ያሳስባል።

ሁለተኛው መልስ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በምድር ሳለ ብዙ ጊዜ ቢጸልይም፤ ደቀ መዛሙርቱን ሁልጊዜ እንዲጸልዩ አዘዛቸው፤ እንዴትም መጸለይ እንደሚገባቸው አስተማራቸው። በዚህ መሠረት ክርስቶስ በሰማይ እንደሚማልድላቸው ቢያውቁም፤ ሐዋርያት ብዙ ጊዜ «ጸልዩልን» ብለው ለአብያተ ክርስቲያናት ጻፉ። እንግዲህ ጸሎት እንዴት እንደሚሠራ ባናስተውልም፤ የክርስቶስ ምልጃ በማናቸውም ርግጠኛ ምክንያት የሌሎችን ምልጃ አያስቀርም። ከዚህም በላይ በክርስቶስ ስም ስንጸልይ እርሱ ባይማልድልን ኖሮ የእኛ ጸሎት ከንቱ ነበር ብለን ማሰብ ተገቢ ነው።

ሦስተኛው መልስ የክርስቶስ ክህነት ዘላለማዊ ነው የሚለው ነው። ክርስቶስ በምድር ሳለ ፍጹም ሰው ነበረ፤ አሁንም ፍጹም ሰው ነው። በአብና በወልድ መካከል የነበረው ግንኙነት አሁንም አልተለወጠም። በምድር ሳለ የክርስቶስ ዓላማ አማኞቹን ማዳን ነበረ፤ አሁንም ዓላማው ያው ነው። በምድር ሳለ ያደረገው ምልጃ ለወደፊት ስለሚፈጸመው ሕማሙ ሲሆን፤ አሁን በተፈጸመው መሥዋዕት መሠረት የተከናወነ ነው። በምድር ሳለ በመከራ ሲኖር ነበር፤ አሁን በክብር ይገኛል። ነገር ግን እነዚህ ለውጦች የክህነቱን ባሕርይ ምንም አይለውጡትም። በእርሱ ህላዌና ባሕርይ ላይ አንዳች ለውጥ አልተገኘም፤ በሰይጣንና በሰው ጠባይ ላይም ምንም ለውጥ አልተገኘም። ስለዚህ በምድር ሳለ ክርስቶስ ለአብ ብዙ ዐይነት ልመና በከፍተኛ ስሜት ካቀረበ፤ አሁንም በዚህ ዐይነት እየማለደ ያለ ሊመስለን ይችላል። እንግዲህ ክርስቶስ በምድር ሳለ ስለ ደቀ መዛሙርቱ ምን እንደለመነ ስንመለከት፤ አሁን እንደሚለምንላቸው ማሰብ እንችላለን፤ እኛም ጭምር ስለ እነዚህ ነገሮች መጸለይ ይገባናል፤ ልመና የቀረበባቸው ነጥቦች በዮሐንስ ምዕራፍ 17 ላይ ተዘርዝረዋል። እኛ በቃላት እንደምንጸልየው፤ በሰማያዊ ሁኔታ ክርስቶስ ለአብ በ«ቃላት» ይለምናል ማለት አንችልም፤ ሰማያዊው ነገር ለእኛ

ገና ምሥጢር ነው። የምናውቀው ክርስቶስ በምድር ሳለ ምን እንደለመነ በተናገራቸው ቃላት የገለጠልን መሆኑን፤ ሰማያዊ ምልጃ በምድራዊ ምልጃ ምሳሌነት መገለጡን ነው።

ይህን ክፍል ስናጠና፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው በመሆኑ የሚራራልን ካህን እንዳለን፤ አምላክ በመሆኑ እያንዳንዳችንን እንደሚያውቅና እንደሚያይ፥ ምልጃውም በመሥዋዕታዊ ሞቱ ላይ መመሥረቱን በማወቅ እንደመድማለን። እነዚህ ሦስት ነጥቦች በ1ኛ ጢሞቴዎስ 2፥5-6 ይገኛሉ፡- «አንድ እግዚአብሔር አለና፤ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለው መካከለኛው ደግሞ አንድ አለ፤ እርሱም ሰው የሆነ ክርስቶስ ኢየሱስ ነው፤ ራሱንም ለሁሉ ቤዛ ሰጠ»።

መ) ምእመናን በክርስቶስ አምነው ድነዋል

የጌታ መልአክ፡ «...አትፍሩ፤ ዛሬ በዳዊት ከተማ መድኃኒት (መድኃኒት፥ አዳኝ) እርሱም ክርስቶስ ጌታ የሆነ ተወልዶላችኋልና» በማለት ክርስቶስ እንደተወለደ ለእረኞች ሲያበሥር ክርስቶስ አዳኝ መሆኑን ገለጠ፤ ሉቃ. 2፥11። ከዚህ ጥቅስ አሳብ የሚከተለው ጥያቄ ይነሣል፡- ይኸውም ክርስቶስ ደኅንነትን አቅራቢ ነው ወይስ አዳኝ? የሚለው ነው። ሰዎች ማመን እንዳለባቸው እናውቃለን። የሰዎችን መንፈሳዊ ዕውርነትና እልከኛነት «ትምህርተ ሰብእ» በሚለው በ4ኛው ጥናት መርምረናልና «ትምህርተ ድኅነት» በሚለው በ7ኛው ጥናት ሰዎች ወደ እምነት እንዴት እንደሚደርሱ እናጠናለን። ነገር ግን አሁን መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የማዳን ሥራ ምን እንደሚል በዐጭሩ እንመለከታለን። ኢየሱስ ያድናል ወይስ ሰዎች እንዲድኑ መንገድ አዘጋጅቶ ይጋብዛቸዋል? ብለን ጥያቄውን በይበልጥ ግልጽ ማድረግ እንችላለን። የሚከተሉት ጥቅሶች ምን ዐይነት አሳብ እንዳላቸው እስኪ እንመልከት፡-

መልአኩ ለዮሴፍ፡ «እርሱ ሕዝቡን ከኀጢአታቸው ያድናቸዋልና ስሙን ኢየሱስ ትለዋለህ» አለው፤ ማቴ. 1፥21።

ከኪዎስ ክርስቶስን በቤቱ ከተቀበለው በኋላ ኢየሱስ፡ «የሰው ልጅ የጠፋውን ሊፈልግና ሊያድን መጥቷልና» ብሎ የማዳኑን ሥራ አብራራ፤ ሉቃ. 19፥10።

«አብ የሚሰጠኝ ሁሉ ወደ እኔ ይመጣል...በመጨረሻው ቀን አስነሣዋለሁ» ብሎ የአብን ፈቃድ እንዴት እንደሚፈጽም ገለጠ፤ ዮሐ. 6፥37-40።

ክርስቶስ፡ «በኅቼ ድምጺን ይሰማሉ እኔም ዐውቃቸዋለሁ፤ ይከተሉኝማል፤ እኔም የዘለዓለም ሕይወትን እሰጣቸዋለሁ፤ ለዘለዓለምም አይጠፉም» ብሎ በእርሱና በበኅቼ መካከል ቅርብ ግንኙነት እንዳለና ሁሉም የዘለዓለም ሕይወትን እንደሚወርሱ አስተማረ፤ ዮሐ. 10፥27-28።

ኢሳይያስ ስለ ክርስቶስ ሕማማት ሲተነብይ፡ «ነፍሱን ስለ ኀጢአት መሥዋዕት ካደረገ በኋላ ዘሩን ያያል፤...ነፍሱም ድካም ብርሃን ያያል፤ ደስም ይለዋል...» በማለቱ የአዳኙ መከራ ረብ የለሽ አለመሆኑንና በመሥዋዕቱ የመጨረሻ ውጤት መደሰቱን ያሳያል፤ ኢሳ. 53፥10-11።

ክርስቶስ መሥዋዕቱን በማቅረብ ሕዝቡን ለማዳን መሠረት ጣለ፤ አሁንም «ዘወትር» (12) በሕይወት እየናረና የክህነትን ሥራ እየሠራ «በእርሱ ወደ እግዚአብሔር የሚመጡትን ፈጽሞ ሊያድናቸው» በመቻሉ ምእመናንን በመጨረሻው ቀን እንደሚያስነሣ ማመን ይገባናል፤ ዕብ. 7፥24-25።

ክርስቲያን ስለ መጻኑ ሲያስብ፤ ደኅንነትን በሦስት ደረጃዎች ከፍሎ በሕይወት እንደሚመለከተው ማሰብ የተለመደ ነው፤ ትክክለኛም ነው። በመጀመሪያ ሲያምን ከኅጢአት በደል ድኖ የኅጢአቱን ይቅርታ ይቀበላል (ሐ.ሥ. 2፥38)፤ ሁለተኛው፤ ከኅጢአት ኅይል ድኖ በመንፈስ ቅዱስ ኅይል እየተቀደሰና እየተለወጠ ይሄዳል (ሮሞ 6፥14:22)፤ ሦስተኛ፤ በሚመጣውም ዓለም ኅጢአት በማይገኝበት ሁኔታ ሙሉ በሙሉ ይድናል፤ ራእ. 21፥3-4።

አንድ ሌላ ጥያቄም ይነሣል። ይኸውም ፡- እግዚአብሔርን አምነው ከክርስቶስ ሞት በፊት የሞቱት ከሞቱ በኋላ በሁኔታቸው ምን ለውጥ ተገኘ? ብለው አንዳንዶች የሚጠይቁት ነው። በዚህ ጥያቄ ላይ የተለያዩ አስተሳሰብ ቢኖርም፤ አሁን በሕይወት ለምንገኝ ሰዎች ምንም አይጠቅመንም። ሐዋርያው ጴጥሮስ፤ «በእርሱም (በመንፈስም) ደግሞ ሄዶ በወሳኒ ለነበሩ ነፍሳት ሰበከላቸው» በማለት የተናገረው ብዙ አይረዳንም፤ 1ጴጥ. 3፥20። ምክንያቱም ሊቃውንት ክርስቶስ በኖሳ ጊዜ ወይም ከትንሣኤ በኋላ የተሰበከላቸው «ነፍሳት» መላእክት ወይም የሰዎች ነፍሶች ለመሆናቸው ርግጠኞች መሆን አይችሉም። ሆኖም «ሰበከላቸው» የተተረጎመበት የግሪኩ ቃል ወደ ደኅንነት የሚመራ ስብከት መሆኑን የሚያመለክት ሳይሆን፤ ክርስቶስ ድል መንሣቱን እንዳወጀላቸው የሚያሳይ ነው(13)።

አንዳንዶች ደግሞ፤ «እነዚህም ሁሉ (የብሉይ ኪዳን የእምነት ጀግኖች) በእምነታቸው ተመስክሮላቸው ሳሉ የተሰጠውን የተስፋ ቃል አላገኙም፤ ያለ እኛ ፍጹማን እንዳይሆኑ እግዚአብሔር ስለ እኛ አንዳች የሚበልጥ ነገርን አስቀድሞ አይቶ ነበርና» በማለቱ ሁኔታቸው መለወጡን ያሳያል ይላሉ፤ ዕብ. 11፥39-40። አሁን እነዚህ ሰዎች «ፍጹማን የሆኑት ጻድቃን ነፍሶች» ከኢየሱስ ጋር ናቸው (ዕብ. 12፥23-24)። እነዚህ ነፍሶች ምንን ማየትና ማወቅ እንደሚችሉ አልተገለጠልንም። ክርስቶስ ከሕማማቱ በኋላ በሰማያት ዐልፎ በአባቱ ቀኝ ሲቀመጥ ለማየትና ስለ ሞቱ መረዳት ከቻሉ፤ ደስታቸውና ምስጋናቸው ወሰን የሌለው ሊሆን እንደሚችል መገመት አይከብድም፤ እንደዚህ ከሆነ ደግሞ አሁን በእነርሱና ከክርስቶስ ሞት በኋላ በሚሞቱት ምእመናን መካከል የሁኔታ ልዩነት አይኖርም። መጽሐፍ ቅዱስ ግን በግልጽ ስለዚህ አይናገርም፤ እኛም ግን ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት በአግባቡ እንድናስብ ታዝዘናል፤ በዚያን ጊዜ እነርሱም ሆኑ እኛ በአንድነት ተነሥተን በሕይወት እንኖራለን፤ 1ተሰ. 4፥13-18።

ሠ) ሰይጣን ተሸነፈ

እግዚአብሔር እባቡን፤ «እርሱ ራሱን ይቀጠቅጣል» ብሎ የሰይጣንን ውድቀትና ፍጹም መሸነፍ ተናግሯል፤ ይህም ያለ ትግል እንደማይሆን ለማሳየት፤ «አንተም ሰኩናውን ትቀጠቅጣለህ» ብሎ ገለጠ፤ ዘፍ. 3፥15። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከተጠመቀ በኋላ ወዲያውኑ ከእግዚአብሔር መንገድ እንዲወጣ ሰይጣን በሦስት ዘዴ ፈተነው፤ ክርስቶስ ግን በአርባ ቀን ጾም በሥጋ ቢራብም፤ ሰይጣንን ፈትለፊት ተዋጋው። ሰይጣንም፤ «ፈተናውን ሁሉ አቅርቦ ከጨረሰ በኋላ እስከ ጊዜው ከእርሱ ተለየ» ሉቃ. 4፥1-13። ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ጌታችን ከብዙ ሰዎች ላይ አጋንንትን አወጣ፤ ሰይጣንም እግዚአብሔር ከሰጠው ከመስቀል መንገድ እንዲወጣ በጴጥሮስ አማካይነት ሲፈትነው ክርስቶስ ወዲያውኑ ተቃወመው፤ ማቴ. 16፥22-23። ክርስቶስ በተለይ ወደ መስቀል ሲቃረብ ከእግዚአብሔር መንገድ እንዲወጣ ሰይጣን ፈተና ሳያበዛበት አልቀረም።

በመጨረሻው ሳምንት ክርስቶስ፡ «አሁን የዚህ ዓለም ፍርድ ደርሷል፤ አሁን የዚህ ዓለም ገዥ ወደ ውጭ ይጣላል፤ እኔም ከምድር ከፍ ከፍ ያልሁ እንደሆነ ሁሉን ወደ እኔ እስባለሁ» በማለቱ የሰይጣንን መሸነፍና በክርስቶስ መስቀል የደረሰበትን የሽንፈት ውጤት ለሕዝቡ ገለጠ፤ ዮሐ. 12፡31። በጸሎተ ሐሙስ እራት፡ ከቈረሰው እንጀራ ለይሁዳ ከሰጠ በኋላ በይሁዳ ሰይጣን ሲገባበት አየ፤ ዮሐ. 13፡27። ይሁዳ ከሄደም በኋላ ደቀ መዛሙርቱን፡ «የዚህ ዓለም ገዥ ይመጣልና በእኔ ላይም አንዳች የለውም» በማለት ሰይጣን የሚፈታተነው መሆኑን፡ ነገር ግን ምንም ጉድለት በራሱ ላይ አለመኖሩን ገለጠ፤ ዮሐ. 14፡30። በዚህ ምክንያት የዚህ ዓለም ገዥ ተፈርዶበታል፤ ዮሐ. 16፡11። እንግዲህ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሲያዝ፡ ሲገረፍ፡ ሊሰቀል ሲቸነክርና በሦስቱ ሰዓት ጨለማ ጊዜ ምን እንዳደረገ በዝርዝር ባይገለጥም፡ ክርስቶስ ከእግዚአብሔር ፈቃድ እንዲወጣ ሰይጣን ጥረት ቢያደርግም፡ ምንም ዓይነት ውጤት አለማግኘቱን እናውቃለን። ጊዜው የከፋት ኅይላት ጊዜ ነበረ፤ ክርስቶስ በድካም ቢሰቀልም እንኳ በእግዚአብሔር ኅይል አሸነፋቸው፤ 2ቆሮ. 13፡4።

ስለ ሰይጣንና ከእርሱ ጋር ስላሉት ሽንፈትና ስለተሸነፉበት ምክንያት በሚከተለው አንቀጽ ተጽፏል ፡-

«በእኛ ላይ የነበረውን የሚቃወመንንም በትእዛዛት የተጻፈውን የዕዳ ጽሕፈት ደመሰሰው፤ እርሱንም በመስቀል ጠርቆ ከመንገድ አስወግዶታል፤ አለቅነትንና ሥልጣናትን ገፎ ድል በመንሣት በእርሱ እያዘራቸው በግልጥ አሳያቸው» ቆላ. 2፡14-15።

ሐዋርያው የክርስቶስን ድል ሲያብራራ ከዘመኑ ባህል ሁለት ምሳሌዎችን ይጠቀማል። ሰው ባለ ዕዳ ሲሆን «የዕዳ ጽሑፍ» በእጁ ይጽፍ ነበርና ይህ በተቀባዩ እጅ ሲሰጥ በሰውዬው ላይ ቋሚ ምስክር ነበረ። እኛ የእግዚአብሔርን ትእዛዛት በመተላለፋችን የሚከሰሰንና የሚቃወመን ከባድ የዕዳ ጽሑፍ አለብን፤ ይህንም ዕዳ ከመሞትና ወደ ዘለዓለም ጥፋት ከመሄድ በስተቀር እኛ መክፈል አንችልም። ነገር ግን እግዚአብሔር በክርስቶስ ይህን የዕዳ ጽሑፍ ደመሰሰው፤ ዕዳችን እንደተከፈለ ለማሳየትም ጽሕፈት የነበረበትን ወረቀት በመስቀሉ ላይ በመቸንከር ከእኛ አስወግዶታል። በዚያ ዘመን ሰው ሲሰቀል፡ የተሰቀለበትን ምክንያት የሚያሳይ ጽሑፍ በመስቀሉ ላይ ይለጠፍ ነበር፤ ዮሐ. 19፡19-22። በዚህ መሠረት ሐዋርያው በዚህ የቈየ ልማድ በመጠቀም ክርስቶስ በመስቀል ሥራ በእኛ ላይ የነበረውን የሕግ ርግማን መደምሰሱንና ማስወገዱን በአስደናቂ ምሳሌ ገለጠ።

ሁለተኛው ምሳሌ የጦር መሪ ድል ነሥቶ ከጦርነት ሲመለስ የድል ሰልፍ ይደረግለት የነበረው ባህል ነው። መሪው በመንግሥት ሠረገላ ተቀምጦ በወታደሮች ይታጀብ ነበር፤ ከዚያም በኋላ የተገኘው ምርኮ በዕቃ ሠረገላዎች ላይ ተጭኖ፡ በመጨረሻም በጦርነቱ ውስጥ ተማርከው የተያዙት በሰንሰለት የታሰሩ ምርኮኞች በእግር ይከተሉት ነበር፤ ይህ ሁሉ የሚደረገው ለጦር መሪው ክብር ነበረ። ክርስቶስም መንፈሳውያን ኅይላትን እንደ ቈሻሻ ልብስ ከራሱ ገፈፋቸው፤ በሁሉ ዘንድ ኅይል የሌላቸው መሆናቸው እንዲታይ በእርሱ እያዘራቸው በመስቀሉ ድል የነሣቸው መሆኑን ገለጠ። ስለዚህ የክርስቶስ መስቀል በአንድ በኩል መስቀያው ሲሆን፡ በሌላ ደግሞ መንግሥታዊው ሠረገላ ነበረ(14)።

ሐዋርያው እነዚህን ሁለት ምሳሌዎች በተከታታይ በማቅረቡ፡ የክርስቶስን መሥዋዕትና የጨለማ ኅይላትን ድል መሆን ግንኙነት መረዳት ይገባናል። አሁን እነዚህ ኅይላት ጉልበት ያጡት ምእመናን በክርስቶስ መሥዋዕት መሠረት ይቅርታን ስላገኙ፡

አሁን በእግዚአብሔር ፊት ሰይጣን እነርሱን የሚከሰስበትና የሚገዛበት ምክንያት የለውም። የሰይጣን ኅይላት ስለተሸነፉ ክርስቲያኖች በነጻነት ይኖራሉ፤ ሮም 6፥14።

ሰይጣን የዚህ ዓለም ገዥ ነውና በክርስቶስ መስቀል ቢሸነፍም፤ ሰዎችን፤ ምእመናንንም እንኳ ሳይቀር ባሪያዎቹ ለማድረግ ይጥራል። ይህ ለእኛ ከባድ ጦርነትና ትግል ነው፤ ኤፌ. 6፥11-13። ዶክተር ስቶት ሰይጣን በአራት መንገዶች ሰውን እንደሚያጠቃ ጽፏል(15)። በተለይ በሕግ ባርነት፤ በሥጋ ባርነት፤ በዓለም ባርነትና በሞት ባርነት አማካይነት ሰዎችን ለመግዛት ከፍተኛ ጥረት እንደሚያደርግ አስገንዝበዋል። ሕግ ሰውን ያስራል፤ ሥጋ ሰውን ይገዛል፤ ዓለም ደግሞ ሰውን ያታልላልና ሞት በሰው ላይ ይነግሣል። ክርስቶስ ግን በመስቀል ላይ ሥራ ከዚህ ሁሉ ባርነት ዐርነት አውጥቶናል።

ክርስቲያን ወደዚህ ነጻነት መግባት የሚችለው በክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ መሠረት ኅጢአቱ እንደተደመሰሰና ሰይጣን እንደተሸነፈ በመገንዘብ ነው(16)።

ማስታወሻ

(1) ም.24ረ8 ይመ.

(2) በርር ፲፮ 124-128 ብዙ ምሳሌዎች ተሰጥተዋል።

(3) በአጠቃላይ አመለካከት በም.24ቀ ላይ ስለ እግዚአብሔር ፍቅር ለመጻፍ ሞክረናል። በዚህ አንቀጽ ግን በተለይ የክርስቶስን የመስቀል ላይ ሥራ በተመለከተ ፍቅርን እንመረምራለን። CC ፲፮ 212-216 ይመ.

(4) ዋናው የዚህ ንድፈ አሳብ ባለቤት በ1142 ዓ.ም. የሞተው Peter Abelard ይሆናል። ስለ እርሱ «የክርስቶስ ስቅለት በቤተ ክርስቲያን ታሪክ» በሚለው ርእስ ሥር በም.74 ላይ እናትታለን። ይህ አስተሳሰብ በእንግሊዝኛ «The Moral Influence Theory» ይባላል። CC ፲፮ 217-224 ይመ.

(5) የክርስቶስን ትንሣኤ፤ ዕርገትና በአብ ቀኝ መቀመጥ በም.54 መ፡ ሠ እና ረ ላይ አትተናል። የክርስቶስን መልክ ጼዴቃዊ ክህነት በም. 68ለ እና መ መረመርን።

(6) ስለ ጥቅሱ አተረጓጎም ለምሳሌ New Testament Commentary-Romans በ William Hendriksen ይመ.። በ«አስደናቂው ልውውጥ» (አዕማድ መጻሕፍት ቊጥር 21) የም.10 ንኡሳን አርእስት 1. ጽድቃችን ዓለም ሳይፈጠር ታቅዷል። 2. ጽድቃችን በክርስቶስ ትንሣኤ ተረጋግጧል። 3. ጽድቃችን ባመንበት ጊዜ ተቈጥሮልናል። 4. ጽድቃችን በትንሣኤ ጊዜ ይገለጣል የሚሉት ሲሆኑ፤ ዋናው ጥያቄ በሮም 4፥24-25 ላይ «ማጽደቅ» ሲል ስለ የትኛው የማጽደቅ ጊዜ ይናገራል? የሚለው ነው። ሆኖም መልሱ የትኛውም ቢሆን አማኙ መጽደቁን ማወቅ ይችላል።

(7) Berkhof ፲፮ 400-405፤ Grudem 626-628 ይመ.

(8) አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ በመጽሐፈ ሰዋሰው ወግስ ወመዝገበ ቃላት ሓዲስ፤ «ጰራቅለጦስ» ለሚለው ቃል አማላጅ፤ አስታራቂ፤ አፍ፤ ጠበቃ የሚል ፍች ሰጥተዋል። Berkhof ፲፮ 401 ይመ.

(9) RL ፲፮ 155-157 ይመ.

(10) ብዙ ጊዜ የግሪኩ ቃል በ«ማለደ» ይተረጎማል። በ«ማለደ» እና በ«አማለደ» መካከል ያለው ልዩነት እጅግ ረቂቅ ነው፤ ባይሆንም እንኳ በዚህ ጥናት ላይ ለውጥ የሚያመጣ አይመስልም።

(11) Grudem ፲፮ 627 ይመ.

(12) የክርስቶስ ክህነት ዘለዓለማዊነት የሚገለጥበት «ዘወትር» የሚለው ቃል ለአንድ ጊዜ ብቻ የሚፈጸም ተግባርን ማሳያ ሳይሆን፤ የሁልጊዜና የማያቋርጥ ድርጊትን አመለካከት ነው። ሊቁ ዮሐንስ አፈ ወርቅ በ13ኛው ድርሳን ቀጥ. 153-158 ይህን ቃል ፡- «በወደደበት ጊዜ ይማልድላቸዋል፤ እስከ መስቀል ሞት ድረስ ባለው ጊዜ ብቻ አይደለም፤ ከዚያም በኋላ ነው እንጂ» በማለት አብራርቶታል።

(13) የዚህ ጥቅስ ትርጉም ግልጽ ባለመሆኑ ለማናቸውም ትምህርት በቂ መረጃ አይሆንም። ስለዚህ ጥቅስና ስለ ትምህርቱ ም.52ቀ1 (እና ማስታወሻ 20) ደግሞም ም.54ሐ ይመ.

(14) CC ገጽ 233-234 ይመ.

(15) CC ገጽ 241-244 ይመ.። ስለ ሰይጣንና ስለ መላእክቱ ውድቀት፤ ሥልጣን፤ ሥራና አሠራር፤ እንደዚሁም እነርሱን ድል ለማድረግ ምእመናን ስላላቸው ሥልጣን በም.34 በዝርዝር ጽፈናል።

(16) ይህን በይበልጥ «የክርስቶስ ስቅለት በክርስቲያናዊ ኑሮ» በሚለው በ75ኛው ምዕራፍ እናትታለን።

ምዕራፍ 73 - ነገረ መስቀልን አስመልክቶ የሚነሡ ጥያቄዎች

አስቀድሞ በተመለከትናቸው አምስት ምዕራፎች የነገረ መስቀልን ታሪክና ትርጉም አቅርበናል። መሠረታዊ መልእክቱ ቀላል ነውና ትንሽ ልጅም እንኳ ቢሆን ሊረዳው ይችላል። ሆኖም የስቅለት ታሪክ የዚህ ዓለም ዋና ታሪክ በመሆኑ በዚህ ዐቢይ እውነት ላይ ብዙ ጥያቄዎች መነሣታቸው የሚያስገርም አይደለም፤ ስለዚህ ከተነሡት ጥያቄዎች መካከል ጉላ ጉላ ብለው ለሚታዩት ለአንዳንዶች መጽሐፍ ቅዱሳዊ መልስ ለመስጠት እንሞክራለን። አንዳንድ ጊዜ ለተወሰኑ ጥያቄዎች መልሶችን በማስታወሻ መልክ የምናቀርብ ስንሆን፣ ለከፊል ጥያቄዎች ደግሞ እንደተለመደው በሐተታ መልክ መልስ እንሰጣለን።

ሀ) እግዚአብሔር ሁሉን ቻይ ሆኖ ሳለ ነገረ መስቀል ለምን አስፈለገ?

1. እግዚአብሔር ሁሉን ቻይ ሆኖ ሳለ የራሱን ባሕርይ መካድ አይችልም (2ጢ. 2፡13)፤ ለምሳሌ እውነተኛ በመሆኑ መዋሸት አይችልም፤ ቲቶ 1፡1-2።

2. እግዚአብሔር ቅዱስና ጻድቅ ነው፤ ም.24ሠ እና ረ ይመ.

3. እግዚአብሔር ሕግን ሰጥቷል። ሕጉ የእርሱ ሕግ በመሆኑ ሰው ሕጉን ቢተላለፍ እንዲሁ ይቅር ማለት አይችልም፤ እርሱ ጻድቅ ነውና።

4. ሰው እንደ ኅጢአቱ በሕጉ መሠረት መቀጣት ይገባዋል፤ እግዚአብሔርም በጽድቁ ይፈርድበታል።

5. እግዚአብሔር አንድንም ሰው እንኳ ለማዳን አይገደድም፤ ሆኖም በፍቅሩ ብዙ ሰዎችን ለማዳን ወስነ፤ እግዚአብሔር ፍቅር ነውና፤ ም.24ቀ ይመ.

6. በስቅለት የእግዚአብሔር ፍቅርና ጽድቅ ምሥጢራዊና አስደናቂ በሆነ መንገድ ይገናኛሉ። እግዚአብሔር በልጁ ስቅለት ኅጢአትን በመቅጣት ይቅርታን ለኅጢአተኞች አስገኘ፤ እግዚአብሔር በቅዱስ ፍቅሩም ፍትሐዊ ፍላጎቱን አረካ።

ለ) በመስቀል ላይ ማን ሞተ?

በመስቀል ላይ ክርስቶስ ሞተ። ሞቱን በተመለከተ መጽሐፍ ቅዱስ ክርስቶስን እንዴት ይገልጠዋል? ብለን በመጠየቅ ወደዚህ ጥያቄ ፍሬ ነገር ልንደርስ እንችላለን። በመስቀል ላይ ክርስቶስ ምትካችን መሆኑን በትምህርታችን አይተናል፤ ስለዚህ ምትኩ ማን ነው? ተብሎ ሊጠየቅም ይችላል። ለዚህ ጥያቄ ሦስት መልሶች ተሰጥተዋል(1)።

1. ምትኩ ሰው የሆነው ኢየሱስ ነበረ። በዚህ አስተሳሰብ መሠረት የተቋጣው እግዚአብሔር በኅጢአተኞች ፈንታ ኅጢአት የሌለበትን ኢየሱስን ቀጣ፤ ወይም ክርስቶስ የኅጢአተኞችን ይቅርታ ያስገኝ ዘንድ የአብን ቀጣ ለማብረድ ራሱን አቀረበ የሚል አመለካከት ይገኛል። ሰው የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶችን ወይም የጥቅሶችን ትምህርት ሁሉ በአንድነት አጣምሮ ባለመመልከት ወደ እንደነዚህ ዐይነቶቹ የተዛቡ አሳቦች ለመድረስ ይችላል። እውነት ነው፤ ሐዋርያው ዮሐንስ ክርስቶስ ጠበቃችንና ማስተሰሪያችን መሆኑን ያስተምራል (1ዮሐ. 2፡1-2)፤ ስለዚህ አሁን ክርስቶስ ባቀረበው መሥዋዕት ኅጢአተኞችን ይቅር እንዲላቸው እግዚአብሔርን ለመማለድ

ይሞክራል ማለት ይቻላል። ሆኖም ይህ አተረጓጎም ውድቅ ነው፤ የእግዚአብሔርን ፍቅር ያላካተተ አተረጓጎም ነውና። ሰዎችን ለማዳን የመጣው «በአምላካችን ምሕረትና ርኅራኄ ምክንያት ነው» (ሉቃ. 1፡78)፤ በእግዚአብሔር ፍቅር ነው (ዮሐ. 3፡16፤ 1ዮሐ. 4፡9-10)፤ «ሰዎችን ሁሉ የሚያድን የእግዚአብሔር ጸጋ ተገልጧልና»፤ ቲቶ 2፡11።

እግዚአብሔር በእኛ ኅጢአት ምክንያት ኢየሱስን እንደቀጣው ማሰብ ወደ ሌላ የስሕተት ዐይነት ይመራል። እውነት ነው፤ ሊቀ ካህናቱ በሚለቀቀው ፍየል ራስ ላይ «የእስራኤልን ልጆች በደል ሁሉ መተላለፋቸውንም ሁሉ ኅጢአታቸውንም ሁሉ» አሸክሟል (ዘሌ. 16፡21)፤ እግዚአብሔር «የሁላችንን በደል በእርሱ ላይ አናረ» (ኢሳ. 53፡6)፤ «በደሙም የሆነ ማስተስረያ አድርጎ አቆመው» (ሮሞ 3፡25)፤ «ኅጢአትን በሥጋ (በክርስቶስ ሥጋ) ኩነን» (ሮሞ 8፡3-4)፤ «ኅጢአት ያለወቀውን እርሱን ስለ እኛ ኅጢአት አደረገው» (2ቆሮ. 5፡21) የሚሉትን እናነባለን። ይህን ሁሉ ስናስተውል ግን እግዚአብሔር ራሱ ማድረግ የማይፈልገውን ያደርግ ዘንድ ክርስቶስን እንዳስገደደው ወይም ክርስቶስ የእግዚአብሔርን ከባድ ፍትሕ ለመቀበል ፈቃደኛ እንዳልሆነ ማሰብ አይገባንም። ኢየሱስ ክርስቶስ ኅጢአታችንን በእውነት ተሸከመ፤ ሆኖም እግዚአብሔር በዚህ ሁሉ ውስጥ ከክርስቶስ ጋር አብሮ ሠርቷል፤ ክርስቶስም ድርሻውን ይፈጽም የነበረው በፈቃዱ እንጂ ተገድዶ አይደለም፤ ለምሳሌ ዕብ. 10፡5-10 ይመ.። እንግዲህ እግዚአብሔር ኢየሱስን ቀጣው ወይም ኢየሱስ እግዚአብሔርን ማለደው ማለት እውነትን ማዛባት ነው፤ እግዚአብሔርና ክርስቶስ በአንድነት ሰዎችን ለማዳን አብረው ፈቀዱ፤ ወሰኑ፤ ፈጸሙትም።

2. ምትኩ እግዚአብሔር ብቻ ነበረ። ከዚህ በላይ እንደተመለከትነው እግዚአብሔር በቅዱስ ፍቅሩ የራሱን ፍላጎት የሚያረካ ከሆነ፤ እርሱ ብቻ መሥዋዕቱን ቢያቀርብ አመክንዮታዊ እንደሆነ ሊታሰብ ይችላል። እንደዚህ ከሆነ፤ እርሱ ይህን የሚያደርገው፤ «ራሱም ጻድቅ እንዲሆን በኢየሱስም የሚያምነውን እንዲያጸድቅ አሁን በዚህ ዘመን ጽድቁን ያሳይ ዘንድ ነው»፤ ሮሞ 3፡26። በዚህ አስተሳሰብ መሠረት አብ በፍቅሩ ተነሣሥቶ ቅጣቱን ይቀበላል፤ ይሞታልም። አብ ኢየሱስን አይቀጣም ወይም ወልድ አብን ይማልዳል የሚሉት የተዛቡት አሳቦች በዚህ አመለካከት ውስጥ ስፍራ የላቸውም።

ብዙ ሊቃውንት በአንድ ዐይነት አስተሳሰብ እግዚአብሔር በመስቀል ላይ እንደነበረና እዚያ እንደሞተ አስተምረዋል። በመስቀል ላይ የሞተው የእግዚአብሔር ልጅ ነበረ። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ «በእግዚአብሔር መልክ ሲኖር ሳለ ከእግዚአብሔር ጋር መተካከልን መቀማት እንደሚገባ ነገር» ባለመቅጣር «ራሱን አዋረደ፤ ለሞትም ይኸውም የመስቀል ሞት እንኳ የታዘዘ ሆነ»፤ የዚችም ዓለም ገዢዎች «የክብርን ጌታ ሰቀሉ»፤ እግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያንን «በገዛ ደሙ» ዋጁት ተብሎ ተጽፏል፤ ፊል. 2፡7-8፤ 1ቆሮ. 2፡8፤ ሐ.ሥ. 20፡28። የእነዚህን ጥቅሶች አሳብ ተከትለው አግናጥዮስ፤ «የእግዚአብሔር ደም»፤ ተርቱሊያን ደግሞ፤ «በእውነት እግዚአብሔር አልተሰቀለምን?» ብለው ለመጻፍ በቅተዋል(2)።

መጽሐፍ ቅዱስ በመስቀል ላይ የሞተልን አምላክነት ያለው መሆኑን ቢናገርም፤ «እግዚአብሔር ሞተ» አይልም። ምክንያቱም፤ «እርሱ (እግዚአብሔር) ብቻ የማይሞት ነው» ይላልና ሊሞት አይችልም፤ 1ጢሞ. 6፡16። የእግዚአብሔር ልጅ ግን ለሰው እንዲሞትና በእግዚአብሔርና በሰው መካከል መካከለኛ እንዲሆን ሰው ሆነ። እግዚአብሔር ሞተ ማለት ስሕተት ለመሆኑ ሌላ ምክንያት አለ፤ ይኸውም ብዙ ጊዜ በአዲስ ኪዳን እግዚአብሔር ሲል አብን ያመለክታል፤ ለምሳሌ «እግዚአብሔር አንድያ

ልጁን እስኪሰጥ ድረስ...»፤ «እግዚአብሔር...ልጁን ላክ»፤ ዮሐ. 3፥16፤ ገላ. 4፥4። በመስቀል ላይ የሞተው ወልድ ነው እንጂ አብ አይደለም፤ 1ጴጥ. 2፥24። ተርቱሊያን፥ «የእግዚአብሔር ልጅ ክርስቶስ ሞተ ማለት ይበቃናል፤ ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱስ እንደዚህ ይናገራል» የሚለውን ተገቢ ምክር ትቶልናል(3)። እንደዚህ ስንል፥ ክርስቶስ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ሦስተኛው ወገን ነው ከማለት ራሳችንን እንጠብቃለን።

3. እግዚአብሔር በክርስቶስ ምትክ ነበረ። እንግዲህ ምትካችን ሰው ብቻ አይደለም ወይም አምላክ ብቻ አይደለም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር በክርስቶስ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ይህን እውነት በልዩ ልዩ መንገድ ያረጋግጣል። የሚወለደው ልጅ «ኢየሱስ» (አዳኝ) እና አማኑኤል (እግዚአብሔር ከእኛ ጋር) ተብሎ ተሰይሟል፤ ማቴ. 1፥21-23። መልአኩ፥ «እርሱም ክርስቶስ ጌታ የሆነ» ነው በማለቱ የእግዚአብሔር መሲሕ ብቻ መሆኑን ሳይሆን፥ መሲሕም ጌታም መሆኑን ጨምሮ ያሳያል፤ ሉቃ. 2፥11። ሐዋርያው ጳውሎስ ስለ ክርስቶስ አገልግሎት ሲናገር፥ «...የሆነውን ሁሉ በክርስቶስ ከራሱ ጋር ካስታረቀን...እግዚአብሔር በክርስቶስ ሆኖ ዓለሙን ከራሱ ጋር ያስታርቅ ነበርና» በማለቱ አብና ክርስቶስ በአንድነት የዕርቅን ሥራ ፈጻሚዎች እንደነበሩ ሁሉ፥ እንደዚሁም እግዚአብሔር በክርስቶስ አማካይነት ዕርቁን እንደፈጸመ ያሳያል፤ 2ቆሮ. 5፥18-19። በሌላ አገላለጥ ሐዋርያው፥ «እግዚአብሔር ሙላቱ ሁሉ በእርሱ እንዲኖር፥ በእርሱም በኩል በመስቀሉ ደም ሰላም አድርጎ በምድር ወይም በሰማያት ያሉትን ሁሉ ለራሱ እንዲያስታርቅ ፈቅዷልና» እና «በእርሱ የመለኮት ሙላት ሁሉ በሰውነት ተገልጦ ይኖራልና» ብሎ በመጻፉ እግዚአብሔር በክርስቶስ ምትካችን መሆኑን ገልጧል፤ ቆላ. 1፥19-20፤ 2፥9።

አንስልም፥ ሰው ስላጠፋ ዕዳውን መክፈል አለበት፤ እግዚአብሔር ዕዳው እንዲከፈል ስላዘዘም፥ እግዚአብሔር ብቻ ሊከፍለው ቻለ ብሎ ማስተማሩ ትክክል ነው። ይህ የትሥጉትን ዓላማ የሚያሳይ ነው። ሆኖም የአዲስ ኪዳን ትኩረት በይበልጥ ልጁን በላከውና አሳልፎ በሰጠው በእግዚአብሔር ላይ ነው።

ሐ) ክርስቶስ በሰው ፈንታ ምትክ ሆኖ መቀጣቱ ኢግብረገባዊ አይደለምን?

ነው፤ ሆኖም የክርስቶስ ምትክነት እንደዚህ አይደለም፤ ምክንያቱም ክርስቶስ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለ ሦስተኛ ወገን አይደለም፤ እርሱ ራሱ እግዚአብሔር ነውና። በፊተኛው ጥያቄ መልስ እንዳየነው፥ «እግዚአብሔር በክርስቶስ ሆኖ...» ከራሱ ጋር አስታረቀን። በዚህ መሠረት ሁለት ወገኖች ብቻ አሉና እግዚአብሔር ልጁን በመላኩ የዕርቁን መንገድ አዘጋጅቶ ፈጽሞታል።

መ) በመስቀል ላይ በመሞቱ የክርስቶስ የማስታረቅ ሥራ ተፈጽሟልን?

ክርስቶስ በደሙ (በመሥዋዕታዊ ሞቱ) በእግዚአብሔር ዘንድ ዕርቁን ፈጽሟል። ስይጣን ግን ምእመናንን መክሰስ ስለሚወድ፥ ክርስቶስ ሊቀ ካህናታቸው ሆኖ ማናቸውንም ክስ ባዶና ከንቱ ያደርግላቸዋል፤ ሮሞ 8፥33-34፤ ዕብ. 7፥25፤ ራእ. 12፥10-11። በሰው ዘንድ ግን በመንፈስ ቅዱስ ኅይል ምእመናን የማስታረቅ አገልግሎትን እንዲፈጽሙ ክርስቶስ ይቈጣጠራቸዋል፤ 2ቆሮ. 5፥18-20።

ሠ) ነገረ መስቀሉ ለምን ድል ተባለ?

የዓለም ሰዎች የክርስቶስን ሞት ዓላማ ባለመረዳታቸውና ትንሣኤውንም ባለማመናቸው ስቅለቱን እንደ ሞኝነት ይቈጥሩታል፤ 1ቆሮ. 1፥23፤ 2፥14።

ምእመናን ግን የክርስቶስን ስቅለት በሁለት ምክንያት ድል ይሉታል፤ 1ኛ፡ ክርስቶስ በሰይጣን ሲፈተን ከአብ ፈቃድና ዕቅድ ሳይወጣ እስከ ሞት ድረስ ታዘዘ፤ 2ኛ፡ ሰው እንዲድን አንድ ጊዜ ለዘላለም ፍጹም መሥዋዕት አቀረበ። ስቅለቱ ድል ነጂ ሆኖ መቄጠሩን ትንሣኤው አረጋግጦልናል።

ረ) ክርስቶስ በመስቀል ላይ በሥጋው ደዌያችንን ተሸክሟልን?

በብዙ ሰዎች ላይ በሽታ ከባድ ሸክም በመሆን እንደ ባርነት ይቈጠራል። ሐዋርያው ጳውሎስ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሞትን እንደሻረ ከማስተማሩ የተነሣ (2ጢሞ. 1፡10) አንዳንድ ሰዎች በክርስቶስ ሞት ምእመናን የኅጢአታቸውን ይቅርታ እንደሚቀበሉ ሁሉ፡ የደዌያቸውንም ፈውስ ለመቀበል መብት እንዳላቸው ያስተምራሉ።

እግዚአብሔር ብዙ ሰዎችን እንደሚፈውስ፡ ሰዎችም ሲለምኑ ልመናቸውን ሰምቶ በልዩ ልዩ መንገድ ፈውስ እንደሚሰጣቸው ግልጽ ነው። ጥያቄው ፈውስ ከአዲስ ኪዳን መብቶች አንዱ ነውን? የሚል ነው። ሰው ንስሐ ሲገባና በክርስቶስ ስም ሲጠመቅ፡ የኅጢአት ይቅርታንና የመንፈስ ቅዱስን ስጦታ ይቀበላል፤ ሐ.ሥ. 2፡38። እግዚአብሔር ይህን እንደሚያደርግ የተስፋ ቃል ሰጥቷል። በቃል ኪዳን ውስጥ የፈውስ የተስፋ ቃል እንዳለ ለማሳየት፡ እነዚህ ሰዎች ክርስቶስ በመስቀል ላይ ደዌያችንን ተሸክመ ይላሉ(4)። «በእውነት ደዌያችንን ተቀበለ፤ ሕመማችንንም ተሸክሟል» የሚለውን የነቢዩ ኢሳይያስን የትንቢት ቃልም ይጠቅሳሉ፤ ኢሳ. 53፡4። በምዕራፉ መጨረሻም፡ «እርሱ ግን የብዙ ሰዎችን ኅጢአት ተሸክመ» ይላልና ክርስቶስ ይህን ትንቢት ሲፈጽም ኅጢአታችንን በዕንጨት ላይ ከተሸከመ፡ ደዌያችንንም ተሸክሟል የሚለውን አሳብ ያስከትላል ይላሉ፤ ኢሳ. 53፡12።

ይህን አተረጓጎም በአራት ምክንያቶች ለመቀበል ከባድ ሆኖ እናገኘዋለን።

1. «ተሸክመ» ተብሎ የተተረጎመው የዕብራይስጥ ቃል በብዙ ዐውድ ተጽፎ ይገኛል፤ ለምሳሌ ሰዎች ታቦቱን፡ የጦር መሣሪያና ልጆችን እንደ «ተሸከሙ» እናነባለን፤ ለምሳሌ በኢሳይያስ 52፡11 ላይ፡ «እናንተ የእግዚአብሔርን ዕቃ የምትሸከሙ ሆይ...» የሚለውን ተጽፎ እናገኛለን። ስለዚህ ቃሉ በራሱ ቅጣትን መሸከም ማለት አይደለም። ዐውዱ ኅጢአትን የሚመለከት ሲሆን ግን «ተሸከመ» ይህን አሳብ ይይዛል። ክርስቶስ ደዌያችንን ተሸክመ የሚለው ሌላ አሳብም እንዳለው ይታያል።

2. የኅጢአት ደመወዝ ሞት በመሆኑ የኅጢአትን ቅጣት መሸከም አመክንዮታዊ አሳብ ነው፤ ምክንያቱም ክርስቶስ በስፍራችን ሞታችንን ሞቷል። የደዌ ቅጣት ምንድን ነው? ደዌ የኅጢአት ቅጣት ሊሆን ይችላል፤ ደዌ ራሱ ግን ቅጣት የሚያስከትል የሕግ መተላለፍን የሚያሳይ አይደለም። ስለዚህ ደዌን መሸከምና ኅጢአትን መሸከም አንድ ዐይነት «መሸከም» አይደሉምና እነርሱን በአንድ ዐይነት አስተሳሰብ ለማዛመድ መሞከር ኢአመክንዮታዊ ነው።

3. ቅዱስ ማቴዎስ የኢሳይያስን የትንቢት ቃል እንደሚከተለው ጠቅሶታል ፡- «...በነቢዩ በኢሳይያስ ፡- እርሱ ድካማችንን ተቀበለ፤ ደዌያችንን ተሸክመ የተባለው ይፈጸም ዘንድ፡ መናፍስትን በቃሉ አወጣ፤ የታመሙትንም ሁሉ ፈወሰ»፤ ማቴ. 8፡16-17። እንግዲህ የኢሳይያስ ትንቢት የተፈጸመው፡ ክርስቶስ በሰዎች መካከል ሲመላለስ ባለ በመፈወስ ነው እንጂ በመስቀል ላይ በፈጸመው አገልግሎት እንዳልነበረ ይታያል። እውነት ነው፤ ሐዋርያው ጴጥሮስ፡ «እርሱ ራሱ በሥጋው ኅጢአታችንን በዕንጨት ላይ ተሸክመ» ካለ በኋላ «በመገረፉ ቅስል ተፈወሳችሁ» የሚለውን

ይጨምራል (1ጴጥ. 2÷24)፤ ይህም፥ «እርሱ ግን ስለ መተላለፋችን ቄሰለ፤ ስለ በደላችንም ደቀቀ፤ የደኅንነታችንም ተግሣጽ በእርሱ ላይ ነበረ፤ በእርሱም ቅስል እኛ ተፈወስን» (ኢሳ. 53÷5) የሚለውን የኢሳይያስን ትንቢታዊ ቃል ያሳስባል፤ ሆኖም የኢሳይያስም ሆነ የጴጥሮስ ዐውድ የሚያመለክተው የክርስቶስ ኅጢአትን መሸከም ነውና በእነዚህ ጥቅሶች ፈወሰ የሚለው ግስ በምሳሌ ዐይነት ከኅጢአት መጻገን የሚያብራራ ነው።

4. ይህ አተረጓጎም ኢመጽሐፍ ቅዱሳዊ ነው። የደዌ ፈውስ በክርስቶስ መስቀል አገልግሎት ቢገኝ ኖሮ፥ ክርስቲያኖች ሁሉ ፍጹም ጤናማ ሆነው ደዌ ሊገኝባቸው ባልቻለ ነበር፤ ሰዎች ሲታመሙም ሐዋርያት ወደ ክርስቶስ ሞት እንዲመለከቱ ይመክሩ ነበር። ነገር ግን ሐዋርያው ጳውሎስ ጥራፊሞስን ታሞ በሚሊጢን ተወው (2ጢሞ. 4÷20)፤ «ስለ ሆድህና ስለ በሽታህ ብዛት ጥቂት የወይን ጠጅ ጠጣ» ብሎም ጢሞቴዎስን መከረው፤ 1ጢሞ. 5÷23። ያዕቆብም ሰው ሲታመም ልዩ ልዩ ትእዛዝን ይሰጥ ነበር እንጂ ክርስቶስ የበሽተኛውን ደዌ በመስቀል ላይ የተሸከመ ስለ መሆኑ አልተናገረም፤ ያዕ. 5÷13-15።

ይህ ትምህርት አደገኛ ነው፤ ምክንያቱም አንድ ሰው ትምህርቱን ስምቶ ባይፈወስ፥ የእምነት ጉድለት ያለበት ይመስለዋል ወይም በእምነት ረገድ ያለበት ችግር ሊነገረው ይችላል (አንዳንዶች የቤተ ክርስቲያን እምነት ጉድለት ነው ይላሉ)።

ይህንም ሁሉ ስንል የክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ ለሰውነታችን ምንም አላደረገም ማለታችን አይደለም። በተጨማሪም ሐዋርያው፥ «የኢየሱስ ሕይወት ደግሞ በሥጋችን ይገለጥ ዘንድ ሁልጊዜ የኢየሱስን መሞት በሥጋችን ተሸክመን እንዞራለን። የኢየሱስ ሕይወት ደግሞ በሚሞት ሥጋችን ይገለጥ ዘንድ እኛ ሕያዋን የሆንን ከኢየሱስ የተነሣ ዘወትር ለሞት ዐልፈን እንሰጣለንና...የውጭው ሰውነታችን ቢጠፋ እንኳ የውስጡ ሰውነታችን ዕለት ዕለት ይታደሳል» ብሎ በሰደትም ሆነ በበሽታ ጊዜ አማኙ የሚገኝበትን ሁኔታ ገልጧል፤ 2ቆሮ. 4÷10-12:16። እግዚአብሔር ብዙ ጊዜ ይፈውሰናል፤ ባይፈውሰን እንኳ በሥቃያችን ጊዜ እስከ መጨረሻ እንድንታገሥ የሚያስችለውን ኅይል በመስጠቱ እርሱ ይከበራል(5)። አሁንም «የሰውነታችን ቤዛ የሆነውን ልጅነት እየተጠባበቅን» በተስፋ እንመካለን፤ ሮም 8÷23።

ስ) ነገረ መስቀል ከምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያን ጋር እንዴት ይገናኛል?

1. ግንኙነታቸው እጅግ የተቀራረበ ነው(6)። ሐናንያ ጳውሎስን፥ «ተነሣና ስሙን እየጠራህ ተጠመቅ፤ ከኅጢአትህም ታጠብ» ብሎ በማዘዙ፥ የጥምቀት ሥርዐት ሰው የክርስቶስን ስም ሲጠራ ከኅጢአቱ መንጻቱን ያሳያል፤ ያትምለታልም፤ ሐ.ሥ. 22÷16። በኋላም ሐዋርያው ራሱ፥ «ከክርስቶስ ኢየሱስ ጋር አንድ እንሆን ዘንድ...እንደተጠመቅን አታውቁምን?» የሚለውን መልስ ዐዘል ጥያቄ በመጠየቁና «ሞቱንም በሚመስል ሞት ከእርሱ ጋር» እንደተባበርን ብሎ በመጻፉ፥ አማኙ መንፈሳዊ ጉዞውን ሲጀምር፥ ከክርስቶስ ጋር በመሥዋዕታዊው ሞት መገናኘቱንና ጥምቀት ከመጀመሪያዎቹ መንፈሳዊ ርምጃዎች መካከል አንዱ መሆኑን ያሳያል፤ ሮም 6÷3:5።

ሰዎች በአብ፥ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እንዲጠመቁ ታዝዘዋልና ሰው በወልድ ስም ሲጠመቅ፥ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን፥ ለእርሱ እንደሞተና እንደተነሣ ማመኑንና ከጌታው ጋር አንድነት ያለው ደቀ መዝሙር መሆኑን ያሳያል፤ ማቴ. 28÷19-20፤ 1ቆሮ. 15÷3-4።

2. ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሥርዐተ ቊርባንን ሲደነግግ፥ ያደረገውና ሐዋርያቱን ያዘዘው ሁሉ ከመሥዋዕታዊ ሞቱ ጋር የተያያዘ መሆኑን በምዕራፍ 70፡1 ላይ ተመልክተናል።

ስለ ክርስቶስ ስቅለትና ምሥጢረ ቊርባን ግንኙነት ምእመናን ሁሉ በአምስት ነጥቦች ላይ መስማማት ይገባቸዋል(7)። እነርሱም የሚከተሉት ናቸው ፡-

ሀ) መሥዋዕታዊ ሞቱን እናስተውላለን፤ እርሱ፥ «ይህን ለመታሰቢያዬ አድርጉት» ብሏልና፤ 1ቆሮ. 11፥24-25።

ለ) በመሥዋዕታዊ ሞቱ በረከቶች እንሳተፋለን፤ ሐዋርያው፥ «የምንባርከው የበረከት ጽዋ ከክርስቶስ ደም ጋር ኅብረት ያለው አይደለምን? የምንቈርሰውስ እንጀራ ከክርስቶስ ሥጋ ጋር ኅብረት ያለው አይደለምን?» ብሎ ጠይቋል፤ 1ቆሮ. 10፥16። የጌታን እራት በክርስቶስ እንመገባለን።

ሐ) በዚህም በመሳተፋችን እስከ ዳግም ምጽአቱ ድረስ መሥዋዕታዊ ሞቱን እናሳውቃለን፤ «ይህን እንጀራ በበላችሁ ጊዜ ሁሉ፥ ይህን ጽዋ በጠጣችሁ ጊዜ ሁሉ ጌታ እስኪመጣ ድረስ ሞቱን ትናገራላችሁና» ተብሎ ተጽፏልና፤ 1ቆሮ. 11፥26።

መ) አንድነታችን በክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት የተመሠረተ መሆኑን እንመሰክራለን፤ የምንገናኘው «ሁላችን ያን አንዱን እንጀራ» ለመካፈል ነውና፤ 1ቆሮ. 10፥17።

ሠ) ስለ ክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት ምስጋናችንን እናቀርባለንና ነፍሳችንንና ሥጋችንን ለእርሱ በማቅረብ ምስጋናችንን እንገልጣለን፤ ሮም 12፥1።

ምእመናን በእነዚህ አምስት ነጥቦች ላይ ሲስማሙ፥ በመስቀል ላይ ክርስቶስ ባቀረበው መሥዋዕትና በሥርዐተ ቊርባን በምናቀርበው የምስጋና መሥዋዕት መካከል ከተዘረዘሩት ከእነዚህ ነጥቦች በላይ የቀረበ ግንኙነት እንዳለ የሚያሳይ በአብያተ ክርስቲያናት የተለያየ ትምህርት መኖሩ የታወቀ ነው። ይህንም ትምህርተ ቤተ ክርስቲያን በሚለው በ8ኛው ጥናት እንመለከተዋለን። ሆኖም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል ላይ ስለ ሰው ኅጢአት አንድ ጊዜ ለዘለዓለም ፍጹም መሥዋዕት ካቀረበ በኋላ በአብ ቀኝ መቀመጡን በማመናችን፥ ይህን መሥዋዕት በድጋሚ ማቅረብ፥ በዚህ መሥዋዕት ላይ አንድን ነገር መጨመር ወይም ይህን መሥዋዕት ከክርስቶስ ጋር አብረን ማቅረብ ፈጽሞ የማይቻል መሆኑን እናስተውላለን፤ ዕብ. 1፥3፤ 9፥12፤28።

ሸ) ከክርስቶስ ስቅለት በፊትና በኋላ ለሞቱት ሕይወት ባለው አስተዋፅኦ የክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት ምን ልዩነት ይታይበታል?

1. ይህ ጥያቄ ለእኛ እጅግ ጠቃሚ አይደለም፤ ምክንያቱም ከክርስቶስ በፊት የኖሩትን ሰዎች አላወቅናቸውም። እኛ የተጠራነው ከክርስቶስ በኋላ የሚኖሩትን ሰዎች ወደ እምነት ለማድረስ ነው።

2. አጠቃላዩ ልዩነት በትንቢትና በፍጹሚው ወይም በጥላና በአካሉ መካከል ያሉትን ልዩነቶች ይመስላል ብሎ በዐጭሩ መናገር ይቻላል።

3. የብሉይ ኪዳን ሰዎች በተስፋ ቃላቱ መሠረት ለወደፊቱ ስለሚፈጸመው መዳን ተስፋ ሲያደርጉ፥ የአዲስ ኪዳን ሰዎች በክርስቶስ ኢየሱስ የተፈጸመውን መዳን ይመለከታሉ።

4. እነአብርሃምና እነዳዊት በእምነት እንደጸደቁ ሁሉ፥ ዛሬም ምእመናን በእምነታቸው ይጸድቃሉ፤ ሮም 4፥3-8:22-25። የብሉይ ኪዳን ምእመናን የእግዚአብሔርን ቃል በእምነት እንደተቀበሉት ሁሉ፥ እኛም የእግዚአብሔርን ቃል እምነን ተቀብለንዋል፤ ሆኖም እግዚአብሔር ከእነርሱ ይልቅ ለእኛ በቃሉ ብዙ ነገርን ገልጦልናል።

5. አንዳንድ ሰዎች ከክርስቶስ በፊት የሞቱት ሰዎች ሁሉ በክርስቶስ እንደዳኑ ያምናሉ። ይሁን እንጂ ይህ ትምህርት ኢመጽሐፍ ቅዱሳዊ ነው። እንደ አዲስ ኪዳን ብሉይ ኪዳን በሚያምኑና በማያምኑ መካከል፥ በጻድቃንና በጎጥአንም መካከል ልዩነት እንዳለ በግልጽ ያስተምራል። ነቢዩ ዳንኤል፥ «በምድርም ትቢያ ውስጥ ካንቀላፉ ብዙዎች ይነቃሉ፤ እነሆቶቹ ወደ ዘለዓለም ሕይወት፥ እነሆቶቹም ወደ ዕፍረትና ወደ ዘለዓለም ጉስቀላልና» በማለት ገልጦታል፤ ዳን. 12፥2። ይህ ትምህርት በ1ኛ ጴጥሮስ 3፥18-20 ላይ የተመሠረተ አንድ ዐይነት ትርጓሜ ነው። ይሁን እንጂ የዚህን አንቀጽ ትክክለኛ ትርጉም ለማወቅ ቢያስቸግርም፥ ጥቅሱ ይህን አሳብ እንደማይደግፍ በልዩ ልዩ አንቀጽ አሳይተናል(8)።

ቀ) ክርስቶስ ለእነማን ቤዛ ሆነ?

ለዚህ ጥያቄ በተለይ ሁለት መልሶች ይሰጣሉ፤ እነርሱም ቤዛ የሰጠው ለሰዎች ሁሉና ለተመረጡት ብቻ የሚሉ ናቸው።

1. ክርስቶስ አንድም ሳይቀር ለሰዎች ሁሉ ቤዛ ሰጠ

ከክርስቲያኖች የሚበዙት ክርስቶስ ለዓለም ሰዎች ሁሉ ቤዛ ሰጠ በማለት ያስተምራሉ፤ በዚህ አሳብ ውስጥ ሦስት ዐይነት አስተሳሰብ ይገኛል ፡-

ሀ) ክርስቶስ ለሰዎች ሁሉ ቤዛ በመሆኑ በመጨረሻ ሰዎች ሁሉ ይድናሉ(9)።

ለ) ክርስቶስ አንድም ሳይቀር ነፍሱን ለሰዎች ሁሉ ቤዛ ሲሰጥ፥ ዓላማው ሰዎችን ሁሉ ለማዳን ነበረ። ነገር ግን ሰዎች ሁሉ አይድኑም፤ ስለዚህ ክርስቶስ ለሰዎች ሁሉ ቤዛ ሲሰጥ፥ ለእነርሱ ስርየትና ጽድቅ ባይገኝም፥ ሰዎች በክርስቶስ ሲያምኑ ግን እርሱ በሰጠው ቤዛ መሠረት አብ በፍትሕ ይቅር ሊላቸውና ሊያጸድቃቸው ይችላል(10)።

ሐ) አንዳንዶች፥ ክርስቶስ ነፍሱን ለሰዎች ሁሉ ቤዛ አድርጎ ይሰጣል፤ በኋላ ደግሞ በአብ ምርጫ መሠረት የተመረጡት እንዲያምኑ መንፈስ ቅዱስ ይሠራል ይላሉ። በዚህ አስተሳሰብ መሠረት የክርስቶስ ዓላማ ከአብ ምርጫና ከመንፈስ ቅዱስ ሥራ የተለየ ነው(11)።

2. ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ ቤዛ ሆነ

ይህ አስተሳሰብ ክርስቶስ ሲሞት ዓላማው ሰዎችን ሁሉ ሳይሆን የተመረጡትን ብቻ ለማዳን እንደነበረ ያሳያል(12)። በዚህ አስተሳሰብ የክርስቶስ ዓላማ ይፈጸማል፤ የአብ፥ የወልድና የመንፈስ ቅዱስም ዓላማዎች አንድ ናቸው። የ1.ለ ወይም የ1.ሐ አስተሳሰቦች ተከታዮች ግን ለተመረጡት ብቻ ቤዛ ሆነ የሚለው አሳብ ለልዩ ልዩ የመጽሐፍ ቅዱስ አንቀጾች ትክክለኛ ትርጉም ሊሆን አይችልምና እግዚአብሔር ለሚያምኑ ሁሉ ይቅርታን በነጻ ይሰጣል ብለው ለሚሰብኩ ስፍራ አይሰጥም ይላሉ።

ይህ ትምህርት የተሐድሶ ትምህርት ነውና በተለይ በዌስትሞንስተር የሃይማኖት መግለጫ እንደሚከተለው ተጽፏል ፡-

«እግዚአብሔር የተመረጡትን ለክብር እንደወሰነ ሁሉ፥ እንዲሁም ደግሞ ውሳኔው የሚከናወንበትን መንገድ በራሱ ፈቃድ አብሮ ወስኗል። ስለዚህ የተመረጡት

በአዳም ወድቀው በክርስቶስ ይድናሉ። በክርስቶስ ወደ እምነት በመንፈሱ ይጠራሉ፤ ይጸድቃሉ፤ ልጅነትን ይቀበላሉ፤ ይቀደሳሉ፤ በእርሱ ኅይል ለደኅንነት በእምነት ይጠበቃሉ። ከተመረጡትም በስተቀር ሌሎች በክርስቶስ ወደ እምነት አይጠሩም፤ አይጸድቁም፤ ልጅነትን አይቀበሉም፤ አይድኑም»፤ «እምነታችን» ም.3.6።

መጽሐፍ ቅዱስ ቃል በቃል ክርስቶስ ከተመረጡት በቀር ቤዛ አልሰጠም ወይም ቤዛ አልሆነም ባይልም እንኳ፤ የተሐድሶ ሰዎች ይህ አነጋገር በመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ላይ የተመሠረተ መሆኑን ያምናሉ። እንደዚህ ማለታቸው የክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት ለዓለም ሰዎች ሁሉ በቂ መሆኑን እንደሚያውቁ የሚያረጋግጥ ሲሆን፤ ክርስቶስ የተመረጡትን ለማዳን ነፍሱን ቤዛ አድርጎ እንደሰጠና ቤዛ እንደሆነም ያስተምራሉ። እንደዚሁም ሰው በክርስቶስ ሞት መሠረት ብቻ ሊድን በመቻሉ፤ ሰዎች ሁሉ ንስሐ ገብተው በክርስቶስ እንዲያምኑ ይለምናሉ። የተሐድሶ ሰዎች ደግሞ ክርስቶስ ቤዛ ከሰጠ ቤዛ እንደሆነ ያምናሉ፤ ምክንያቱም የእርሱና የአብ ፈቃድ አንድ በመሆኑ መፈጸሙ እንደማይቀር ያስባሉ። ቀጥሎ የተሐድሶ ሰዎችን የእምነት ምክንያቶች እናቀርባለን(13) ፡-

ሀ) ክርስቶስ የሞተላቸው ሰዎች ውሱንነት ባለባቸው ቃላት በመጠራታቸው

1) እግዚአብሔር ከእስራኤል ቤትና ከይሁዳ ቤት ጋር አዲስ ቃል ኪዳን ገባ፤ ይህም ለኅጢአት ይቅርታ በሚፈስስ በክርስቶስ አዲስ ኪዳን ደም ነው፤ ኤር. 31፥31፤ ማቴ. 26፥28። በብሉይ ኪዳን ዘመን ሌሎች ሕዝቦች በቃል ኪዳን ውስጥ አልነበሩም፤ ዛሬም ከአዲስ ኪዳን ውጭ የሚኖሩ ከአዲስ ኪዳን ደም በታች አይደሉም፤ ይሁን እንጂ በእምነትና በጥምቀት ወደ ቃል ኪዳኑ ሕዝብ የሚጨመሩ «ብዙዎች» አሉ።

2) ኢየሱስ ክርስቶስ፡ «ሕዝቡን ከኅጢአታቸው ያድናቸዋል»፤ ማቴ. 1፥21። ሕዝቡ «ቅዱስ ሕዝብ» ከሌሎች ሕዝቦች የተለየ ሕዝብ ነው፤ ቀድሞ ወገን አልነበሩም አሁን «የእግዚአብሔር ወገን» ናቸው፤ 1ጴጥ. 2፥9-10።

3) «ብዙዎች» ናቸው፤ ክርስቶስ «ብዙ ሰዎችን» አጸደቀ፤ «የብዙ ሰዎችን ኅጢአት» ተሸከመ (ኢሳ. 53፥11:12)፤ ነፍሱን «ለብዙዎች ቤዛ» ሰጠ፤ ማቴ. 20፥28፤ 26፥28፤ ማር. 10፥45። «ብዙዎች» የሚለው ቃል በአንዳንድ አንቀጾች ሰዎችን ሁሉ ሊያመለክት ቢችልም (ዳን. 12፥2)፤ ቃሉ ስለ ክርስቶስ ሞትና ስለ ደኅንነት ሲገልጽ፤ ክርስቶስ በደሙ የዋጁቸው እጅግ ብዙ ሰዎች መሆናቸውን፤ እንደዚሁም ከአይሁድ ብቻ ሳይሆን፤ «ከነገድ ሁሉ፤ ከቋንቋም ሁሉ፤ ከወገንም ሁሉ፤ ከሕዝብም ሁሉ» መሆናቸውን ያሳያል። ይህ አሳብ እውነት ቢሆንም፤ «ብዙዎች» ሲል ሌሎች እንዳሉ ያሳስባል፤ በተለይ መስተዋድዱ «ከ» ያልተዋጁ እንዳሉ ያሳያል፤ ራእ. 5፥9-10፤ 7፥10:13-14።

4) የክርስቶስ «በጎች» አሉና «መልካም እረኛ ነፍሱን ስለ በጎቹ ያኖራል»፤ ዮሐ. 10፥11:15። ሌሎች «በጎች» አሉ፤ እነርሱ ግን የእርሱ በጎች ባለመሆናቸው አያምኑም፤ ዮሐ. 10፥26-27።

5) ክርስቶስ ስለ «እኛ» ሞቷል፤ እግዚአብሔር ለ«እኛ» ያለውን የራሱን ፍቅር ያስረዳል፤ ክርስቶስ «ራሱ በሥጋው ኅጢአታችንን (የእኛን ኅጢአት) በዕንጨት ላይ ተሸከመ»፤ «የልጁም የኢየሱስ ክርስቶስ ደም ከኅጢአት ሁሉ ያንጸናል» ብለው በመጻፋቸው፤ ሦስቱ ዋና ዋና የአዲስ ኪዳን መልእክታት ጸሓፊዎች «እኛ» ተብለን የተገለጽነውን የቤተ ክርስቲያን አባላት ከሌሎች ሰዎች የተለየን እንዳደረጉን ይሰማናል፤ ሮሞ 5፥8፤ 1ጴጥ. 2፥24፤ 1ዮሐ. 1፥7።

6) ክርስቶስ በገዛ ደሙ የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን ዋጀ (ሐ.ሥ. 20÷28)፤ ወደዳት፤ ስለ እርሷም ራሱን አሳልፎ ሰጠ፤ ኤፌ. 5÷25-27።

7) ሐዋርያው፡ «ስለ ሁላችን አሳልፎ የሰጠው» በማለት ከጳጳስ በኋላ «እግዚአብሔር የመረጣቸውን ማን ይከስሳቸዋል?» ብሎ እንባቢዎችን ሲያደፋፍር፡ ምእመናን ሁሉ በእግዚአብሔር የተመረጡና ክርስቶስ የሞተላቸው መሆናቸውን ያሳያል፤ ሮም 8÷32-33። እግዚአብሔር የቤተ ክርስቲያንን ሰዎች ከመረጠ፡ እነርሱ ከዓለም መመረጣቸውንና ሌሎች እንዳልተመረጡ ያሳስባል(14)።

ክርስቶስ ለተወሰኑ ሰዎች እንደሞተ ቢገለጥም፡ ይህ እውነት ከእነርሱ ውጭ ላሉት አልሞተም የሚለውን ተከትሎ የሚመጣውን አሳብ የግድ አያሳይም። ሆኖም እነዚህ ሰዎች በልዩ ልዩ አገላለጥ ወይም ስም መጠራታቸውና ክርስቶስ እንደሞተላቸው በልዩ ልዩ መንገድ መገለጡ፡ እነርሱ ከሌሎች ሰዎች የተለዩ መሆናቸውን ያስረዳል፤ ከዚህም የተነሣ ክርስቶስ ለእነዚህ ሌሎች ሰዎች የሞተ አይመስልም።

ለ) ክርስቶስ የሞተላቸውና የሚማልድላቸው ሰዎች አንድ በመሆናቸው

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከእራት በኋላና ከመሞቱ በፊት በታላቁ ጸሎት ውስጥ፡ «እኔ ስለ እነዚህ እለምናለሁ፤ ስለ ዓለም አልለምንም፤ ስለሰጠኸኝ እንጂ...ከቃላቸው የተነሣ በእኔ ስለሚያምኑ ደግሞ እንጂ ስለ እነዚህ ብቻ አልለምንም» በማለት የተናገረው ወደ መስቀል ሲሄድ ስለሚያምኑት ያስብ እንደነበር ያሳያል፤ ዮሐ. 17÷9:20። ከሞተ በኋላም የሚማልድላቸው የተመረጡና በእርሱ ወደ እግዚአብሔር የሚመጡ መሆናቸው ተጽፏል፤ ሮም 8÷33-34፤ ዕብ. 7÷25። እንግዲህ የሚማልድላቸው ሰዎች የተወሰኑ ከሆኑ፡ የሞተላቸውም ውሱን የመሆናቸው አሳብ ተከትሎ የሚመጣ ይመስላል።

ሐ) ክርስቶስ በመስቀል ላይ ሥራው ርካታ በማግኘቱ

የእግዚአብሔር አገልጋይ፡ «ነፍሱን ስለ ኅጢአት መሥዋዕት ካደረገ በኋላ ዘሩን ያያል፤...ከነፍሱ ድካም ብርሃን ያያል፤ ደስም ይለዋል» በማለቱ፡ ከሞተላቸው ሰዎች ብዙዎች ባይድኑ ኖሮ ደስታው የተሟላ ነው ብሎ ማሰብ ይከብድ ነበር፤ ኢሳ. 53÷10-11። ክርስቶስም «በፊቱም ስላለው ደስታ በመስቀል» የታገሠ መሆኑን መረዳት አይቻልም ነበር፤ ዕብ. 12÷1-2።

መ) የክርስቶስና የአብ ፈቃድ አንድ በመሆኑ

እግዚአብሔር አብ ሰዎችን ለክርስቶስ ሰጠ፤ ክርስቶስም ከእነዚህ አንድ ስንኳ ሳይጠፋ በመጨረሻው ቀን ያስነሣል፤ ይህም የአብ ፈቃድ ነው። እነዚህ ሁሉ በክርስቶስ አምነው የዘለዓለም ሕይወት ይሰጣቸዋል፤ ይህም ደግሞ የአብ ፈቃድ ነው፤ ዮሐ. 6÷37-40፤ 17÷1-2:6:9:24። አብ እነዚህን ሰዎች ወደ ክርስቶስ እንዲመጡ ይሰጣቸዋል፤ ከአብም ይማራሉና ክርስቶስ በመጨረሻው ቀን ያስነሣቸዋል፤ ዮሐ. 6÷45-49። ሰው ካመነ በኋላ ከክርስቶስ እጅና ከእግዚአብሔር እጅ ማንም ሊነጥቀው አይችልም፤ እንግዲህ የአብና የክርስቶስ ፈቃድ አንድ ነው፤ ይህም በማዳን ሥራ ውስጥ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ ይታያል፤ ዮሐ. 10÷27-30።

ሠ) ሥራው በክርስቶስ መስቀል ላይ በመከናወኑ

ኢሳይያስ ስለ ክርስቶስ ሞት ሲተነብይ፡ «የእግዚአብሔር ፈቃድ በእጁ ይከናወናል» በማለት ክርስቶስ ሲሞት የእግዚአብሔር ዓላማ እንደሚፈጸም ገለጠ፤ ኢሳ. 53÷10። እንደዚሁም የአዲስ ኪዳን ጸሓፊዎች ስለ ክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት ሲናገሩ፡ ክርስቶስ ፋሲካችን እንደሆነልን (1ቆሮ. 5÷7)፡ ኅጢአት እንደሆነልን

(2ቆሮ. 5÷21)፥ የሕግ ርግማን እንደሆነልን (ገላ. 3÷13)፥ የእግዚአብሔርን ቀጣ እንዳስተሰረዋልን (ሮሞ 3÷25)፥ ከእግዚአብሔር ጋር እንዳስታረቀን (ሮሞ 5÷10-11)፤ ከሁሉም የባርነት ዐይነት እንደዋጀን (1ጴጥ. 1÷18-19) እና ከሰይጣን ሥልጣን እንዳዳነን (ቆላ. 1÷13-14) ይገልጣሉ። ይህ ሁሉ የክርስቶስ ዓላማ ነበረና በእነዚህ ጥቅሶች አሳብ መሠረት ዓላማው ተፈጽሟል። እንግዲህ፡ «ክፉ ከሆነ ከአሁኑ ዓለም ያድነን ዘንድ እንደ አምላካችንና እንደ አባታችን ፈቃድ ስለ ኅጢአታችን ራሱን ሰጠ» (ገላ. 1÷4)፤ «መድኅኒታችንም ከዓመፅ ሁሉ እንዲቤዠን፥ መልካሙንም ለማድረግ የሚቀናውን ገንዘቡም የሚሆነውን ሕዝብ ለራሱ እንዲያነጻ ስለ እኛ ነፍሱን ሰጥቷል» (ቲቶ 2÷14) የሚሉት ጥቅሶች የመሥዋዕቱን ግብ ይገልጣሉና ግቡ አምነው በሚድኑት እንደተፈጸመ በብዙ ጥቅሶች ይታያል። በዐጭሩ ክርስቶስ ቤዛ ከሰጠ፥ ቤዛ ሆነ ማለት ይገባናል፤ ምክንያቱም የእግዚአብሔር ፈቃድ በእጁ ይከናወናል፤ አምላካችን «እንደ ፈቃዱ ምክር ሁሉን የሚሠራ» ነውና፤ ኤፌ. 1÷11። እንግዲህ ብዙ ሰዎች በክርስቶስ ባያምኑ ለእነርሱ ክርስቶስ ቤዛ ሆነ ማለት ይከብዳል፤ ምክንያቱም እርሱ ለእነርሱ ቤዛ አልሆነም፤ እነርሱም አልዳኑም።

3. ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ ቤዛ ሰጠ በሚለው አሳብ ላይ የተሰነዘረ ተቃውሞ ይህን ተቃውሞ በሚከተሉት አራት ክፍሎች እንመረምረዋለን(15) ፡-

ሀ) ክርስቶስ ለዓለም ሞተ የሚሉ ጥቅሶች አሉ፤ ዮሐ. 1÷29፤ 3÷16፤ 2ቆሮ. 5÷19፤ 1ዮሐ. 2÷2። በዚህ መሠረት ክርስቶስ አንድ ሳይቀር ለሰዎች ሁሉ ቤዛ የሰጠ መሆኑ ግልጽ አይደለምን? የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል። በተሐድሶ አመለካከት መሠረት ለዚህ ጥያቄ የሚሰጠው መልስ የሚከተለው ነው ፡- «ዓለም» የሚለው ቃል ልዩ ልዩ ነገርን ሊያመለክት ይችላልና ሰዎችን ሲያመለክት ሰዎችን ሁሉ ላያሳይ ይችላል፤ ሉቃ. 2÷1፤ ዮሐ. 7÷4፤ 12÷19፤ 14÷22፤ 18÷20። እያንዳንዱን ጥቅስ አንቀጹ ባለው አሳብ ላይ ተመርኩዘን መተርጉም ይገባናል። በብሉይ ኪዳን ዘመን የእግዚአብሔር በረከት ይሰጥ የነበረው በተለይ ለእስራኤል ሕዝብ ሲሆን፥ በአዲስ ኪዳን ዘመን ግን ለሕዝቦች ሁሉ ሲሰጥ እናያለን፤ ማቴ. 24÷14፤ 28÷20፤ ሮሞ 1÷5። እንግዲህ መጥምቁ ዮሐንስ፡ «የዓለምን ኅጢአት የሚያስወግድ የእግዚአብሔር በግ» ሲል የኢየሱስ ክርስቶስ በረከት የሚሰጠው ለእስራኤል ብቻ ሳይሆን፥ ለአሕዛብም ጭምር መሆኑን ለመግለጥ የተናገረ ይመስላል፤ ዮሐ. 1÷29፡36። ይህ ዐይነቱ አስተሳሰብ በ2ኛ ቆሮንቶስ 5÷19 እና በ1ኛ ዮሐንስ 2÷2 ላይም ሊገኝ ይችላል። «ዓለም» አንዳንድ ጊዜ ክፋትን ስለሚያመለክት (1ዮሐ. 2÷15-16) «ዓለሙን እንዲሁ ወዶአልና» ሲል እግዚአብሔር አንድያ ልጁን በመስጠት ሰዎችን ክፋት ከሞላበት ዓለም ለማዳን በማቀዱ፥ ፍቅሩ ምን ያህል ታላቅ መሆኑን አሳይቷል፤ ዮሐ. 3÷16። እንግዲህ እያንዳንዱን ጥቅስ ስንመለከት፥ የክርስቶስን ሞት በተመለከተ «ዓለም» ሰዎችን ሁሉ ማመልከት ብቻ ሳይሆን፥ ሌላ አሳብ ሊኖርበት እንደሚችልም እናያለን።

ለ) ክርስቶስ ለሰዎች ሁሉ መሞቱን (ዮሐ. 12÷32፤ ሮሞ 3÷22-24፤ 5÷18፤ 1ቆሮ. 15÷22፤ 1ጢሞ. 2÷5-6፤ ቲቶ 2÷11፤ ዕብ. 2÷9) ወይም እግዚአብሔር ሰዎችን ሁሉ ለማዳን ፈቃድ ያለው መሆኑን የሚያሳዩ ጥቅሶች አሉ፤ ሮሞ 11÷32፤ 1ጢሞ. 2÷4፤ 2ጴጥ. 3÷9። ይህ «ዓለም» ከሚለው ጋር ብዙ ተመሳሳይነት አለው። አንዳንድ ጊዜ ሰዎችን ሁሉ አንድ ሳይቀር ሊያመለክት ይችላል (ሮሞ 3÷23፤ 5÷18)፤ ሆኖም በእነዚህ ጥቅሶች ውስጥ ክርስቶስ እንኳ አልተጠቀሰም። ብዙ ጊዜ «ሁሉ» ከአንድ ዐይነት ሰዎች ያሉትን ሁሉ ሊያመለክት ይችላል፤ ማቴ. 10÷22፤

ሐ.ሥ. 2÷17፤ 26÷4። እንደዚሁም «ሁሉ» አንዳንድ ጊዜ በክርስቶስ ያሉትን ሁሉ ወይም በእርሱ የሚያምኑትን ሁሉ ያመለክታል፤ ሮም 3÷22-24፤ 5÷18፤ 8÷32፤ 1ቆሮ. 15÷22። እንደ አንቀጹ አንዳንድ ጊዜ «ሁሉ» አይሁድንም አሕዛብንም ሊያመለክት ይችላል፤ ዮሐ. 12÷32፤ (ከቀ. 20 ጋር ያገናኛሉ)፤ ሮም 11÷32 (ምዕራፍ 9-11 ስለ አይሁድና ስለ አሕዛብ ይናገራል)። ሐዋርያው በ1ኛ ጢሞቴዎስ 2÷1-7 ላይ ጸሎት ለሰዎች እንደየማዕርጋቸው እንዲደረግላቸው በማዘዝ ጀምሮ (ቀ. 1-2)፤ ለአሕዛብ አስተማሪ እንደተሾመ በማሳሰብ ይደመድማል (ቀ. 7)። ስለዚህ በቀ.ጥር 3-6 «ሁሉ» ሲል እግዚአብሔር ከየማዕርጉ ሰዎችን ማዳን መፍቀዱንና ክርስቶስ መካከለኛ ሆኖ ከአይሁድ ብቻ ሳይሆን፤ ከአሕዛብም ጭምር በክርስቶስ ለሚያምኑት ቤዛ የሰጠ መሆኑን የሚያሳይ ይመስላል። እንደዚህ ባይሆን ኖሮ ቃሉ ሰዎች ሁሉ እንደሚድኑ ያስተምር ነበር። እንደዚሁም በቲቶ 2÷11 ሐዋርያው «ሰዎችን ሁሉ የሚያድን የእግዚአብሔር ጸጋ ተገልጦአልና» ሲል፤ አስረጂውን «ና»ን ስንመለከት በቀ.ጥር 2-9 የተጠቀሱትን «ሽማግሌዎች»፤ «አሮጊቶች ሴቶች»፤ «ቂንጃጅት»፤ «ጎበዞች» እና «ባሪያዎች» እያሰበ ከእነርሱ ውስጥ በየዐይነቱ የአንዳንድ ሰዎችን መዳን የሚያመለክት ሳይሆን አይቀርም። በዕብራውያን 2÷9 የጸሓፊው አሳብ ሰዎችን ሁሉ ሳይሆን ወደ ክብር የሚደርሱ «ብዙ ልጆች» (ቀ. 10)፤ «የሚቀድሱት» እና «ልጆች» የተባሉትን (ቀ. 11-13) የሚያመለክት ይመስላል። በ2ኛ ጴጥሮስ 3÷9 ሐዋርያው ለ«ወዳጆች» (ቀ. 8) ብሎ ይጽፋልና «ሁሉ» ሰዎችን ሁሉ ሳይሆን፤ በእግዚአብሔር ዕቅድ መሠረት በእግዚአብሔር የተወደዱትን ሁሉ ሊያመለክት ይችላል፤ እነዚህ ወደ ንስሐ እስኪደርሱ ድረስ የእግዚአብሔር ትዕግሥት ይጻፋልና። እንግዲህ በእነዚህና በመሳሰሉት ጥቅሶች «ሁሉ» ሲል አንድ ሳይቀር ሰዎችን ሁሉ ላያመለክት እንደሚችል እናያለንና ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ ቤዛ ሆነ የሚለው አሳብ ሊጸና ይችላል። ይህን ስንል ግን «ሁሉ» የሚለውን ቃል እንደየአንቀጹ አሳብ በጥንቃቄ ልንተረጉመው ይገባል።

ሐ) ክርስቶስ የሞተላቸው ሰዎች ለዘለዓለም ሊጠፉ እንደሚችሉ የሚናገሩ ጥቅሶች አሉ። ለምሳሌ ሐዋርያው ጳውሎስ፤ «ክርስቶስ ስለ እርሱ የሞተሉትን እርሱን በመብል አታጥፋው» ብሎ ማስጠንቀቂያ ሰጥቷል፤ ሮም 14÷15። ከዚህ በላይ እንዳየነው ሐዋርያው ምእመናን እንደማይጠፉ መግለጹን አይተናል። ይህን ጥቅስ (እና ተመሳሳዩን 1ቆሮ. 8÷11) በጥንቃቄ መተርጉም ይገባናል። እዚህ ላይ በአካሄዱ «ዐዋቂው» ወንድም ደካማውን ወደ ጥፋት መንገድ እንዳይመራው ያስጠነቅቀዋል እንጂ የሚጠፋ መሆኑን አይገልጥም፤ ምክንያቱም፤ «እግዚአብሔር ሊያቆመው ይችላልና ይቆማል» የሚለውን የተስፋ ቃል አስቀድሞ ጽፏል፤ ሮም 14÷4።

በተጨማሪም ሐዋርያው ጴጥሮስ፤ «እነርሱም (ሐሰተኞች ነቢያትና አስተማሪዎች) የዋጃቸውን ጌታ እንኳ ክደው የሚፈጥንን ጥፋት በራሳቸው ላይ እየሳቡ...» በማለት የጻፈ ስለሆነ፤ ክርስቶስ እነዚህን ሰዎች እንደዋጀ ያስተምራል ተብሎ ይታመናል፤ 2ጴጥ. 2÷1። ሆኖም በዚህ ጥቅስ «ጌታ» ተብሎ የሚተረጎመው ደስፖቲክ የሚለው የግሪክ ቃል ክርስቶስ ብዙ ጊዜ «ኩርዮስ» በመባል የሚጠራበት አይደለም። ደስፖቲክ አምስት ጊዜ በአዲስ ኪዳን የባሪያዎችን ጌቶች ያመለክታል (1ጢሞ. 6÷1፤ 2ጢሞ. 2÷21፤ ቲቶ 2÷9፤ 1ጴጥ. 2÷18) እና በአራት ሌሎች ጥቅሶች እግዚአብሔርን እንደ ፈጣሪ ሊያመለክት ይችላል፤ ሉቃ. 2÷29፤ ሐ.ሥ. 4÷24፤ ይሁዳ 4፤ ራእ. 6÷10። ደግሞም ዋጀ ተብሎ የሚተረጎመው የግሪኩ ግስ ብዙ ጊዜ «ገዛ» ወይም «አገኘ» ተብሎም እንኳ ይተረጎማል። ከዚህ የተነሣ አንቀጹ ትንቢትንና ነቢያትን የሚመለከት በመሆኑ ጥቅሱ ዘዳግም 32÷6ን ያሳስባል። እንግዲህ

እነዚህ ነቢያት በአምላካቸው በእግዚአብሔር ጎይል ከግብጽ ቢወጡም፤ በእስራኤል ቢገኙም እውነተኞች አልነበሩም። ዛሬም እነርሱን የሚመስሉ «ነቢያት» ይገኛሉ። በትምህርታቸው ክርስቶስ ዋጀን ማለት ይችላሉ፤ ነገር ግን ይህ እውነት አይደለም፤ ከመጀመሪያ ጀምሮ ከልብ የእግዚአብሔር ሰዎች አልነበሩም፤ አካሄዳቸው አለመለወጣቸውን ያሳያል፤ 2ኳጥ. 2፥1-3፡12-13፤ ይሁዳ 4። ከዚህ የተነሣም ዕብራውያን 10፥29ን በዚህ መንገድ መተርጉም ሳይገባን አይቀርም(16)።

መ) ክርስቶስ ለሰዎች ሁሉ ቤዛ ካልሰጠ፤ ወንጌልን ለሰዎች ሁሉ መስበክ አንችልም የሚሉ ሰዎች አሉ። ሆኖም የአዲስ ኪዳን ወንጌል ንስሐ ግቡ፤ በክርስቶስ እመኑና የዘላለም ሕይወትን ትቀበላላችሁ የሚል ነው፤ ክርስቶስም ወደ እርሱ የሚመጡትን ከቶ ወደ ውጭ አያወጣም የሚለው ነው። ይህ እውነት ነውና ሰዎች ሁሉ ይህን ወንጌል እንዲቀበሉ መለመን ይገባናል። ክርስቶስ ለእነማን ቤዛ እንደሰጠ ወይም ለየትኞቹ ቤዛ እንደሆነ ለእኛ አልተገለጠም፤ እርሱ አስቀድሞ ዐወቃቸውና ሰዎች ወደ ንስሐ እንዲደርሱ አብ ይሰባቸዋልና መንፈስ ቅዱስ ይቀድሳቸዋል። «ክርስቶስ ለእናንተ ሞተ» እና «ክርስቶስ ለዓለም ሞተ» የሚሉ ዐረፍተ ነገሮች ያሉበት የአንዳንድ ሰባኪዎች አባባል አሻሚ ቢሆንም፤ ያላመኑት ትክክለኛ ባልሆነ መንገድ የሚያስተውሉት አይመስልም፤ ምክንያቱም የክርስቶስን የመስቀል ላይ ሥራ በረከት ለማግኘት ንስሐ መግባትና ማመን እንዳለባቸው ሰምተው ይገባቸዋል።

4. ለሰዎች ሁሉ ቤዛ ሰጠ በሚለው አሳብ ላይ የተሰነዘረ ተቃውሞ

ክርስቶስ ለሰዎች ሁሉ ቤዛ ከሰጠ፤ እግዚአብሔር በሰው ላይ እንዴት ሊፈርድ ይችላል? የሚለው ጥያቄ ደግሞ ይነሣል። ክርስቶስ የሰውን ኅጢአት በመስቀል ላይ ከተሸከመና የእርሱን ዕዳ ከከፈለለት፤ ምን የቀረ ዕዳ ሊኖር ይችላል? ክርስቶስ ዕዳውን ከከፈለ በኋላ፤ ሰው የሚቀጣ ከሆነ፤ ዕዳው ሁለት ጊዜ ተከፈለ ማለት ነው፤ ይኸውም ክርስቶስና ሰው እንደከፈሉት ስለሚያሳይ እግዚአብሔርን ኢፍትሓዊ ያደርገዋል።

እንግዲህ «ክርስቶስ ለእነማን ቤዛ ሆነ? ለሚለው ጥያቄ በእኛ በኩል የምንሰጠው መልስ በዐጭሩ የሚከተለው ይሆናል ፡- ክርስቶስ አንድ ሳይቀር ለሰዎች ሁሉ ቤዛ ከሆነ፤ በመጨረሻ አንድ ሳይቀር ሰዎች ሁሉ ይድናሉ ወይም በብዙ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ምክንያቶች የሚድኑት «ብዙዎች» ቢሆኑም ሰዎችን ሁሉ እንደሚያመለክት ከተረዳን፤ ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ ቤዛ ሆነ ማለት አመክንዮታዊ ነው። ነገር ግን ክርስቶስ አንድ ሳይቀር ለሰዎች ሁሉ ቤዛ ሰጠ ካልን በኋላ፤ ሰዎች ሁሉ አይድኑም ብንል ኢአመክንዮታውያን ያደርገናል።

ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ ቤዛ እንደሆነ የምናምን ከሆንን፤ አንዳንድ ነገሮችን መገንዘብ ይገባናል። ሐዋርያት ክርስቶስ በመስቀል ላይ ስለፈጸመው ሥራ ብዙ ነገርን ሲያስተምሩ፤ ቤዛ የሰጠው ለእነማን ነው በሚለው አሳብ ላይ አያተኩሩም። እንግዲህ እኛም ስናስተምር፤ ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ የሞተ መሆኑን መግለጥ፤ እምነታችንን የሚያጸናና ሚዛናዊ አመለካከትን የሚያስገኝ፤ እግዚአብሔር እንደወደዳቸውና ክርስቶስ ሁሉን እንደፈጸመላቸው ለምእመናን ዋስትና የሚሰጥ ሊሆን እንደሚችል ማሳሰብ ይገባናል። ከዚህም ሁሉ ጋር የተያያዘ ብዙ ትምህርት አለና የአሳብ መፋለስ ሊያጋጥም ስለሚችል፤ መለያየት እንዳይፈጠር መጠንቀቅ አለብን(17)።

ማስታወሻ

(1) CC 78 149-163፤ በተለይም 78 150-158 ይመ.

(2) CC 78 154 ይመ.

(3) CC ፲፰ 155 ይመ.

(4) CC ፲፰ 244-246 ይመ። የዶክተር ስቶትን አመለካከት በዐጭሩ እንጠቀምበታለን።

(5) «ትምህርተ ድኅነት» በሚለው በ7ኛው ጥናት ስለ ሰው መቀደስና ስለ ደዌ ተጨማሪ አሳብ እናቀርባለን።

(6) ጥምቀትንና ቅዱስ ቍርባንን «ትምህርተ ቤተ ክርስቲያን» በሚለው በ8ኛው ጥናት ለመመርመር አስበናል።

(7) CC ፲፰ 260-261 ይመ.

(8) ስለ 1ጴጥ. 3፥18-20 ትርጉም ም.52ቀ1 (እና ማስታወሻ 20)፥ ም.54ሐ እና ም.72መ (እና ማስታወሻ 12) ማየት ይቻላል።

(9) ይህ አስተሳሰብ በእንግሊዝኛ Universalism ይባላልና «ትምህርተ ሥነ ፍጻሜ» በሚለው በዘጠኝኛው ጥናት ሐተታ እንሰጥበታለን። መጽሐፍ ቅዱስ ይህን አስተሳሰብ ስለማይደግፍ፥ ብዙ ክርስቲያኖች አይቀበሉትም። RL ፲፰ 227 ይመ.

(10) ይህ አሳብ የአርሜኒኮስና የተከታዮቹ አሳብ ነው፤ RL ፲፰ 227-228 ይመ.

(11) ይህ ትምህርት ከMoyse Amyraut (1596-1664) የተገኘ ሲሆን Amyraldism ተብሎ ይጠራል። ሆኖም በአንድ በኩል በክርስቶስ፥ በሌላ በኩል በአብና በመንፈስ ቅዱስ ፈቃድ መካከል ልዩነት እንዳለ ስለሚያሳይ፥ ይህ አስተሳሰብ ዛሬ ብዙ ተከታዮች የሉትም፤ ይህ አሳብ አርሜኒኮስንና የተሐድሶ ተከታይ ወገኖችን ለማቀራረብ ሲባል የመጣ አሳብ ሳይሆን አይቀርም፤ RL ፲፰ 228፥ Berkhof ፲፰ 394፥ Amyraldism በNIDCC ይመ.

(12) ይህ ትምህርት ለመጀመሪያ ጊዜ በዶርት ሲኖዶስ በ1618 ዓ.ም. ተወሰነ፤ ም.46ሠ ይመ። በእንግሊዝኛ ትምህርቱ Limited Atonement ተብሏል፤ ሆኖም ትምህርቱን የሚቀበሉት Particular Redemption (ወይም Particular Atonement-RR ፲፰ 1125) የሚለው ሐረግ አሳባቸውን በተሻለ ሁኔታ እንደሚገልጥ ያምናሉ። ካልቪን ስለዚህ ትምህርት በግልጽ ባይጽፍም፥ ትርጓሜዎቹ ወደዚህ አተረጓጎም ያዘነብላሉና ትምህርቱን የሚቀበሉት ሰዎች Calvinist ተብለዋል፤ ሆኖም እነርሱ Reformed (ተሐድሶዎች) የሚለውን የተሻለ መጠሪያ ሆኖ አግኝተውታል፤ RR 672።

(13) ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ ቢዛ መስጠቱ በBerkhof ፲፰ 394-398፥ በGrudem 594-603፥ በRR 671-702 እና በRL 225-247 በሰፊው ተብራርቷል። ይሁን እንጂ Grudem በ፲፰ 601-603 ከመጠን በላይ ለዚህ ትምህርት ትኩረት እንዳይሰጥ ማስጠንቀቂያ ሰጥቷል።

(14) ስለ እግዚአብሔር ምርጫ ልዩ ልዩ አሳብ እንዳለ የታወቀ ነውና «ትምህርተ ድኅነት» በሚለው በ7ኛው ጥናት እንመረምረዋለን። ሆኖም ለዚህ ጥናት ስለ እግዚአብሔር ምርጫ የሚሰጠው ትርጉም ልዩነት የሚያመጣ አይመስልም።

(15) ይህ ተቃውሞ «የእግዚአብሔር ጸጋ አሠራር» በሚለው በአዕማድ መጻሕፍት ቍጥር 24 ምዕራፍ 4 ላይ ዐጠር ተደርጎ ተገልጧል።

(16) RR ፲፰ 700፤ Berkhof ፲፰ 397 ይመ.

(17) Grudem መለያየት እንዳይፈጠር በዚህ ትምህርት ተገቢ ማስጠንቀቂያ ጽፏል። ፲፰ 603 ይመ.

ምዕራፍ 74 - ነገረ መስቀል በቤተ ክርስቲያን ታሪክ

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በስቅለቱ ሰዎችን ማዳኑ በክርስቲያኖች ሁሉ ዘንድ ይታመናል። ይሁን እንጂ ሰዎችን በስቅለቱ እንዴት እንዳዳነ ለማብራራት የሚሞክሩ ብዙ መላምቶች ይገኛሉ፤ ከመላምቶችም ውስጥ አንዳንዶች መጽሐፍ ቅዱሳዊ፣ ሌሎች ደግሞ ኢመጽሐፍ ቅዱሳዊ ሆነው ይስተዋላሉ። የክርስቶስ ስቅለት ምሥጢር ስለሆነ፣ ሥራውን በሙሉ ማስተዋል ከዐቅማችን በላይ ነው። ቢሆንም በልዩ ልዩ ምሳሌዎች በመስቀል ላይ የፈጸመውን ሥራ ለማብራራት እንሞክራለን፤ ልዩ ልዩ መላምቶች ቢኖሩም፣ አንድም መላምት ጌታችን ያደረገውን ሁሉ መግለጥ አይችልም።

መላምቶች ስቅለቱን ለመግለጥ ሙከራ ሲያደርጉ፣ ከሦስት የግብ ዐይነቶች በአንዱ ላይ ማተኮራቸውን ከዚህ ቀጥሎ እናያለን ፡-

ሀ) ወደ ሰይጣን ያመላክታል፤ ማለት ክርስቶስ በመሥዋዕታዊ ሞቱ ሰይጣንን አሸነፈ (አበው)፤

ለ) ወደ እግዚአብሔር ያመላክታል፤ ማለት ክርስቶስ በመሥዋዕታዊ ሞቱ የእግዚአብሔርን ክብር (አንሰልም) ወይም ሕግ (ሉተር) ወይም አስተዳዳሪዊ መርሆች (ግሮቲየስ) ወይም ቅድስና (ፎርሳይት) ወይም የንስሐ ትእዛዝ (ካምበል) አረካ፤

ሐ) ወደ ሰው ያመላክታል፤ ማለት ክርስቶስ በመሥዋዕታዊ ሞቱ ሰውን በማደፋፈር ይለውጠዋል (አበላርድ)።

የተሟላ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የስቅለት ትርጉም ለማግኘት ልዩ ልዩ መሠረታዊ አሳቦችን በአንድነት ማጣመር ያስፈልጋልና ሦስቱም የመላምት ዐይነቶች ይኖሩበታል። የስቅለቱ ትርጉም ከኅጢአት ትርጉም ጋር የተያያዘ ነው። ስለዚህ አንድን መላምት ስንመረምር በቅደም ተከተል የአመለካከቱን መሠረታዊ አሳብ መለየት ከቻልን በኋላ፣ ትምህርቱን ስለ ኅጢአት ሁኔታ፣ ስለ ኅጢአት ውጤት፣ ስለ ክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ፣ ስለ ደኅንነት፣ ስለ ልዩ መለያዎቹና እንደዚሁም ስለ መላምቶቹ ዋና ደጋፊዎች መመርመር ይገባናል። በምዕራፉ መጨረሻ እነዚህን መላምቶች በንድፍ መልክ አዘጋጅተን አቅርቦናቸዋል(1)።

አሁን በቤተ ክርስቲያን ታሪክ የክርስቶስን መሥዋዕታዊ ሞት አስመልክቶ ዋና ዋና አመለካከቶች ከመቼ ጀምሮ መታየት እንደጀመሩ፣ ምን ያህል ተቀባይነትን እንዳገኙ፣ ምን እውነትና ጉድለት እንዳለባቸው በዐጭሩ ለመግለጥ እንሞክራለን።

በተለይ ሁለት የአበው ዘመን መላምቶችን ማተት ይገባናል ፡-

ሀ) ኢረኔየስ - ክርስቶስ የአዳምን ተመክሮ ደገመ

ኢረኔየስ (200 ዓ.ም. ገደማ የሞተ)፣ የክርስቶስ ሞት የእግዚአብሔርን ፍትሕ በማርካቱ ሰውን ከባርነት ነጻ እንዳወጣ አስተማረ(2)። ሆኖም ክርስቶስ በትሥጉቱና በምድራዊ ሕይወቱ ከልደት እስከ ሞት ድረስ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ መኖሩን በመግለጥ ሁለተኛው አዳም በመሆኑ ላይ አተኩረ። በዚህ አስተሳሰብ መሠረት አዳም በኅጢአት በመውደቁ የሰው ልጅ በኅጢአታዊ መንገድ ላይ እንዲራመድ አድርጓል፤ ክርስቶስ ግን ለእግዚአብሔር በመታዘዙ በሰው ልጅ ኑሮ ውስጥ አዲስ እርሾ አስገብቷል። ክርስቶስ ከእርሱ ጋር በእምነት አማካይነት አንድ ለሚሆኑት የዘለዓለም

ሕይወትን ይሰጣቸዋል፤ አካሄዳቸውንም ስለሚለውጥ በመታዘዙ የአዳምን አለመታዘዝ ይደመስሳል(3)።

ይህ አስተሳሰብ የተመሠረተው በሮም መልእክት 5፥ 12-21 በሚገኘው በአዳምና በክርስቶስ መካከል ባለው ንጽጽርና እንደዚሁም፥ «ሁሉ በአዳም እንደሚሞቱ እንዲሁ ሁሉ በክርስቶስ ደግሞ ሕያዋን ይሆናሉና» በሚለው ዐጭር ንጽጽር ላይ ነው፤ 1ቆሮ. 15፥ 22።

ይህ ትምህርት በምሥራቅ አብያተ ክርስቲያናት ብዙ ተከታዮችን አግኝቷል። የዚህ አስተሳሰብ ታላቁ እውነት ክርስቶስ ሁለተኛው አዳም በመሆኑ ላይ ማተኮሩ ነው፤ እርሱ አዲስ ሰውን ምሥራች ነው፤ «ፊተኛው ሰው አዳም ሕያው ነፍስ ሆነ ተብሎ ተጽፏል፤ ጓለኛው አዳም ሕይወትን የሚሰጥ መንፈስ ሆነ» ይላልና፤ 1ቆሮ. 15፥ 45።

ይህን አስተሳሰብ ስንመረምር ግን በተለይ በሦስት ነጥቦች ላይ ጥንቃቄ ማድረግ ይኖርብናል ፡-

1) ኢረኔዩስና ተከታዮቹ የሮም 3፥ 22-5፥ 11ን ትምህርት ቢቀበሉም፥ የሰው ደኅንነት የሚገኘው ሐዋርያው ትኩረት ባደረገበት በክርስቶስ ሞት መሆኑ እንዳይረሳ መጠንቀቅ ተገቢ ነው። አንዳንዶች የሰው ደኅንነት በትሥጉቱ እንደሚገኝ እንጂ በደሙ እንደሚገኝ አጽንዖት ሰጥተው አያስተምሩምና።

2) እነኢረኔዩስ ለአዳም ዘር ሁሉ ክርስቶስ አዲስ እርሾ ነው ቢሉም፥ ጥቅሶች መጽሐፍ ቅዱሳዊ ባልሆነ መንገድ እንዳይተረጎሙ መጠንቀቅ ያስፈልጋል፤ ምክንያቱም ክርስቶስ በሥራው ሰዎችን ሁሉ አልለወጠም። ሰዎች በክርስቶስ የሚሆኑት በእርሱ ሲያምኑ ብቻ ነው፤ በዚያን ጊዜ ወደ ሕዝቡ ይገባሉ፤ «እናንተ ቀድሞ ወገን አልነበራችሁም፤ አሁን ግን የእግዚአብሔር ወገን ናችሁ» ተብሎ ተጽፏልና፤ 1ጴጥ. 2፥ 10። ስለዚህ፥ «ሁሉ በአዳም እንደሚሞቱ፥ እንዲሁ ሁሉ በክርስቶስ ደግሞ ሕያዋን ይሆናሉና» ሲል፥ «ሁሉ በክርስቶስ» በክርስቶስ ያመኑትን ሁሉ እንጂ በአዳም ያሉትን ሁሉ አያመለክትም። ይህን ስንል የክርስቶስ ሰዎች በአዲስ አካሄዳቸው ገና በአዳም ያሉትን ከጎጂነታቸው መንገድ በመጠኑ አይገቷቸውም ማለታችን አይደለም። ይህ ግን የጋሮዮስ ጸጋ ሥራ እንጂ ወደ መዳን የሚመራ የመንፈስ ቅዱስ ሥራ አይደለም።

3) አንዳንዶች እግዚአብሔር ወልድ ሰውነትን ገንዘብ በማድረግ በሰው ሁሉ ላይ ለውጥ እንዳመጣ ያስባሉ። እንደዚህ ከሆነ የሰዎች ሰውነት አንድ ዐይነት ነው ማለት ብቻ ሳይሆን (ይህም ሁላችን ከአዳም በመገኘታችን ትክክለኛ ነው)፥ በእያንዳንዱ ሰው ሰውነት መካከል ምሥጢራዊ ግንኙነትም ጭምር እንዳለ ያሳያል። ለምሳሌ ተራሮች ሁሉ ከባሕሮችና ከውቅያኖሶች በታች ባለው መሬት ይገናኛሉ፤ ይህም መገናኛ አለ፤ በዐይን ግን አይታይም ማለት ነው(4)። እንደዚሁም ለሰዎች ሰውነት ሁሉ የማይታይ ግንኙነት አለ ይባላልና ከትሥጉቱ የተነሣ የክርስቶስ ሰውነት ከሰው ሰውነት ሁሉ ጋር ይገናኛል። ሆኖም መጽሐፍ ቅዱስ የሚያስተምረው የሰው አንድነትና ክብር የሚመነጩት ሰው በእግዚአብሔር መልክና ምሳሌ ከመፈጠሩ እንደሆነ ነው፤ ሰው በክርስቶስ የሚሆነው እርሱን በማመን ነው፤ የምእመናንም አንድነት የመጣው በሰውነታቸው ሳይሆን በክርስቶስ አንድ በመሆናቸው ነው።

ለ) አርጌንስ - ቤዛ ለሰይጣን ተሰጠ

በአበው ዘመን ሁሉ የሰይጣን ፍርሀት በሰዎች ሁሉ ላይ ሠልጥኖ ስለነበር፥ ወንጌል ሲሰበክ ይህን ፍርሀት ማስወገድ አስፈላጊ ሆነ። አርጌንስ (185-254) የክርስቶስ ሞት ለሰይጣን የተሰጠ ቤዛ መሆኑን አስተማረ(5)። ከአበው አንዳንዶቹ እግዚአብሔር

ሰይጣንን አታለል አሉ። ለምሳሌ የእንዚናዙው ጎርጎርዮስ፣ እግዚአብሔር የኢየሱስን ትስብእት ማታለያ ምግብ አድርጎ፣ በክርስቶስ አምላክነት ላይ ባለ መንጠቅ እንደያዘው በማስተማር፣ የክርስቶስን ቤዛ ለማብራራት ሞከረ። ይህ ዐይነቱ ትምህርት ለአንድ ሺህ ዓመት በቤተ ክርስቲያን እየተሰጠ ቂይቶ የተለመደ ሆነ። የክሌርሾው በርናርድም በመጨረሻ ይህን ትምህርት አስተማረ(6)። ነገር ግን ይህ ትምህርት ቀስ በቀስ እንዲቀር ተደረገ፤ ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት የለውም(7)፤ ለሰይጣን የሚገባው ቤዛ የለምና የክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት የእግዚአብሔርን ጽድቅና ቅድስና እንጂ ሰይጣንን ፈጽሞ አይመለከትም። መጽሐፍ ቅዱስ ቤዛ ለእግዚአብሔር ሰጠ ባይልም፣ ክርስቶስ ነፍሱን ለእግዚአብሔር ዐደራ በመስጠቱ በምትበት ጊዜ አሳቡ በእግዚአብሔር ላይ እንደነበረ አሳየ፤ ሉቃ. 23፥46።

በምዕራባውያን ዘንድ በመካከለኛው ዘመን በተለይ ሁለት መላምቶች ይነገሩ እንደነበር ማተት ይገባል ፡-

ሐ) አንሰልም - የክርስቶስ ሞት የእግዚአብሔርን ፍላጎት አረካ

አንሰልም (1033-1109) በትውልዱ ኢጣልያዊ ሲሆን፣ ብዙ ዓመት በፈረንሳይ አገር በገዳም ከኖረ በኋላ የካንተርበሪው ሊቀ ጳጳሳት ሆኖ ተሾመ። አንሰልም «Cur Deus Homo?» (እግዚአብሔር ለምን ሰው ሆነ?) በሚለው መጽሐፍ «ቤዛ ለሰይጣን ተሰጠ» የሚለውን የአርጊንስ መላምት ትቶ የክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት የእግዚአብሔርን ፍላጎት እንዳረካ አስተማረ(8)። አንሰልም ያደገው በባላባታዊ ባህል ውስጥ ነበረና የትምህርቱ አቀራረብ የዘመኑን አኗኗር ያንጸባርቃል። እያንዳንዱ ሰው እንደ ኅብረተሰባዊ ደረጃው ተገቢውን አክብሮት ከበላይ ላሉት፣ በተለይም ለንጉሥ መስጠት ይገባው ነበር፤ በዚህ መሠረት ሰው ተገቢውን ክብር ካልሰጠ ይቀጣ ነበር። እንደዚሁም ዕዳዎች ሁሉ በተገቢው መንገድ መክፈል ነበረባቸው።

የአንሰልምን አስተሳሰብ በዐጭሩ እንደሚከተለው ማሳየት እንችላለን፤ ኅጢአት ለእግዚአብሔር የሚገባውን ክብር አለመስጠት ነው፤ ክብሩም ፈቃዳችንን ሁሉ ለፈቃዱ ማስገዛት ነው። ስለዚህ ፈቃድን ለእግዚአብሔር አለማስገዛት ክብሩን መስረቅና እርሱን ማስነወር ነው። እግዚአብሔር ይህን ቸል ማለት አይገባውም፤ አይችልምም። እንግዲህምን ይደረግ? ይቅርታን ለማግኘት ዕዳችንን መክፈል አለብን። ሆኖም ለራሳችንም ሆነ ለሌሎች ሰዎች ይህን ማድረግ አንችልም። የአሁኑ መታዘዛችንና መልካም ሥራ ተገቢ ቢሆኑም፣ ኅጢአታችንን መደምሰስ አይችሉም፤ ስለዚህ እኛ ራሳችንን ማዳን አንችልም።

እንግዲህ ለሰው ኅጢአት መሥዋዕትን ለማቅረብ የሚችል እግዚአብሔር ራሱ ብቻ ነው፤ ነገር ግን ሰው ስላጠፋ ዕዳውን መክፈል የሚገባው ራሱ ሰው ነው። ስለዚህ የእግዚአብሔር ልጅ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ ፍጹም ሰውም በመሆኑ፣ ሰዎችን ለማዳን በእግዚአብሔር አብ ተላከ። ክርስቶስ ለሕግ ታዘዘ፤ ሆኖም ይህን ማድረግ የሚገባው ነበርና ልዩ ዋጋ አያስገኝም። ኅጢአት ባለመሥራቱ ሞት አይገባውም ነበርና ራሱን ለሞት አሳልፎ በመስጠቱ ታላቅ ዋጋ ያለው ሞቱ ለሌሎች ትሩፋት ሆነ። እንግዲህ ክርስቶስ በሞቱ ለሚወክላቸው ሁሉ የእግዚአብሔርን ክብር አረካ፤ የክርስቶስ ሞት ዋጋ ከሰው ኅጢአት ሁሉ በላይ ዋጋ ያለው ነውና።

የአንሰልምን ትምህርት ስናይ ከሚከተሉት የተነሣ ልናመሰግንው እንችላለን ፡- 1) የክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት ወደ እግዚአብሔር እንጂ ወደ ሰይጣን እንዳያመለከት ከማድረጉ (ይህም ለተሐድሶ ትምህርት መንገድ ከፈተ)፣ 2) ሰው በእግዚአብሔር ላይ

በማመፁ የጎጢአትን ጠንቅ ከመግለጡ፤ 3) እግዚአብሔር ክብሩ ሲነካ፤ ቸል ማለት ስለማይችል ቅድስናውን ከፍ ከማድረጉ፤ 4) ክርስቶስ ራሱን አሳልፎ በመስጠቱ የሞቱን ዋጋ ከፍ ከፍ ከማድረጉ።

በአንስልም ትምህርት ልዩ ልዩ ጉድለትም ይታይበታል፡- 1) የክርስቶስን ሞት አስፈላጊነት በእግዚአብሔር ፍትሕና ጽድቅ ላይ ሳይሆን፤ በእግዚአብሔር ክብር ላይ እንዲያተኩር አድርጓል፤ 2) ክርስቶስ በሞቱ የጎጢአተኞችን ቅጣት እንደተሸከመና በጎጢአተኞች ስፍራ እንደሞተ አላስተማረም (በዚህም ፈንታ የተለየ ዋጋ በማግኘቱ የእግዚአብሔርን ክብር እንዳስመለሰ አስተምሯል)፤ 3) የክርስቶስን ጽድቅ ኑሮ በማዳን ሥራ ውስጥ እንዲቋጠር አላደረገም (ምክንያቱም ምእመናን በክርስቶስ ጽድቅ በእግዚአብሔር ፊት ይቆማሉ)፤ 4) ደገንነት የምእመናን ከክርስቶስ ጋር አንድ መሆን እንደሆነ አላስተማረም። አንስልም በመጽሐፉ ሰዎች ይቅርታን እንዴት እንደሚያገኙ ባይገልጥም፤ በእምነት የሚገኝ መሆኑን ሳያስተምር እንዳልቀረ ማሰብ አይከብድም።

ከአንስልም ቀጥሎ የተነሡት ቶማስ አኩናስ (1224-1274) እና ዱንስ ስኮቱስ (1266-1308) ምንም እንኳ በልዩ ልዩ ትምህርት ቢለያዩም፤ ሁለቱም ክርስቶስ በሞቱ አምላካዊ ፍትሕን እንዳረካ አስተምረዋል።

አንስልም የክርስቶስ ሞት ወደ እግዚአብሔር እንደሚያመላክት በማሳየቱ፤ የእግዚአብሔርን ፍላጎት ማርካት እንደሚያስፈልግና ሰው ይህን ፍላጎት ማርካት ባለመቻሉም፤ እግዚአብሔር ራሱ ይህን ፍላጎት ለማርካት ካልተነሣ፤ ሰው ሊድን አለመቻሉን አሳየ። አንስልም ይህን አስተሳሰብ የእግዚአብሔርን ክብር በማስመርኮዝ መግለጥ ሲጀምር፤ ሉተር (1483-1546) በሕጉ፤ ግሮቲየስ (1583-1645) በአስተዳደራዊ መርሁ፤ ካምበል (1800-1872) በንስሐ ትእዛዝ እና ፎርሳይት (1848-1921) በእግዚአብሔር ቅድስና ላይ በማተኮር መንገዱን ተከተሉ።

መ) አበላርድ - የፍቅር ውጤት

ከአንስልም ተማሪዎች አንዱ ጴጥሮስ አበላርድ ነበረ፤ እርሱም እንደ መምህሩ ቤዛ ለሰይጣን ተሰጠ የሚለውን መላምት ባይቀበልም፤ የክርስቶስ ሞት ለጎጢአት አርኪ መሆኑን በፍጹም አላመነበትም። ለእርሱ ክርስቶስ መምህርና ምሳሌ ብቻ ነበረ። የአበላርድ መላምት ወደ ሰው ያመላክታልና የእግዚአብሔር ልጅ በራሱ ፈቃድ ለሌሎች ራሱን አሳልፎ በመስጠቱ፤ የሰዎች አጻፋ ለእግዚአብሔር ፍቅር እንዲሆን ያነሣሃል፤ ከዚህም የተነሣ እነርሱ ስለ ጎጢአታቸው ያዝናሉና ንስሐ ይገባሉ(9)። አሳቡን ለመደገፍም፤ «እጅግ ወድዳለችና ብዙ ያለው ጎጢአቷ ተሰርዮላታል» የሚለውን የክርስቶስን ቃል ጠቅሷል፤ ሉቃ. 7፥47። እርሱ ግን በትርጉም ተሳስቶ በይቅርታ ውጤት ፈንታ ፍቅርን የይቅርታ መሠረት አደረገው። እንደ አበላርድ አስተሳሰብ የክርስቶስ ፍቅር የእኛን ፍቅር ያነሣሃልና ስንወደው እግዚአብሔር ይቅር ይለናል። ይህ መላምት ትክክለኛ አለመሆኑን በምዕራፍ 72ለ አሳይተናል።

እግዚአብሔር ፍቅር በመሆኑ በሰው ላይ የሚቋጣ፤ የሚፈርድ ወይም በሰው ጎጢአት ምክንያት ዋጋ እንዲከፈል ወይም ቤዛ እንዲሰጥ የሚፈልግ እንደሆነ ማሰብ የማይገባ መሆኑን የሚያስተምሩ ሰዎች በየጊዜው በቤተ ክርስቲያን ይነሣሉና በአበላርድ መንገድ የክርስቶስን ሞት ይተረጉማሉ። ከእነርሱም የታወቁት አልበርት ሪችል (1822-1889) እና ሄስትንግዝ ራቭዳል (1858-1924) ናቸው። እነዚህ ሰዎችና ተከታዮቻቸው «ሊበራሎች» ናቸውና በተወሰነ አመለካከት አበላርድ አባታቸው ነው፤ ም.17 ይመ.።

በተሐድሶ ዘመን የሉተርናና የሌሎችን መሪዎች ትምህርት፣ ከእነርሱ በኋላም የተነሡ አንዳንድ መምህራንን ትምህርት መመልከት ይገባል።

ሠ) ሉተር - በቅጣታዊ ምትክነት የሚገኝ ማስተሰሪያና ዕርቅ

እግዚአብሔር አብ ለኅጢአተኞች ዕርቅ እንዲገኝ ልጁን ላከና «ክርስቶስ ስለ እኛ ርግማን ሆኖ ከሕግ ርግማን ዋጀን»፤ ገላ. 3፥13። ማርቲን ሉተር (1483-1546) ይህን ጥቅስ ሲተረጉም የክርስቶስን መሥዋዕታዊ ሞት ዓላማ እንደሚከተለው አብራራው፡-

«ፍጹም መሐሪ አምላካችን፣ በራሳችን ጎይል ከሕግ ቅጣትና ርግማን ነጻ መውጣት አለመቻላችንን ባየ ጊዜ፣ ዓለምን ለማዳን አንዱን ልጁን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን ወደዚህ ዓለም ልኮ፣ የሁሉን ሰው ኅጢአት ሁሉ በእርሱ ላይ አኖረ። በላከው ጊዜ፣ «አንተ ያ ከሐዲ ጴጥሮስ፣ ያ አሳዳጅ፣ እግዚአብሔርን የሚሳደብ፣ አስፈሪና ጨቋኝ ጳውሎስ፣ ያ አመንዛሪ ዳዊት፣ ያ በዔድን ገንት የተከለከለውን ፍሬ የበላው ኅጢአተኛ፣ ያ በመስቀል ላይ የተሰቀለው ወንበዴ፣ በዐጭሩም የሁሉን ሰው ኅጢአት ያደረገው ሰው አንተ ሁን። አንተ ለሰዎች ኅጢአት ሁሉ ዋጋ ከፍለህ ጽድቅን ሁሉ እንድታረክ ባለ ዐደራ ሁን» ብሎ አዘዘው» (10)። እዚህ ላይ ሉተር በአስደናቂ መንገድ ስለ ቅጣታዊ ምትክነት ያስተምራልና እግዚአብሔርንና ፍትሑን ለማርካት ለኅጢአት ተገቢው ቅጣት እንዲከፈል አስፈላጊ መሆኑን ያሳስባል። ይህም የብሉይና የአዲስ ኪዳን ዐቢይ ትምህርት መሆኑን በፊተኞች ምዕራፎች ለማሳየት ሞክረናል። የሐንስ ካልቪን (1509-1604) እና ሌሎች የተሐድሶ መሪዎች ይህን ትምህርት ተከተሉ። ካርል ባርት (1886-1968) እና ኤሚል ብሩነርም (1889-1966) ከዚህ መሠረታዊ አስተሳሰብ አልወጡም።

ሉተርና ካልቪን ለተሐድሶ ተከታዮች ስለ ክርስቶስ ሞት የሚሰጠውን ትምህርት ወሰኑ። ሆኖም ክርስቶስ ለእነማን ቤዛ እንደሰጠ በግልጽ አልተናገሩም። የካልቪን ተከታዮች በአብያተ ክርስቲያናታቸው ክርስቶስ ለተመረጡት ቤዛ እንደሰጠ አስተማሩ። አርሜኒያስ በ1609 ቢሞትም እንኳ፣ ተከታዮቹ በዶርት ሲኖዶስ (1618-1619) የካልቪንን ተከታዮች ተቃወሙ፤ ሆኖም ሲኖዶሱ በአምስት ነጥቦች የካልቪንን ተከታዮች አሳብ ደገፈ፤ በተለይ ሦስተኛው ነጥብ ክርስቶስ ለተመረጡት ቤዛ እንደሰጠ ይናገራል፤ ይህም የፕሬስቢቴሪያውያንና የአንዳንድ መጥምቃውያን አብያተ ክርስቲያናት ቋሚ ትምህርት ሆነ (11)።

ረ) ግሮቲየስ - የሕዝባዊ ፍትሕ ማረጋገጫ

ሁጎ ግሮቲየስ (1583-1645) የፖለቲካ ሰውና ሕግ ዐዋቂ ሆላንዳዊ ሲሆን፣ ስለ ክርስቶስ ሞት ሲጽፍ፣ አሳቡ አንዳንድ ጊዜ ወደ ተሐድሶ ተከታዮች፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ ወደ አብላርድ አስተሳሰብ ይቀርባል(12)።

በግሮቲየስ አስተሳሰብ መሠረት ሕግ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ በመሆኑ፣ እንደ ፈቃዱ ትእዛዙን ሊለውጥ ይችላልና የእግዚአብሔር ሕግ የእግዚአብሔርን ባሕርይ መግለጫ አይደለም። ከፍትሕ አንጻር ኅጢአተኛ ዘለዓለማዊ ሞት ሲገባው፣ ምእመናን ነጻ ቢወጡም፣ ያ ቅጣት አልተፈጸመም። እውነት ነው፤ ክርስቶስ የእግዚአብሔርን ጽድቅ ፍላጎት አረከ፤ ይህ ግን ሕጋዊና የተሟላ ቅጣትን በመክፈል ሳይሆን፣ እግዚአብሔር እንዲሁ የሆነውን መከራ ተቀበለ። እንደዚህ ከሆነ፣ እግዚአብሔር ቅጣቱን ሁሉ ለምን አልተወውም? የሚለው ጥያቄ ቢጠየቅም፣ መልሱ ግብረገባዊ የዓለም ጌታ ግብረገባዊ አስተዳደሩን ለመጠበቅ እንዲችል፣ ትእዛዙን የማክበር

ግዴታንና በጎጢአት ላይ አለመደሰቱን መግለጥ አስፈላጊ ነው የሚል ይሆናል። ልዩ ልዩ ሊቃውንት በመጠኑ ወይም በክፊል የግርድባሽን አስተሳሰብ ተቀብለዋል።

እውነት ነው፤ በክርስቶስ ላይ የተፈጸመው ቅጣት አምላካዊ አስተዳደሩን ይደግፋል፤ ሆኖም ፡- 1) ይህ የክርስቶስ ሞት ዋና ዓላማ ባለመሆኑ፤ 2) ሕጉ የእግዚአብሔርን ባሕርይና ህላዌ ስለሚገልጥ፤ 3) አስቀድሞ እግዚአብሔር ማስጠንቀቂያዎችን ሲሰጥ የቅጣት ርምጃዎችን ካልፈጸመ፤ ለወደፊትም የቅጣት ርምጃዎቹን የማይፈጽም ሊመስል ስለሚችል፤ 4) የክርስቶስ መስዋዕታዊ ሞት የእግዚአብሔርን ጽድቅ እንደሚገልጥ፤ የሕጉን ቅጣት እንደሚፈጽምና ከእግዚአብሔር ጋር ሰዎችን እንደሚያስታርቅ ስለማይገልጥ መላምቱ ብቃት ያለው መላምት አይደለም።

ሰ) ካምበል - ምትካዊ ንስሐ

የሐንስ ካምበል (1800-1872) በስኮትላንድ የቤተ ክርስቲያን አገልጋይ ነበረ(13)። የአባላርድን አመለካከት የሚያሳስበው ትምህርቱ እንደሚከተለው ነው ፡- ሰዎች ለጎጢአታቸው በትክክል ንስሐ ቢገቡ ኖሮ፤ ከእግዚአብሔር ይቅርታን ይቀበሉ ነበር፤ በትክክል ንስሐ መግባት ባለመቻላቸው፤ ክርስቶስ ለእነርሱ ይህን አቀረበላቸው። ይህ ከክርስቶስ ሞት ጋር ምን ዐይነት ግንኙነት እንዳለው ቢጠየቅም፤ መልሱ ክርስቶስ በሕይወቱ ሁሉ መከራን በመቀበሉና በሕማማቱ በጎጢአት ላይ ከአባቱ የፍርድ ውሳኔ ጋር በስሜትና በፈቃድ ራሱን አንድ አደረገ፤ የጎጢአትንም ጠንቅ ገልጦ ኩነው። አብ ይህን አይቶ ሰዎች ንስሐ እንደገቡ ቈጠረላቸው። ሰዎችም የክርስቶስን ሞት ትርጉም ሲረዱ በቅድስና ለመኖር ፈልገው በአዲሱ መንገድ መራመድ ይጀምራሉ።

እንደ ካምበል ሁሉ ምትካዊ ቅጣትን የሚክደው ሆሬስ ቡሽኑል፤ ክርስቶስ በሰው ቅጣት ፈንታ የሰውን ሥቃይ እንደተሸከመ አስተማረ። በዚህ የክርስቶስ ፍቅር ተገልጧልና በሰው ዘንድ ለውጥን ያስከትላል። እግዚአብሔር ይህን ለውጥ አይቶ ሰውን ይቀበላል። ሮበርት መውበርሊ (1845-1903) ደግሞ በመስቀል ላይ ክርስቶስ የሕግ ውጤት ወይም የጎጢአት ቅጣት እንደነበረ ካደ። ክርስቶስ በእኛ ስፍራ ያቀረበው ንስሐ መግባትን ብቻ እንደነበረ አስተማረ። መንፈስ ቅዱስ በሰው ዘንድ ሲሠራና ሰው ወደ ንስሐ ሲደርስ፤ እግዚአብሔር ይቅር ሊለው ይችላል፤ ይቀደሳልም።

ይህን አስተሳሰብ ክርስቶስ ወደ ሰው ሁኔታ ገብቶ በስሜት ከሰው ድካም ጋር ራሱን አንድ ቢያደርግም፤ ንጹሕ ሆኖ እያለ ከሰው ጎጢአት ጋር ራሱን አንድ ማድረግ እንዴት እንደሚችል አያሳይም። ይህ አስተሳሰብ የንስሐን አሳብ ያፈርሳል፤ ምክንያቱም ሰው ንስሐ ሲገባ የራሱን ጎጢአት ተረድቶ ይቅርታን ይጠይቃልና በአዲሱ መንገድ ለመራመድ ቅርጥ አሳብ ይኖረዋል። ስለዚህ በሌላ ሰው በኩል ንስሐ መግባት ኢአመክንዮታዊ ነው። ከዚህ ሁሉ በላይ ይህ መላምት ስለ ክርስቶስ ሞት የመጽሐፍ ቅዱስን ዋና ትምህርት አያስተምርም።

ሸ) አውለን - አሸናፊው ክርስቶስ

ጉስታቭ አውለን «ክርስቶስ ቭክቶር» (ክርስቶስ አሸናፊው) በሚለው ታላቅ መጽሐፉ (1930) ወደ ጥንቱ አሳብ ተመልሶ ክርስቶስ በመስዋዕታዊ ሞቱ ጎጢአትን፤ ሞትንና ሰይጣንን ድል እንደነሣ አስተማረ። በዚህ መጽሐፍ ይህ ትምህርት የአዲስ ኪዳን ዋና ትምህርት፤ ከኢረኔየስ እስከ ደማስቆው ድረስ የግሪክ አበው ሁሉ እምነትና ከዚህም የተነሣ የምሥራቅ አብያተ ክርስቲያናት አሳብ መሆኑን አስተምሯል። በምዕራባውያን ዘንድ ይህ ትምህርት በተለይ በአውግስጢኖስና በልዩ ልዩ መሪዎች

ዘንድ ቢገኝም፤ አንሰልም በ«ርካታ»ው ትምህርቱ ትክክለኛውን የክርስቶስ ሞት ትርጉም ከግምት ውስጥ አላስገባውም፤ ሉተር እንደገና ቢቀበለውም፤ ሌሎች ፕሮቴስታንቶች ግን ወደ አንሰልም የርካታ ትምህርት እንደተመለሱ ይጽፋል። አውሉን የክርስቶስ ሞት ሥራ ከሰው ወደ እግዚአብሔር የሚደረግ ሳይሆን፤ ከእግዚአብሔር ወደ ሰው እየተደረገ ያለ እንቅስቃሴ በመሆኑ ላይ ያተኮራል። ይሁን እንጂ አውሉን የአንሰልምን ትምህርት በትክክል የተመለከተው አይመስልም፤ ምክንያቱም አንሰልም፤ የክርስቶስ ሞት ለእግዚአብሔር በሰው የቀረበ መሥዋዕት ሳይሆን፤ እግዚአብሔር በክርስቶስ ሆኖ የእግዚአብሔርን ፍላጎት እንዳረከ በማስተማሩ፤ እግዚአብሔር ራሱ የሚያረካና የረካ መሆኑን አሳይቶ ነበርና(14)።

አውሉን ግን ኅጢአትና በደል ብቻ ሳይሆን፤ ሞትና ሰይጣንም በክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት በመሸነፋቸው ላይ በማተኮሩ ትክክለኛ ነበረ፤ ምእመናንም በክርስቶስ ሆነው እንደ አሸናፊዎች መኖር የሚችሉና የሚገባቸው መሆኑ የማይረሳ እውነት እንደሆነ ልብ ማድረግ አለባቸው።

መደምደሚያ

ግንዛቤያችን ሚዛናዊና የተሟላ ይሆን ዘንድ ከዚህ ጋር የክርስቶስን የመስቀል ላይ ሥራ ልዩ ልዩ አስተሳሰቦች በንድፍ መልክ አቅርበነዋል።

የክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት ትርጉም በእግዚአብሔር ብቻ ሊገለጥ ይችላል። ሊበራሉች በመጽሐፍ ቅዱስ አገላለጥ መሠረት የእግዚአብሔርን ጽድቅና የሰውን ውድቀት ሁኔታ ባለመቀበላቸው፤ ቅጣታዊ ምትክነትና የእግዚአብሔርን ፍላጎት የማርካት ጉዳይ አስፈላጊ መሆናቸውን አያምኑም። የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት ሁሉ የሚቀበሉ ግን የክርስቶስን ሞት በሦስት አቅጣጫዎች እንደሚያመለክት ያስባሉ፡-

1. ወደ እግዚአብሔር ያመላክታል፤ የክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት የእግዚአብሔርን ፍላጎት በማርካቱ ሰውን በፍትሕ ማጽደቅና ማዳን ይችላል። ይህንም በፍቅሩና በጸጋው ሲያደርግ፤ እርሱ በክርስቶስ ሆኖ ልጁን እንደ ማስተስረያ በማቆም ቅዱስ ቀጣውን አበረደና ሰውን ከራሱ ጋር አስታረቀ። ይህ የቅጣታዊ ምትክነት ትምህርት ሲሆን ለሚከተሉት ሁለት ነጥቦች መሠረት ነው።

2. ወደ ሰይጣን ያመላክታል፤ ሰይጣን በኅጢአት ምክንያት ሰውን ይገዛ ነበር፤ ነገር ግን ክርስቶስ በመሥዋዕታዊ ሞቱ በሰው ላይ የነበረውን በደልና የሕግ ርግማን በመሸከም፤ የሰይጣንን ሰንሰለት በጣጠሰው።

3. ወደ ሰው ያመላክታል፤ ሰው የክርስቶስን ሥራ ሲያስተውል በክርስቶስ ሞት የተገለጠው የእግዚአብሔር ፍቅር ልቡን ይሞላዋል፤ የሞት ፍርሀት ይወገዳል፤ በእምነት ከክርስቶስ ጋር አንድ በመሆኑ፤ በቅድስና መንገድ እየተራመደ ይሄዳልና የክርስቶስን ዳግም ምጽአት በተስፋ ይጠባበቃል።

የክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ - ልዩ ልዩ አስተሳሰቦች

መሠረታዊ አሳብ	የኅጢአት ሁኔታ	የኅጢአት ውጤት	የክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ	ደገነት	መለያ ባሕርያት	የትምህርቱ ዋና ደጋፊዎች
የትስብእት ተሐድሶ	በሰው የእግዚአብሔር መልክ መበላሸት	ከእግዚአብሔር መለየት	ፍጹም ትስብእትን መግለጥ	ትስብእት ታድሷል ተለውጧል ተፈጽሟል	ከተነሣው ክርስቶስ ጋር እንድት መኖሩ ማስከላዊ አሳብ ነው	ኢረኔየስ ግሪካውያን አበው
ጦርነትና ትግል	በፈተና እጅ መስጠት	ለሰይጣንና ለሠራዊቱ ባሪያ መሆን	ሰይጣንንና ሠራዊቱን ድል መንሣት	ከሰይጣንና ከጢላማ ሁሉ ትድግና ማግኘት	የክርስቶስን ሞትና ሕይወት ያያይዛቸዋል	አርጊንስ፣ አበው፣ በርናርድ፣ አውለን
ርካታ	እግዚአብሔርን አለመታዘዝና አለማክበር	ዋት (ከእግዚአብሔር ሕይወት መለየት)	ራሱን አሳልፎ በመስጠት እኩባሮትን መስጠት	እንደገና የእግዚአብሔር ገንዘብ መሆንና ዐርነት መውጣት	ከክርስቶስ ጋር እንድ መሆንን አያመለክትም	አንስልም
የፍቅር ውጤት	በውሸት መኖር	አለማወቅ	ለሰዎች ፍቅርን ማሳየት	ፍቅርን ማወቅና ማቀፍ	ንስሐ መግባት ፍቅርን ያሳያል	አበላርድ፣ ርቸል፣ ራሽደል
ሕጋዊ ቅጣት	ሕግን መተላለፍ	ቁጣ፣ ርግማን፣ ፍርድ፣ ኩነጅ፣ ቅጣት፣ በደል	በቅጣታዊ ምትክነት ማስተስረያንና ዕርቅን ማግኘት	ይቅርታን ተቀባይነትን ጽድቅን፣ እንድትን ጎስሐልጅነትንና አለኝታን ማግኘት	ከክርስቶስ ጋር በእምነት ከሚገኘው እንድትን ጎስሐ ይፈልቃል	ሉተር፣ ካልቪን፣ ባርት፣ ብሩዝር
ምትካዊ ንስሐ	ራስን በመውደድ ማመፅ	ከእግዚአብሔር መለየትና በደል	መከራን በመቀበል መደም ጎስሐ በመግባት ኅጢአትን መደምሰስና ዕርቅን ማስገኘት	ኅጢአት ተሸሯል፣ ሰው ለእግዚአብሔር ቅርብ ይኖረዋል	የእግዚአብሔር አባትነት ዋና አሳብ ነው	ካምበል

ማስታወሻ

(1) ይህ ንድፍ በDr. J.I. Packer ባልታተሙት ትምህርተ መለኮት ማስታወሻዎች ላይ የተመሠረተ ነው።

(2) ኢረኔየስ የሰምርኔስ ተወላጅ ሲሆን በልጅነቱ የፖሊካርፕን ስብከት ሰማ። ዋና አገልግሎቱ በፈረንሳይ አገር ከ175-195 ዓ.ም. ድረስ ነበረ፤ Irenaeus በNIDCC ይመ.

(3) ይህ መላምት በእንግሊዝኛ The Recapitulation Theory ይባላል፤ ምክንያቱም ክርስቶስ በሕይወቱ የአዳምን ተመክሮ ደገመው፤ ሲደገመው ግን ለሰይጣን ፈተና ትክክለኛ አጻፋ ሰጠ፤ Berkhof ገጽ 385 ይመ.

(4) ይህ ምሳሌ የተገኘው ከሥነ ነፍስ ተመራማሪው Jung (1875-1961) ትምህርት ነው። የJung ትምህርት ሰዎች ሁሉ ከአሳባቸው ወለል በታች የሚኖር Collective Subconscious የተባለ የሁነት አንድነት እንዳላቸው ያስተምራል።

(5) አርጌንስ የእስክንድርያ ትምህርተ መለኮት ሊቅ ነበረ። ይህ መላምት በእንግሊዝኛ The Ransom to Satan Theory ይባላል። Origen በNIDCC ይመ.

(6) Bernard of Clairvaux (1090-1153) በNIDCC እና CC 120 ይመ.

(7) ስለ ክርስቶስ በሰይጣን ላይ ድልን መጥናጸፍ ም.72ሠ ይመ.

(8) ይህ መላምት በእንግሊዝኛ The Satisfaction Theory ይባላል፤ አንዳንዶች ሲቃወሙት The Commercial Theory ብለው ሊነቅፉት ሞክረዋል፤ ምክንያቱም የእግዚአብሔርን ፍላጎት ማርካት የሚቻለው በንግድ መንገድ ሊመሰል ስለሚችል ነው። Berkhof ገጽ 385-386፤ CC 117-120፤ Anselm of Canterbury በNIDCC ይመ.

(9) ይህ መላምት በእንግሊዝኛ The Moral Influence Theory ይባላል። Berkhof ገጽ 386-387፤ CC 120:217-224፤ Abelard Peter በNIDCC ይመ.

(10) Commentary on Galatians በFleming H. Revell በ1998 የታተመ ገጽ 182። CC ገጽ 345 ይመ.

(11) ክርስቶስ ለተመረጡት ቤዛ ስለ መስጠቱ በም.73ቀ እና የዶርትን አምስት ነጥቦች በም.46ሠ ጽፈናል።

(12) Berkhof ገጽ 388-389፤ RR 473-475፤ CC 121-123፤ በNIDCC Grotius ይመ.። ይህ መላምት በእንግሊዝኛ The Governmental View ይባላል።

(13) Berkhof ገጽ 390-391፤ CC 141-143፤ በNIDCC Campbell John McLeod ይመ.

(14) CC ገጽ 228-230፤ Aulen Gustav በNIDCC ይመ.

ምዕራፍ 75 - ነገረ መስቀል በክርስቲያናዊ ኑሮ

ምእመናን በእግዚአብሔር ፈቃድ መሠረት እንዲኖሩ «በልባችሁ (በአእምሮአችሁ) መታደስ ተለወጡ» ተብለው በመታዘዛቸው አዲስ ሕይወት በአዲስ አስተሳሰብ እንደሚጀመር ይታያል፤ ሮም 12፥2። ብዙ ችግር በድንገት ሊነሣብን ይችላል፤ ስለዚህ አስቀድመን አሳባችንን ማስተካከል እጅግ ይረዳናል። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በሃይማኖታችን ውስጥ ታላቁን ስፍራ ይዟልና ስቅለቱ የታሪኩ ዐቢይ ክፍል ነው። እንግዲህ በክርስቲያናዊ ኑሯችን ነገረ መስቀል ትክክለኛ ስፍራን እንዲይዝ በክርስቲያን አእምሮ፣ በክርስቲያናዊ ትምህርት፣ በክርስቲያን የግል ኑሮና በቤተ ክርስቲያን ሕይወት እንመርምረው።

ሀ) ነገረ መስቀል በክርስቲያን አእምሮ

ብሉይ ኪዳን ለካህናት ሥራና ለመሥዋዕት ሥርዐት ከፍተኛ ስፍራ በመስጠቱና ብዙ የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች በክርስቶስ ሕማማት በመፈጸማቸው፣ ቤተ ክርስቲያን የክርስቶስን መሥዋዕታዊ ሞት እንድታስተውል ምቹ መንገድ እንደነበረ አይተናል (ም.68)። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ራሱ ለገጢአት መሥዋዕትን ለማቅረብ ወደዚህ ዓለም እንደተላከና ዋና ሥራውም ይህ መሆኑን በግልጽ ተናገረ። የአዲስ ኪዳን ጸሓፊዎች ስለ ክርስቶስ ሲያስተምሩ ነገረ መስቀልን ዋና የትምህርታቸው ትኩረት ማድረጋቸውን ተመልክተናል (ም.69)። እንግዲህ በክርስቲያን አስተሳሰብ ነገረ መስቀል ከፍተኛ ስፍራ ሊኖረው ይገባልና በሃይማኖታዊ አስተሳሰብ ሁሉ ላይ እርሱን ወሳኝ ማድረግ ይገባል፤ ገላ. 6፥14። ይህንም ሲያደርግ በማስተዋል እያደገ ይሄዳል።

ለ) ነገረ መስቀል በትምህርተ መለኮት

ክርስቲያን ሁሉ ሃይማኖቱን ማወቅ ያስፈልገዋልና የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት ሁሉ እያስተዋለ መሄድ ይገባዋል። ነገረ መስቀል ከትምህርተ መለኮት ክፍሎች አንዱ ብቻ ሳይሆን፣ ለብዙዎች መነሻ መሠረት ነው፤ በተለይም የምእመናን ጽድቅ መንገድ (2ቆሮ. 5፥21)፣ ልጅነት (ገላ. 4፥5-6)፣ እምነት (ሮም 5፥1-11) እና አለኝታ (ሮም 8፥31-39)፣ የቤተ ክርስቲያን ሁኔታ (ሐ.ሥ. 20፥28፤ ኤፌ. 5፥25-27) እና ምሥጢራቷ (1ቆሮ. 11፥24-25) እንደዚሁም የዓለም ተሐድሶ (ቆላ. 1፥19-20) የተመሠረተ በነገረ መስቀል ላይ ነው። እንግዲህ ክርስቲያን ስለ ትምህርተ መለኮት ሲያስብ ነገረ መስቀል ትክክለኛ ስፍራ እንዲኖረው ማሰብ ይገባዋል።

ሐ) ነገረ መስቀል በግል ኑሮ

አንድ ክርስቲያን ስለ ራሱ ሕይወት ሲያስብ ብዙ አሳቦች ሊያስጩንቁት ይችላሉ፤ የነገረ መስቀል ትምህርት ግን ችግሮቹን ሊያቀልልት ይችላል።

1. ማንም ሰው ስለ ገጢአቱ ቢያስብ፣ በደለኛ መሆኑን ዐውቆ ፍርድን ይፈራል፤ በክርስቶስ ሲያምን ግን በነገረ መስቀል ትምህርት በክርስቶስ ደም ከእግዚአብሔር ቀጣ ማስተስረያ፣ ከሕግ ርግማን መጽደቅ፣ ከእግዚአብሔር ጋር መታረቅ፣ ከባርነት ሁሉ ቤዛ ማግኘትና ከረከሰ ጎሊና መንጻት እንዳለ ይማራል፤ ሮም 3፥23-26፤ ዕብ. 9፥14።

2. ሰው ስለ ዓለም፣ ስለ አገሩ፣ ስለ ቤተሰቡ፣ ስለ ራሱም እንኳ ተስፋቢ ሊሆን ይችላል፤ ስለ ነገረ መስቀል የተሰጠውን ትምህርት በመረዳት ከዳነ በኋላ ግን የዘለዓለም ሕይወት ያለው መሆኑንና በአዲስ ሕይወት ለመኖር መቻሉን ይገነዘባል፤ ሮም 5፥1-11።

3. ሰው የራሱን ሁኔታ ሲመለከት፣ ተፈጥሮታዊ ደረጃውን፣ ጠባዩን፣ ችሎታውንና ማንነቱን ሊቀበል ሲችገር፣ በነገረ መስቀል ሥራ የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን ሲያስተውል በክርስቶስ መስቀል መመካትን ይማራል፤ ገላ. 4፥4-6፤ 6፥14።

4. ክርስቲያን እግዚአብሔርን ሲያገለልግል በክብር፣ በሀብት፣ በደስታ፣ በቤተሰብ፣ በጤና፣ በሞት ወይም በምችት ጉዳት እንዳይደርስበት ሊፈራ ይችላል፤ «ነገር ግን ስለ ሁላችን አላልፎ የሰጠው ያው ከእርሱ (ከክርስቶስ) ጋር ደግሞ ሁሉን ነገር እንዲያው እንዴት አይሰጠንም?» የሚለውን መልስ ዐዘል ጥያቄ በማሰብ ፍርሀቱ ይወገዳል፤ ሮም 8፥32-39።

5. ክርስቲያን ለክርስቲያናዊ ኑሮ ግብረገባዊ እንቅስቃሴ ሊያንሰው ይችላል፤ ነገር ግን «የክርስቶስ ፍቅር ግድ» ይለዋልና በዋጋ መገዛቱን ዐውቆ በሥጋው እግዚአብሔርን ያከብራል፤ ገላ. 2፥20፤ 2ቆሮ. 5፥14፤ 1ቆሮ. 6፥19-20።

6. ክርስቲያን በፍቅርና በትሕትና መኖር ሲፈልግ፣ በልዩ ልዩ ሁኔታ ምን ማድረግ እንደሚገባው ሊጠራጠር ይችላል፤ ነገር ግን የነገረ መስቀል ትምህርት በክርስቶስ አርአያ መንገዱን ያሳየዋል፤ ፊል. 2፥4-8፤ ኤፌ. 5፥1-2።

7. ክርስቲያን በወንጌል ምክንያት የሰው ጥላቻና የኑሮ ክብደት ሊበዛበት ይችላል፤ ሆኖም የክርስቶስን መከራ አሰላስሎ በደስታ ሊቀበለው ይዘጋጃል፤ 1ኢጥ. 2፥21-24፤ ዕብ. 12፥1-4።

መ) ነገረ መስቀል በቤተ ክርስቲያን ሕይወት

ቤተ ክርስቲያን በምታደርገው ሁሉ ሕይወቷን በነገረ መስቀል ቊጥጥር ሥር መምራት ይገባታል፤ ምክንያቱ በዐጭሩ እንደሚከተለው ነው ፡-

1. ትምህርቷና ስብከቷ እንደ ሐዋርያው ውሳኔ፡ «ከኢየሱስ ክርስቶስ በቀር እርሱም እንደተሰቀለ ሌላ ነገር» እንዳይሆን መጠንቀቅ ይገባታል፤ 1ቆሮ. 2፥2።

2. ምሥጢራቷ ማለት ጥምቀትና ቅዱስ ቊርባን የክርስቶስን ሞት ማሳየት አለባቸው፤ ሮም 6፥3-6፤ 1ቆሮ. 11፥26።

3. የጋብቻ ቃል ኪዳን (የተክሊል) ሥርዐቷ ክርስቶስ በሞቱ አማካይነት የገለጠውን ፍቅር ማሳየት ይገባዋል፤ ኤፌ. 5፥5:24-27።

4. ኅብረቷ በክርስቶስ ሞት በተገለጠው ትሕትና መገዛት ሊመራ ይገባል፤ ፊል. 2፥1-8።

5. የወንጌል ሥርጭቷ በነገረ መስቀል ትምህርት እንዲሞላ ታዝዟል፤ ሉቃ. 24፥46-47።

6. አምልኮዋ በነገረ መለኮት አስተዋፅኦ ሊሞላ ይገባል፤ ገላ. 6፥14፤ ራእ. 5፥9-10:12። በመንግሥተ ሰማያት «አዲስ ቅኔ» ይዘመራል፤ ዋናው ምክንያት ነገረ መስቀል ነውና። የእስልምና እምነት ተከታዮች ራሳቸውን ለእግዚአብሔር ለማስገዛት ይጥራሉ፤ ይሰግዳሉ፤ ነገር ግን ብዙዎቹ አይዘምሩም። የክርስቶስ ተከታዮች ለእግዚአብሔር ይሰግዳሉ፤ ይዘምራሉም ነገረ መስቀሉን ያውቃሉና(1)።

ሠ) መደምደሚያ - ነገረ መስቀል በገላትያ መልእክት

ሐዋርያው ጳውሎስ ለገላትያ አብያተ ክርስቲያናት መልእክቱን በ48 ዓ.ም. ገደማ እንደጻፈው ይታሰባል። ይህ ትክክል ከሆነ ከመልእክቶቹ የመጀመሪያው ነው። በዚህ መልእክት ከሰባት ታላላቅ የክርስቲያናዊ ኑሮ አርእስት ጋር ነገረ መስቀልን ያያይዘዋል(2)። ይህ መልእክት ለአዳዲስ ምእመናን በመጻፉ ነገረ መስቀል ለክርስቲያናዊ ኑሮ ሁሉ ወሳኝ እንደሆነ እንመለከታለን። ከእነዚህ ጥቅሶች የሚበዙቱን አስቀድመን መርምረናል፤ ይሁን እንጂ አሁንም በማስተወሻ መልክ ሐተታ እንሰጥባቸዋለን።

1. ነገረ መስቀልና ደኅንነት

«ከእግዚአብሔር ከአባታችን ከጌታችንም ከኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋና ሰላም ለእናንተ ይሁን። ክፉ ከሆነ ከአሁኑ ዓለም ያድነን ዘንድ እንደ አምላካችንና እንደ አባታችን ፈቃድ ስለ ኅጢአታችን ራሱን ሰጠ። ለአብ ከዘለዓለም እስከ ዘለዓለም ክብር ይሁን፤ አሜን»፤ ገላ. 1፥3-5።

ሐዋርያው ጳውሎስ ሐዋርያዊ ሥልጣኑ ላይ በማተኩር ሰላምታውን ካቀረበ በኋላ፡ ለመልእክቱ መግቢያ ስለ ነገረ መስቀል ሚዛናዊ የሆነ አስተዋፅኦን ያቀርባል። በተለይ በዚህ አንቀጽ ስለ ነገረ መስቀል አምስት መርሆችን እናገኛለን ፡-

ሀ) የክርስቶስ ሞት በራሱ ፈቃድ መሠረት እውን የተደረገና አስቀድሞ በእግዚአብሔር ፈቃድ የተወሰነ ነበር። ክርስቶስ ራሱን አሳልፎ ሰጠ፤ ይህንም ሲያደርግ የአብን ዘለዓለማዊ ፈቃድ ዐውቆ ለፈቃዱ ራሱን ወዶ አስገዛ።

ለ) ክርስቶስ የሞተው ስለ ኅጢአታችን ነበረ። ኅጢአት ሞትን ያስከትላል። ብዙ ጊዜ ኅጢአትን የሚሠራ ይሞታል፤ እዚህ ላይ ግን ክርስቶስ በእኛ ኅጢአት ምክንያት ይሞታል። ኅጢአት የእኛ ሲሆን እርሱ በእኛ ስፍራ የኅጢአታችንን ቅጣት ተሸክሞ ሞተ።

ሐ) የክርስቶስ ሞት ዓላማ ከአሁኑ ክፉ ዓለም እኛን ለማዳን ነበር። የአሁኑ ዓለም ሁኔታ ክፉ ነው፤ ሰዎች ከዚህ ዓለም ካልዳኑ በስተቀር ከዓለም ጋር ይጠፋሉ። የክርስቶስ ሞት ዓላማ ዓለሙን ለውጦ አንድ ሳይቀር ሰዎችን ሁሉ ለማዳን ሳይሆን፡፡ ከክፉው ዓለም እኛን (በእርሱ የምናምነውን) ለማዳን ነበረና ለእኛ ኅጢአት ራሱን ሰጠ።

መ) የክርስቶስ ሞት የአሁን ውጤት ለሚያምኑት ጸጋና ሰላም ነው። ክርስቲያኖች በእግዚአብሔር ጸጋ ወደ ማመን ይደርሳሉና ክርስቶስ ኅጢአታቸውን እንደተሸከመላቸው በማወቃቸው፡፡ በዚህ ክፉ ዓለም ውስጥ ሲኖሩ ሳሉ እንኳ በልባቸው ሰላም ይነግሣል።

ሠ) የክርስቶስ ሞት ዘለዓለማዊ ውጤት የእግዚአብሔር ክብር ነው። ጸጋ ከእግዚአብሔር ነው፤ ክብር ለእግዚአብሔር ይሰጣል። «ከእግዚአብሔር ጸጋ፡ ለእግዚአብሔር ክብር» በሚለው ሐረግ ነገረ መለኮት ሁሉ ይጠቃለላል፤ ቍ.3 እና ቍ.5 ይመ.።

2. ነገረ መስቀልና አዲሱ ሕይወት

«እኔ ለእግዚአብሔር ሕያው ሆኜ እኖር ዘንድ በሕግ በኩል ለሕግ ሞቼ ነበርና። ከክርስቶስ ጋር ተሰቅዬአለሁ፤ እኔም አሁን ሕያው ሆኜ አልኖርም፤ ክርስቶስ ግን በእኔ ይኖራል፤ አሁንም በሥጋ የምኖርበት ኑሮ በወደደኝና ስለ እኔ ራሱን በሰጠው በእግዚአብሔር ልጅ ላይ ባለ እምነት የምኖረው ነው። የእግዚአብሔርን ጸጋ

አልጥልም፤ ጽድቅስ በሕግ በኩል ከሆነ እንዲያስ ክርስቶስ በከንቱ ሞተ»፤ 7ላ. 2፥19-21።

የዚህ አንቀጽ ዐውድ ሰው ሕጉን በመተላለፍ እንዴት ሊጸድቅ እንደሚችል ማሳየት ነው። በቀጥር 15-21 ሐዋርያው፡ ሰው ሕጉን በመጠበቅ ሰባት ጊዜ (በቀጥ. 16 ሦስት ጊዜ) እንደማይጸድቅ ይናገራል። ምክንያቱም ሰው ኅጢአት ከሠራ ሕግ እንዲሞት ያዛል። የሕግ ሥራ ሰውን መኩነን እንጂ ሰውን ማጽደቅ አይደለም። እንግዲህ ሰው ለኅጢአቱ ዋጋ መክፈል እንዴት ይችላል? በመሞት ነው፤ ቢሞት ግን ለዘለዓለም ይጠፋል። ታዲያ ሰው እንዴት ሊድን ይችላል? ሐዋርያው ለዚህ ጥያቄ የሰጠው መልስ እንደሚከተለው ነው፡-

ሀ) የሕግ ሥራ ሰዎችን መኩነን በመሆኑ ሰው በሕግ በኩል ይሞታልና በሕግ አይጸድቅም። በሕግ ቢጸድቅ ኖሮ ግን የክርስቶስ ሞት ኢአመክንዮታዊ ይሆን ነበር።

ለ) የክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ የሰውን ኅጢአት ቅጣት መሸከም ነበረ። ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ በመሆኑ የእርሱ ሞት ዋጋ ወሰን የለውም፤ ለሚያምኑበትም ሁሉ በቂ ዋጋ ነበረው።

ሐ) ሰው በእምነት አማካይነት ከክርስቶስ ጋር አንድ ሲሆን፤ ሁለት ነገሮች ይከተሉታል፤ እነርሱም፡ 1) ሐዋርያው፡ «ከክርስቶስ ጋር ተሰቅዬአለሁ» እንዳለ ከክርስቶስ ጋር በመሰቀሉ የቅጣቱን ዋጋ መክፈሉ (ቀጥ. 19)፤ 2) ከክርስቶስ ጋር ከመታገን በመነሣቱ በእርሱ ሕያው መሆኑ (ቀጥ. 20) ናቸው።

መ) ሐዋርያው ከክርስቶስ ጋር በመሰቀሉ የቀድሞውን አኗኗር ትቷል፤ ለዚያም አኗኗር ሞቷል፤ አሁንም ክርስቶስ በእርሱ ስለሚኖር፤ የሚኖረው በእግዚአብሔር ልጅ ላይ ባለው እምነት መሠረት ነው።

ሠ) ሐዋርያው፡ «በወደደኝና ስለ እኔ ራሱን በሰጠው በእግዚአብሔር ልጅ ላይ» በማለቱ ክርስቶስ አስቀድሞ እንደወደደውና ለሌሎች እንዲሞት ባያስፈልግም እንኳ፤ ለራሱ ብቻ መሞቱ የማይቀር መሆኑን በመረዳቱ፤ ክርስቶስን ምን ያህል እንደወደደው ለመግለጥ ሞከረ።

3. ነገረ መስቀልና ስብከት

«የማታስተውሉ የገላትያ ሰዎች ሆይ፤ በዐይናችሁ ፊት ኢየሱስ ክርስቶስ እንደተሰቀለ ሆኖ ተሥሎ ነበር፤ ለእውነት እንዳትታዘዙ አዚም (መተት) ያደረገባችሁ ማን ነው? ይህን ብቻ ከእናንተ እንድማር እወዳለሁ፤ በሕግ ሥራ ወይም ከእምነት ጋር በሆነ መስማት መንፈስን ተቀበላችሁን? እንዲህን የማታስተውሉ ናችሁ? በመንፈስ ጀምራችሁ አሁን በሥጋ ትፈጽማላችሁን (በሥጋ ፍጹም ለመሆን ትጥራላችሁን)?»፤ 7ላ. 3፥1-3።

ሐዋርያውን ያስገረመው፡ የገላትያ ሰዎች በተሰቀለው ክርስቶስ በማመን መንገድ ሕይወታቸውን መምራት ከጀመሩ በኋላ፤ ይህ የእምነት ጉዞ በራሳቸው ትግልና ሥራ በትክክል እንደሚፈጸምላቸው ማሰባቸው ነው። ይህ አስተሳሰብ ከሐሰተኞችና ከአታላዮች የተገኘ የጥንቄቃ ዐይነት ነገር ስለሆነ ሞኝነት ነው። ከዚህ አሳብ ስለ ወንጌል ስብከት ብዙ ነገርን ልንማር እንችላለን፡-

ሀ) ወንጌልን መስበክ ነገረ መስቀልን ማስተማር ነው።

ለ) ወንጌልን መስበክ ነገረ መስቀል ለሰዎች እንዲታይ መናገር ነው። ነገረ መስቀል ደረቅ ታሪክ ወይም ፍልስፍና ሳይሆን የእግዚአብሔር ልጅ ሞት ነው (3)። እንግዲህ

ሰባኪው መናገር የሚገባውን ሲናገር፤ ንጹሕ በሆነው በክርስቶስ ላይ የተፈጸመው ግፍ አድማጮቹን ያሳዝናቸዋል፤ የእግዚአብሔር ፍቅር ያስገርማቸዋል፤ የክርስቶስ ትዕግሥት ያስደንቃቸዋል፤ የኅጢአት ጠንቅም ያስነውራቸዋል። ከዚህ የተነሣ ሐዋርያው «በዐይናችሁ ፊት ኢየሱስ ክርስቶስ እንደተሰቀለ ሆኖ ተሥሎ ነበር» በማለት ሰበክ።

ሐ) ወንጌልን መሰበክ ነገረ መስቀል ለክርስቲያናዊ ኑሮ ሁልጊዜ ወሳኝ መሆኑን መግለጥ ነው። ነገረ መስቀል ለመጀመሪያው ክርስቲያናዊ ርምጃ ብቻ ሳይሆን፤ ለሕይወትና ለአገልግሎት ሁሉ መሠረታዊ ነው። ሰው በነገረ መስቀል እምነት ከጀመረ በኋላ የእግዚአብሔርን ፈቃድ በራሱ ሥራ መፈጸም መቻሉ ምክንያት የሌለበት አስተሳሰብ ነው።

መ) ወንጌልን መሰበክ ሰሚዎች እንደየሁኔታቸው ለነገረ መስቀል አሁኑኑ ትክክለኛ አጻፋ እንዲሰጡ ማደፋፈር ነው።

4. ነገረ መስቀልና ምትክነት

«ከሕግ ሥራ የሆኑት ሁሉ ከርግማን በታች ናቸውና፤ በሕግ መጽሐፍ በተጻፉት ሁሉ ጸንቶ የማይኖር የማይደርግም ሁሉ የተረገመ ነው ተብሎ ተጽፏልና። ጸድቅ በእምነት ይኖራል ተብሏልና ማንም በእግዚአብሔር ፊት በሕግ እንዳይጸድቅ ግልጥ ነው። ሕግም ከእምነት አይደለም ነገር ግን ፡- የሚያደርገው ይኖርበታል ተብሏል። በዕንጨት የሚሰቀል ሁሉ የተረገመ ነው ተብሎ ተጽፏልና ክርስቶስ ስለ እኛ ርግማን ሆኖ ከሕግ ርግማን ዋጀን፤ የመንፈስን ተስፋ በእምነት እንድንቀበል፤ የአብርሃም በረከት ወደ አሕዛብ በኢየሱስ ክርስቶስ ይደርስላቸው ዘንድ»፤ ገላ. 3፡10-14።

በዚህ የመደምደሚያ አሳብ በሦስት ነገሮች ላይ ብቻ እናተኩራለን ፡-

ሀ) ምትክ አስፈላጊ የሆነው፤ ሰው በሕግ ሥራ ስለሚረገም እንጂ ስለሚጸድቅ አይደለም። ሰው ሕግን ሁሉ ቢፈጽም ኖሮ ይጸድቅ ነበር፤ ሆኖም በሕግ ጸንቶ የሚኖርና ሕግን ሁሉ የሚፈጽም አልተገኘም። በዚህ ምክንያት «ጸድቅ በእምነት ይኖራል» ተብሏልና አንድም ሰው እንኳ በእግዚአብሔር ፊት በሕግ እንደማይጸድቅ ግልጥ ነው። እንግዲህ ሰው ሁሉ የተረገመ ነው፤ ሰው በራሱ ጥረትና ሥራ ከዚህ ባርነት ነጻ ለመውጣት ባለመቻሉ፤ ከሕግ ርግማን እንዲዋጅ ምትክ አስፈላጊ ነበረ።

ለ) ምትኩ የሚሠራው ሥራ ለሚያምኑበት ሁሉ ርግማን ሆኖ በመሞት እነርሱን ከሕግ ርግማን መዋጀት ነው። ክርስቶስ በ«ዕንጨት» ላይ በመሰቀሉ ይህን በግልጥ ፈጸመ፤ «በዕንጨት የሚሰቀል ሁሉ የተረገመ ነው ተብሎ ተጽፏልና» በሙሴ ሕግ፤ «ሰው ለሞት የሚያበቃውን ኅጢአት ቢሠራ፤ እንዲሞትም ቢፈረድበት፤ በዕንጨትም ላይ ብትሰቅለው፤ በዕንጨት ላይ የተሰቀለ በእግዚአብሔር ዘንድ የተረገመ ነውና በዕንጨት ላይ አይደር...በዚያው ቀን ቅበረው» ተብሎ ተጽፎ ነበር፤ ዘጸ. 21፡22-23። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስም በእኛ ፈንታ ርግማን ሆኖ በዕንጨት (በመስቀል) ላይ የሕግን ርግማን በመሸከሙና በተሰቀለበት ቀን ሞቶ በመቀበሩ፤ የእግዚአብሔርን ሕግ ቅጣት እንደፈጸመና ከሕግ ርግማን የሚያምኑበትን እንደዋጀ እንማራለን። በሌላ ስፍራ ሐዋርያው ጳውሎስ እግዚአብሔር፤ «ኅጢአት ያላወቀውን እርሱን (ክርስቶስን) ስለ እኛ ኅጢአት አደረገው»፤ ሐዋርያው ጴጥሮስ ደግሞ፤ «እርሱ ራሱ በሥጋው ኅጢአታችንን በዕንጨት ላይ ተሸከመ» ብለው በማብራራት የክርስቶስን ምትክነት ለእኛ ገልጠውልናል፤ 2ቆሮ. 5፡21፤ 1ጴጥ. 2፡24።

ሐ) ምትኩ የሚያከናውነው ሥራ ውጤት የሚያምኑበት ከሕግ ቅጣት ነጻ መሆናቸው ነው፤ በእግዚአብሔር ፊት ጻድቃን ሆነው ይቈጠራሉ፤ መንፈስ ቅዱስን በእምነት ስለሚቀበሉ አሕዛብ ቢሆኑም እንኳ የአብርሃምን በረከት ይወርሳሉ። እንግዲህ ሰዎች ሲያምኑ፣ በረከታቸው ሁሉ የሚደርሳቸው ከክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ የተነሣ እንደሆነ መገንዘብ ይገባቸዋል።

5. ነገረ መስቀልና ሰደት

«ነገር ግን፡ ወንድሞች ሆይ፡ እኔ ገና እስከ አሁን መገረዝን ብሰብክ እስከ አሁን ድረስ ለምን ያሳድዱኛል? እንኪያስ የመስቀል ዕንቅፋት ተወግዷል»፤ ገላ. 5፡11።

«በሥጋ መልካም ሆነው ሊታዩ የሚወዱ ሁሉ እንድትገረዙ ግድ አሉአችሁ፤ ነገር ግን ስለ ክርስቶስ መስቀል እንዳይሰደዱ ብቻ ነው»፤ ገላ. 6፡12።

ሐዋርያው ጳውሎስ መስቀልን ሰበከና ተሰደደ፤ ሐሰተኞች ግን ግዝረትን ሰበኩና ተከበሩ። ግዝረትን መስበክ ማለት ደገንነት ሕግን በመፈጸም መገናኛትን ማስተማር ነው። ሰው በራሱ ደግነት እንደሚድን መስማት ይወዳል፤ ምክንያቱም በራሱ ይህን ማድረግ የሚችል መሆኑን ሲሰማ ክብር የሚያገኝ ይመስለዋል። ዛሬ ስለ ግዝረት አስፈላጊነት የሚሰብኩ ሰዎች ባይገኙም እንኳ፡ ብዙዎች ሰው በራሱ ሥራና ጥረት እንደሚድን ይሰብካሉ፤ በሰው ዘንድም ይከበራሉ።

ሰው በመልካም ሥራ ሳይሆን በክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ መዳኑን የሚሰብኩ መሰደዳቸው አይቀርም። ክርስቶስ፡ «ሰዎች ሁሉ መልካም ሲናገሩአችሁ ወዮላችሁ» የሚለውን ማስጠንቀቂያም መርሳት አይገባንም፤ ሉቃ. 6፡26። እንግዲህ የመስቀል «ዕንቅፋት» (የነገረ መስቀል ትምህርት ሰው ራሱን ማዳን አለመቻሉንና በማናቸውም ሌላ መንገድ መዳን አለመቻሉን ያሳያል) አለና ታማኝ ክርስቲያን ለዚህ ዝግጁ መሆንና የዕንቅፋቱን ምክንያት ማስተዋል ይገባዋል።

6. ነገረ መስቀልና ቅድስና

«የክርስቶስ ኢየሱስም የሆኑት ሥጋን ከክፉ መሻቱና ከምኞቱ ጋር ሰቀሉ»፤ ገላ. 5፡24።

በምዕራፍ 2፡20 ሐዋርያው፡ «ከክርስቶስ ጋር ተሰቅዩአለሁ» በማለቱ ከክርስቶስ ጋር አንድ በመሆኑ ከሕግ ቅጣት ነጻ መውጣቱን አይተናል። የክርስቶስ ኢየሱስ የሆነ ሰው ለዚህ አሳብ የሚሰጠው አጻፋ ሥጋውን ከክፉ መሻቱና ከምኞቱ ጋር እንዲሰቀል ማድረግ ነው። እንግዲህ በክርስቲያናዊ ኑሮ ሁለት ስቅለቶች አሉ፤ ሁለተኛው ስቅለትም የመጀመሪያውን ተከትሎ የሚመጣ ነው። የመጀመሪያው ስቅለት በእግዚአብሔር፣ ሁለተኛው በክርስቲያን ይፈጸማሉ።

«ሰቀሉ» በማለቱ ሐዋርያው የሥጋቸውን ክፋትና ጠንቅ፣ እንደዚሁም ሥጋቸውን ለማጥፋት የሚወስደውን ከባድ ርምጃ አስፈላጊነት ገልጧል። «ሥጋ» ሰው በአዳም ተወልዶ ያገኘውን ጠባይ ሲገልጥ፣ የሥጋ ሥራ፣ «ዝሙት፣ ርብሰት፣ መዳራት፣ ጣቦትን ማምለክ፣ ሚርት፣ ጥላቻ፣ ጠብ፣ ቅናት፣ ቀጣ፣ ራስ ወዳድነት፣ መለያየት፣ አድመኝነት፣ ምቀኝነት፣ ስካር፣ ዘፋኝነት፣ እንዲሁም እነዚህን የመሰለው ነው» (4)። በዚህ ዝርዝር ውስጥ ማናቸውም ዐይነት የማይገባ ጾታዊ አድራጎት፣ ባዕድ አምልኮ፣ ኅብረተሰባዊ ውድቀትና ከቅጥጥር ውጭ የሆነ ቅሳዊ ፍላጎት ይካተታሉ። ሐዋርያው ይህን አሳብ በማጠቃለል ሲገልጠው፡ «በእንዲህ ሁኔታ የሚኖሩ ሁሉ የእግዚአብሔርን መንግሥት አይወርሱም» ብሎ በጥብቅ ያስጠነቅቃል፤ ገላ. 5፡19-21 አ.መ.ት.። ሥጋን እንዲሰቀል ማድረግ የቅድስና የመጀመሪያ ርምጃ ነው፤ ሁለተኛው ደግሞ

በመንፈስ ቅዱስ መመላለስ ነው (ገላ. 5፥25)፤ የመንፈስ ፍሬም «ፍቅር፥ ደስታ፥ ሰላም፥ ትዕግሥት፥ ቸርነት፥ በጎነት፥ እምነት፥ የውሃት፥ ራስን መግዛት ነው»፤ ገላ. 5፥22።

እንግዲህ አማኙ ከክርስቶስ ጋር በመስቀሉ እግዚአብሔር ከሕግ ቅጣት ነጻ ያወጣል፤ ሰውም ሥጋውን እንዲሰቀል በማድረጉ ከሥጋው ኅይል ራሱን ነጻ ያወጣል።

7. ነገረ መስቀልና ትምክሕት

«ዓለም ለእኔ የተሰቀለበት እኔም ለዓለም የተሰቀልሁበት ከኔታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ መስቀል በቀር ሌላ ትምክሕት ከእኔ ይራቅ»፤ ገላ. 6፥14።

ሰው በራሱ ቢመካ ንጢአት ነው፤ በመልካም ነገር በተለይም በኢየሱስ ክርስቶስ መስቀል ቢመካ ግን ትክክለኛ ነው። ክርስቲያን በመስቀሉ ሲመካ ሦስት ነገሮችን ማሰብ ይገባል፡-

ሀ) የትምክሕቱ ምክንያት፤ ደኅንነቱ በመስቀል ብቻ የተገኘ በመሆኑና ክርስቶስ በመስቀሉ ራስን የመካድ አርአያ በማሳየቱ ላይ የተመሠረተ መሆኑ፤

ለ) የትምክሕት ውጤት በሚመክበትና በዓለም መካከል ገደል የሚያስቀምጥ መሆኑን፤ ክርስቲያን በዓለም ቢኖርም፥ የዓለምን አስተሳሰብ፥ አመለካከትና አድራጎት አይከተልምና በዚህ ምክንያት ዓለም ይጠላዋል፤ በመስቀሉ ዓለም ለክርስቲያን የተሰቀለ፥ እርሱም ለዓለም የተሰቀለ ነውና፤

ሐ) ዓለምና ሥጋ ክርስቲያንን ስለሚጐትቱ፥ የትምክሕት ትግል መኖሩን፤ ክርስቲያን በመስቀል እንዲመካ ሁልጊዜ ወደ ነገረ መስቀሉ መመልከት አለበት፤ አለበለዚያ በሌላ ነገር ሊመካ ይጀምራል። ከዚህ የተነሣ ሐዋርያው፡ «ከኢየሱስ ክርስቶስ መስቀል በቀር ሌላ ትምክሕት ከእኔ ይራቅ» ብሎ ጻፈ።

በእነዚህ ሰባት አርእስት የክርስቶስ የመስቀል ላይ ሥራ የመጽደቃችን መሠረት፥ የመቀደሳችን መሣሪያ፥ የስብከታችን መልእክትና የትምክሕታችን ክብር መሆኑን አይተናል። ነገረ መስቀል በእነዚህ አራት ዐውዶች ውስጥ ማእከላዊውን ስፍራ ባይይዝ ሰዎቹ፡ «ለክርስቶስ መስቀል ጠላቶች» ሊሆኑ ይችላሉ፤ ፊል. 3፥18። የክርስቶስ መስቀል ጠላት መሆን የነገረ መስቀልን ዓላማ መቃወም ማለት ነው። ሰው ይህን የሚያደርገው፥ ለጽድቅ ወደ መስቀል በመመልከት ፈንታ ራሱን በማጽደቅ፥ ራሱን በመካድ ፈንታ ራሱን በማርካት፥ ክርስቶስን በመስበክ ፈንታ ራሱን በማሳወቅ፥ እንደዚሁም በክርስቶስ መስቀል በመመካት ፈንታ ራሱን በማስከበር ነው።

ሐዋርያው ግን የነገረ መስቀል ወዳጅ ነበረ። ራሱን ከመስቀል ጋር አንድ በማድረጉ፡ «እኔ የኢየሱስን ማኅተም በሥጋዬ ተሸክሜአለሁ» ማለቱ በክርስቶስና በወንጌል ምክንያት ሥጋዊ መከራን መቀበሉን ያሳያል፤ ገላ. 6፥17። በሥጋም ሆነ በሌላ መንገድ ነገረ መስቀልን የሚወዱ ሁሉ ይሰደዳሉ፤ 2ጢሞ. 3፥12።

ማስታወሻ

(1) CC ገጽ 257-258 ይመ.

(2) ዶ/ር ጆን ስቶት «የክርስቶስ መስቀል» በሚሰኘው መጽሐፋቸው መደምደሚያ አላብ ላይ በገላትያ መልእክት ውስጥ የሚገኙትን እነዚህን አርእስት አብራርተው ገልጠዋቸዋል።

(3) ነገረ መስቀል በተሰቀለው ክርስቶስ ላይ ብቻ የተወሰነ ስለ መሆኑ፣ በሃይ.አበው በእልመስጦአግያ ም.4 ቀ.1-3 እንደሚከተለው ተብራርቷል ፡- «ስለ እኛ ተሰቀለ በመስቀሉም ጽናችን (ብርታታችን)፣ ቤዛችን፣ ድኅነታችን፣ ተደረገልን ... ረቂቅ ምስጢር ነው! ... እናመሰግነው ዘንድ የምንመክበት መስቀል ይህ ነው።»

(4) እዚህ ላይ ክርስቲያናዊ ኑሮ ሁሉ የሚፈልቀው ከነገረ መስቀል መሆኑን እንደገና እናያለን። የቅድስናን መንገድ በተለይ የምናጠናው «ትምህርተ ድኅነት» በሚለው በገኛው ጥናት ነው።

ክፍል 4 - ክርስቶስ እንደ ንጉሥ

ምዕራፍ 76 - የክርስቶስ መሲሐዊ መንግሥት

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ጌታ ነው። እርሱ ፍጹም አምላክ በመሆኑ የዓለም ፈጣሪና ደጋፊ ነው (1)። እግዚአብሔር ሰውን የፍጥረት ሁሉ የበላይ አድርጎ ፈጠረው፤ ሰው በኃጢአት ሲወድቅ ግን ዓለም ሁሉ አብሮ ከንቱ ሆኖ ተገኘ። በዚህ ምክንያት ሰው ካልታደሰ በቀር ዓለም አይታደስም። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ አዲስ ሰውነት እንዲገኝ ሰው ሆነ፤ «ኋለኛው አዳም» እና «ሁለተኛው ሰው» ተብሏልና፤ 1ቆሮ. 15፡45፡47። አዲስ ሰውነት በተለይ በቤተ ክርስቲያን ዘንድ ይታየናልና ቤተ ክርስቲያን ዓለምን በማደስ ሥራ ዋና ስፍራ ትይዛለች።

እንግዲህ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ በመሆኑ የዓለም ሁሉ ጌታ ነው፤ መሲሐም በመሆኑ የቤተ ክርስቲያን ራስ ነው። በሌላ አነጋገር ክርስቶስ ሲነግሥ የእርሱ ሥልጣን በአንድ በኩል በዓለም፣ በሌላ በኩል ደግሞ በቤተ ክርስቲያን ይታያል፤ እነዚህ ሁለት መንግሥታትም እርስ በርስ የተያያዙ ናቸው፤ ምክንያቱም ሁሉም ይታደስ ዘንድ ዐይነተኛ መሣሪያው ቤተ ክርስቲያን ናት።

መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ክርስቶስ መንግሥትና ስለ መሲሐ ንጉሥ መሆን የሚያስተምረው እንደሚከተለው ነው (2) ፡-

ያዕቆብ፡ «በትረ መንግሥት ከይሁዳ አይጠፋም፤ የገዥም ዘንግ ከእግሮቹ መካከል፤ ገዥ የሆነው እስኪመጣ ድረስ፤ የአሕዛብ መታዘዝም ለእርሱ ይሆናል» ብሎ በመተንበይ ከይሁዳ ወገን ንጉሥ እንደሚገኝና ሕዝቦች ሁሉ እንደሚታዘዙለት ገለጠ፤ ዘፍ. 49፡10። ምዋርተኛው በላዓም እንኳ፡ «ከያዕቆብ ኮከብ ይወጣል፤ ከእስራኤል በትር ይነሣል» በማለት በእግዚአብሔር መንፈስ ተናገረ፤ ዘኁ. 24፡17። ታላቁ ነቢይ ኢሳይያስ፡ «እነሆ፡ ድንግል ትፀንሳለች፤ ወንድ ልጅም ትወልዳለች፤ ስሙንም አማኑኤል ብላ ትጠራዋለች» (ኢሳ. 7፡14)፤ ስለ ልጁ ደግሞ ስሙ፡ «ድንቅ መካር፡ ኀያል አምላክ፡ የዘላለም አባት፡ የሰላም አለቃ ተብሎ ይጠራል። ከዛሬ ጀምሮ እስከ ዘላለም ድረስ በፍርድና በጽድቅ ያጸናውና ይደግፈው ዘንድ በዳዊት ዙፋንና በመንግሥቱ ላይ አለቅነቱ ይበዛል፤ ለሰላሙም ፍጻሜ የለውም። የእግዚአብሔርም ቅንዕት ይህን ያደርጋል» ብሎ የመሲሐን ዘላለማዊ ክብር ገለጠ፤ ኢሳ. 9፡6-7። መዝሙረኛው ስለ መሲሐ የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃል ሲገልጥ፡ «እኔ ግን ንጉሤን ሾምሁ፤ በተቀደሰው ተራራዬ በጽዮን ላይ። ...ለምነኝ፤ አሕዛብን ለርስትህ የምድርንም ዳርቻ ለግዛትህ እሰጥሃለሁ። በብረት በትር ትጠብቃቸዋለህ፤ እንደ ሸክላ ሠሪ ዕቃም ትቀጠቅጣቸዋለህ» ብሎ ጻፈ፤ መዝ. 2፡6-9። እንደዚሁም መዝሙራት (45፤ 72 እና 110) መሲሐን በንጉሥ ማዕርግ ይገልጡታል። ነቢዩ ዳንኤልም፡ «የሰውን ልጅ የሚመስል ከሰማይ ደመናት ጋር መጣ፤ በዘመናት ወደ ሸመገለውም ደረሰ፤ ወደ ፊቱም አቀረቡት። ወገኖችና አሕዛብ በልዩ ልዩ ቋንቋም የሚናገሩ ሁሉ ይገዙለት ዘንድ ግዛትና ክብር መንግሥትም ተሰጠው፤ ግዛቱም የማያልፍ የዘላለም ግዛት ነው፤ መንግሥቱም የማይጠፋ ነው» ብሎ የመሲሐ መንግሥት ከእግዚአብሔር መስጠቱንና ሰዎችን ሁሉ የሚያቅፍ መሆኑን አብራራ፤ ዳን. 7፡13-14። ሆኖም ብዙ ጊዜ በብሉይ ኪዳን

የእግዚአብሔር መንግሥት በዳዊት ሥርወ መንግሥት፤ በኢየሩሳሌምና በእስራኤል ሕዝብ መሠረት ይገለጣል፤ 2ኛው. 7፤ 16፤ ሚክ. 5፤ 2፤ ዘካ. 9፤ 9።

አዲስ ኪዳን ክርስቶስን እንደ ንጉሥ ይገልጠዋል(3)። መልአኩ ገብርኤል፤ «እነሆም፤ ትፀንሻለሽ፤ ወንድ ልጅም ትወልጃለሽ፤ ስሙንም ኢየሱስ ትጥቀለሽ። እርሱ ታላቅ ይሆናል፤ የልዑል ልጅም ይባላል፤ ጌታ አምላክም የአባቱን የዳዊትን ዙፋን ይሰጠዋል፤ በያዕቆብ ቤትም ላይ ለዘለዓለም ይነግሣል፤ ለመንግሥቱም መጨረሻ የለውም» አለ፤ ሉቃ. 1፤ 31-33። መጥምቁ ዮሐንስ ሕዝቡን ለክርስቶስ ሲያዘጋጅ፤ «መንግሥተ ሰማያት ቀርባለችና ንስሐ ግቡ» ብሎ ሰበከ፤ ማቴ. 3፤ 2። ከክርስቶስ ትምህርት ታላላቅ ክፍሎች መካከል ስለመጣው መንግሥት አጠቃላይ ሁኔታ ማስተማር አንዱና ዋናው ነበረ(4)። ሐዋርያት ከክርስቶስ ዕርገት በኋላ ስለ እግዚአብሔር መንግሥት ሲጠቅሱ፤ ዋና ትኩረታቸው በክርስቶስና በቤተ ክርስቲያን ላይ ነበረ(5)።

ሐዋርያው ጳውሎስ በዓለምና በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የክርስቶስን የበላይነት በተለይ በቆላስይስ 1፤ 13-20 ይገልጣል(6)። ከዚህ አንቀጽ የምንመለከታቸው ዋና ዋና ነጥቦች የሚከተሉት ናቸው ፡-

ሀ) የክርስቶስ መንግሥት የአብ «ፍቅር ልጅ መንግሥት» ነው፤ ክርስቶስ ንጉሥ፤ በቤዛነቱ ሥራም አዳኝ ነው፤ ቀ. 13-14።

ለ) ወልድ የፍጥረት ጌታ ነው፤ «...ሁሉ በእርሱ ተፈጥረዋልና ከፍጥረት ሁሉ በፊት በኩር ነው፤ ሁሉ በእርሱና ለእርሱ ተፈጥሯል፤ እርሱም ከሁሉ በፊት ነው»፤ ቀ. 15-17። በእስራኤል በኩሩ ሁለት እጅ ይወርስ ነበርና ከቤተሰቡ ሁሉ በላይ ቅድሚያም ሥልጣንም ነበረው፤ ዘዳ. 21፤ 15-17። ወልድ ከአብ ጋር ፈጣሪ በመሆኑ የፍጥረት ጌታ ነው። ሰውም በመሆኑ በሰውነቱ የፍጥረት ሁሉ ራስ ሆነ። እንግዲህ ወልድ የፍጥረት በኩር መባሉ ከሁሉ በፊትና ከሁሉ በላይ መሆኑን ያሳስባል፤ ይህም የተረጋገጠው በመጀመሪያ ከሙታን በመንግሥቱ ነው።

ሐ) ወልድ ፍጥረቱን ሁሉ ደግፏል፤ ምክንያቱም «ሁሉ በእርሱ ተጋጥሟል»፤ ቀ. 17፤ ዕብ. 1፤ 3። ሁሉ በእርሱ ተፈጥሯል፤ ሁሉም በእርሱ ተደግፏልና ሁሉ ለእርሱ በመፈጠሩ ያለ እርሱ ፍጥረት ሁሉ ስለማይኖር ከእርሱ ውጭ ግብ የለውም። እንግዲህ ዓለም እግዚአብሔር ወዳቀደለት በክርስቶስ ይሄዳልና የእግዚአብሔር አሳብ «በዘመን ፍጻሜ...በሰማይና በምድር ያለውን ሁሉ በክርስቶስ ለመጠቅለል» በመሆኑ የሁሉ አንድነት በክርስቶስ ይገለጣል፤ ኤፌ. 1፤ 10።

መ) ወልድ የቤተ ክርስቲያን አዳኝ በመሆኑ ፍጥረቱን ያድሳል፤ ይፈጽመዋልም፤ ቀ. 18-20። ይህን ሲያደርግም እርሱ (ክርስቶስ) «የአካሉ ማለት የቤተ ክርስቲያን ራስ ነው»፤ ራስ እንዲሆንም «በሁሉ ፊተኛ ይሆን ዘንድ መጀመሪያ ከሙታንም በኩር ነው።» ስለዚህ ክርስቶስ የፍጥረትና የቤተ ክርስቲያን በኩር በመሆኑ ከሁሉ የበላይ፤ ጌታና ንጉሥም ነው።

ሠ) ወልድ «በመስቀሉ ደም» ሁሉን ከእግዚአብሔር ጋር አስታረቀ፤ ቀ. 19-20። በመጀመሪያ በመሥዋዕታዊ ሞቱ የቤተ ክርስቲያንን ሰዎች ከእግዚአብሔር ጋር አስታረቀ። ቀጥሎም «በምድር ወይም በሰማያት ያሉትን ሁሉ» ከእግዚአብሔር ጋር አስታረቀ። በብሉይ ኪዳን አስተዳደር «እንደ ሕጉም ከጥቂቶቹ በቀር ነገር ሁሉ በደም ይነጻል» ተብሎ ተጽፏል፤ ዕብ. 9፤ 22። ዋና ዋና የብሉይ ኪዳን መሥዋዕቶች ኅጢአትን ለማስተሰረይ ይቀርቡ ነበር፤ ሰው በበሽታ ምክንያት ሲረከስ ወይም ደግሞ የቤት ግድግዳ በበሽታ ሲረከስ ለመሥዋዕት የታረደ የወፍ ደም ይረጭባቸው ነበር፤

ዘሌ. 14÷6:14:24-25:51-52። እንደዚሁም በአዳም ኅጢአት ምክንያት ምድር ስለተረገመች ፍጥረት በእግዚአብሔር ፊት ረከሰ (ዘፍ. 3÷17)፤ ምድሪቱና ሰማይ ግን በክርስቶስ መስቀል ደም ይነጻሉ። እንግዲህ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል፣ እንደዚሁም በእግዚአብሔርና በፍጥረት ሁሉ መካከል ዕርቅ የተገኘው በክርስቶስ መስቀል ደም ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ክርስቶስ መሲሐዊ መንግሥት ሲናገር፡ 1) የንጉሡን ሉዓላዊ ሥልጣን፤ 2) በመንግሥት ውስጥ ከሥልጣኑ በታች የሚኖረውን ሕዝብ፤ 3) የሉዓላዊ ሥልጣኑን ውጤት ሊያመለክት ይችላል። ይህን መንግሥት በበላይነት የሚመራው ንጉሡ ጌታችን ኢየሱስ ነው። በዚህ መንግሥት ውስጥም የመንግሥቱ አጀማመር፣ የመንግሥቱ አስተዳደር፣ የመንግሥቱ ህልውና፣ የመንግሥቱ መስፋፋትና የመንግሥቱ ፍጻሜ በሚሉ አርእስት የክርስቶስን ክብር ለመግለጥ እንሞክራለን።

ሀ) የመንግሥቱ አጀማመር

ክርስቶስ ነቢያችን፣ ሊቀ ካህናታችንና ንጉሣችን ሲሆን፣ በተለይ ነቢይነቱ በምድራዊ አገልግሎቱ፣ ክህነቱ በመስቀል ደም ምክንያት ንጉሥነቱ በትንሣኤው፣ በዕርገቱና በአብ ቀኝ በመቀመጡ ይታያል። ይህን ስንል ክርስቶስ ነቢይነቱን በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት፣ ክህነቱን ደግሞ በሰማያዊው መልክ ጺዴቃዊ አገልግሎት መሠረት መፈጸሙን አንዘነጋም።

ክርስቶስ ከዘለዓለም ጀምሮ ለመሲሐዊው መንግሥት ንጉሥ ሆኖ እንደተሾመና ከሰው ውድቀት በኋላ መንገሥ እንደጀመረ ይታሰባል፤ መዝ. 2÷6፤ ምሳ. 8÷23። በብሉይ ኪዳን ዘመን በእስራኤል መሳፍንትና ነገሥታት አማካይነት ነገሠ። ከትሥጉቱና ከጥምቀቱ በኋላ የመንግሥቱን መሪዎች ሰብስቦ አስተማራቸው፤ አሠለጠናቸውም፤ ሉቃ. 12÷32፤ 22÷30። ክርስቶስ፡ «እኔ ግን በእግዚአብሔር መንፈስ አጋንንትን የማወጣ ከሆንሁ እንግዲህ የእግዚአብሔር መንግሥት ወደ እናንተ ደርሳለች» በማለቱና እርሱ የመንግሥትን ሥራ እያከናወነ ስለነበረ መንግሥቱ በመካከላቸው መሆኗን አሳየ፤ ማቴ. 4÷17፤ 12÷28፤ ሉቃ. 17÷21። እንግዲህ የክርስቶስ መንግሥት ገና ወደፊት የሚጀመር መሆኑን የሚያስተምሩት የመንግሥቱን ሁኔታ እንዳልተረዱ ይታያል፤ ቆላ. 1÷13። ነገር ግን ከትንሣኤው በኋላ ሥልጣን ሁሉ በሰማይና በምድር ከተሰጠው በኋላ (ማቴ. 28÷29) በአብ ቀኝ ሲቀመጥ በሙሉ መንገሡን ጀመረ፤ መዝ. 110÷1፤ ሐ.ሥ. 2÷29-36። ክርስቶስ ወደዚህ ክብር የገባው ለሞት፣ ይኸውም ለመስቀል ሞት እንኳ የታዘዘ በመሆኑ ነው፤ ፊል. 2÷8-9። ወደዚህ ክብር መግባቱንም መንፈስ ቅዱስን በቤተ ክርስቲያኑ ላይ በማፍሰስ አረጋገጠ፤ ዮሐ. 7÷39፤ ሐ.ሥ. 2÷31-36።

ለ) የመንግሥቱ አስተዳደር

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ዓለምንና ቤተ ክርስቲያንን በሰማያዊው ዙፋን ላይ ሆኖ ያስተዳድራል፤ ይቈጣጠራልም። በአብ ቀኝ መቀመጡ ሥልጣኑን ያሳያል። እዚያ ሲቀመጥ ንጉሥና ካህን ነው፤ መዝ. 110÷1:4። ይሁን እንጂ ከዚያ ተነሥቶ ወደ ጦርነት በመውጣት ጠላቶቹን ያሸንፋል፤ መዝ. 110÷2-3:5-7። በአዲስ ኪዳንም እስጢፋኖስን ሲቀበልና በሕዝቡ መካከል ሲቆም (ሐ.ሥ. 7÷56፤ ራእ. 2÷1) እና በፈረስ ላይ ተቀምጦ ወደ ጦርነት ሲሄድ (ራእ. 19÷11-16) ቢገለጥም፣ የሥልጣኑ ስፍራ የአብ ቀኝ ነው፤ ሐ.ሥ. 2÷34-36፤ 5÷31፤ ሮም 8÷34፤ ኤፌ. 1÷21፤ ቆላ. 3÷1፤ ዕብ. 1÷3፤ 8÷1፤ 10÷12፤ 12÷1-2።

1. ክርስቶስ የዓለም ንጉሥ ነው። በአንዳንዶች ይህ መንግሥት የኅይል መንግሥት ተብሏል፤ ይህ ስም «ሥልጣን ሁሉ በሰማይና በምድር ተሰጠኝ» በሚለው በክርስቶስ ቃል ላይ ተመሥርቶ የተሰጠ ስም ሊሆን ይችላል፤ ማቴ. 28፥18። ሰይጣን ምንም እንኳ «የዚህ ዓለም አምላክ» (2ቆሮ. 4፥4) ቢባልም፤ ክርስቶስ ከእርሱ በላይ ይነግሣል፤ «እግዚአብሔር ያለ ልክ ከፍ ከፍ አደረገው፤ ከስምም ሁሉ በላይ ያለውን ስም ሰጠው፤ ይህም በሰማይና በምድር ከምድርም በታች ያሉት ሁሉ በኢየሱስ ስም ይንበረከኩ ዘንድ... ኢየሱስ ክርስቶስ ጌታ እንደሆነ ይመሰክር ዘንድ ነው» ፊል. 2፥9-11። እግዚአብሔር፥ «ክርስቶስንም ከሙታን ሲያስነሣው ከአለቅነትና ከሥልጣንም ከኅይልም ከጌትነትም ሁሉ በላይ...በሰማያዊ ስፍራ በቀኙ ሲያስቀምጠው...ሁሉንም ከእግሩ በታች አስገዛለት»፤ ኤፌ. 1፥19-22፤ 1ጴጥ. 3፥22። ሁሉንም ስለሚገዛ «የነገሥታት ንጉሥና የጌታዎች ጌታ» ተብሎ ይወደሳል፤ ራእ. 19፥16።

በዚህ ሥልጣንና ኅይል መሠረት ክርስቶስ የደገነንት ወራሾችን ለማገልገል መላእክቱን ይልካል (ዕብ. 1፥14)፤ አለቆችን፥ ሥልጣናትንና የጨለማው ዓለም ገዢዎችን ገትቶ ይወስናቸዋል (ዮሐ. 10፥28፤ 1ቆሮ. 10፥13፤ ኤፌ. 6፥12) እና ሕዝቡ ወደ ሰማያዊ ርስታቸው እንዲደርሱ የዓለምን ሕዝቦችና ሰዎች ሁሉ ይቈጣጠራል፤ ይህ ሥልጣን የተሰጠውም ቤተ ክርስቲያንን ለመባረክና ለመጠበቅ ነው፤ ኤፌ. 1፥22፤ 1ጴጥ. 1፥3-5።

2. ክርስቶስ የቤተ ክርስቲያን ንጉሥ ነው። በአንዳንዶች ይህ መንግሥት የጸጋ መንግሥት ተብሏል። ሰዎች ከጨለማ ሥልጣን የሚወጡትና ወደ ክርስቶስ መንግሥት የሚሸጋገሩት በቤዛነቱ ሥራ መሠረት ነው፤ ቆላ. 1፥13-14። ሰዎች ወደ አምነት የሚደርሱት በጸጋ ነው፤ «ጸጋው በእምነት አድኖአችኋልና» ተብሎ ስለተጻፈ፤ ኤፌ. 2፥8፤ 2ጢሞ. 1፥9።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የቤተ ክርስቲያን ራስ ተብሏል፤ አካሉ የቤተ ክርስቲያን አባላት ናቸው፤ ኤፌ. 1፥22-23፤ 4፥15፤ 5፥23፤ ቆላ. 1፥18፤ 2፥19። «ራስ» አንዳንድ ጊዜ በምሳሌ ዐይነት ንጉሣዊ ሥልጣኑን ሲገልጥ (1ቆሮ. 11፥3፤ ኤፌ. 1፥22፤ 5፥23)፥ በሌሎች አንቀጾች ደግሞ በአማኙና በክርስቶስ መካከል ያለውን ምስጢራዊ ግንኙነት ያሳያል፤ ኤፌ. 1፥22፤ 4፥15፤ ቆላ. 1፥18፤ 2፥19።

ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያኑን በመንፈስ ቅዱስ (ሐ.ሥ. 16፥6-10፤ ሮሞ 8፥14) እና በእግዚአብሔር ቃል መሠረት ይመራል፤ ሐ.ሥ. 17፥11፤ ኤፌ. 6፥17፤ 2ጢሞ. 3፥15-17፤ 2ጴጥ. 1፥20-21። ደግሞም ለእያንዳንዱ አማኝ የጸጋ ስጦታን የሰጠው (ኤፌ. 4፥7፤ 1ጴጥ. 4፥10-11)፥ ቤተ ክርስቲያን በትክክል እንድትመራ፥ ከስሕተት እንድትጠበቅና ምእመናን ሁሉ በአንድነት ተባብረው በልክ ይሠሩ ዘንድ፥ ሐዋርያት፥ ክሊሮችና ሰባክያን ወንጌል፥ ሌሎችም እረኞችና አስተማሪዎች እንዲሆኑ ነው፤ ኤፌ. 4፥7-16።

እንግዲህ በአንድ በኩል ክርስቶስ ሁለት መንግሥታትን ማለት የኅይል መንግሥትንና የጸጋ መንግሥትን በንግሥና ይመራል ማለት ሲቻል፥ በሌላ በኩል ግን እርሱ ንጉሥ ሆኖ አንድ መንግሥት አለው፤ ምክንያቱም የተሰጠው ሥልጣንና ግቡ አንድ ነው፤ ነገር ግን በመንግሥቱ ውስጥ ፈቃዱ እንዲፈጸም፥ ሁለት ዐይነት አገዛዝ ይኸውም የኅይልና የጸጋ አገዛዞች አሉ ማለት እንችላለን። የኅይል መንግሥት ስንልም ክርስቶስ ሁሉን በፍትሕ እንደሚሠራና ከዚህም ጋር የጸጋ አምላክ በመሆኑ ሰዎች ሁሉ የጋርዮሽ ጸጋን በረከት ከእርሱ እንደሚቀበሉ መገንዘብ አለብን።

ሐ) የመንግሥቱ ህልውና

እስራኤል ምድራዊ መንግሥት ሲሆን የክርስቶስ መንግሥት ጥቅልል ምሳሌ ነው፤ ቤተ ክርስቲያንም «የእግዚአብሔር እስራኤል» ተብላለች፤ ገላ. 6፥16። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፥ «መንግሥቱ ከዚህ ዓለም አይደለችም፤ መንግሥቱስ ከዚህ ዓለም ብትሆን ወደ አይሁድ እንዳልሰጥ ሎሌዎቼ ይዋጉልኝ ነበር፤ አሁን ግን መንግሥቱ ከዚህ አይደለችም» በማለቱ መንግሥቱ ምድራዊት አለመሆኗን ገለጠ፤ ዮሐ. 18፥36። ከዚህ አስቀድሞም ፈሪሳውያን፥ «የእግዚአብሔር መንግሥት መቼ ትመጣለች?» ብለው ሲጠይቁት፥ ክርስቶስ፥ «የእግዚአብሔር መንግሥት በመጠባበቅ አትመጣም፤ ደግሞም እንኋት በዚህ ወይም እንኋት በዚያ አይሉአትም። እነሆ፥ የእግዚአብሔር መንግሥት በመካከላችሁ ናትና» ብሎ መልስ በመስጠቱ መንግሥቱ በዚህ ዓለም እንደምትገኝና የመንግሥቱ ሰዎችም በሌሎች ሰዎች መካከል እንደሚኖሩ አሳየ፤ ሉቃ. 17፥20-21። ኢየሱስ ይህን የተናገረው ለአይሁድ ነበርና በተናገረበት ጊዜ ከእርሱ ጋር የነበሩት የመንግሥቱ ሰዎች ሁሉ አይሁድ ናቸው። ስለዚህ የመንግሥቱ ሰዎች የሁለት መንግሥታት አባሎች ናቸው፤ የእግዚአብሔር መንግሥት አባሎችና የአንድ ምድራዊ መንግሥት አባላት(7)።

ሰዎች የክርስቶስ መንግሥት አባላት የሚሆኑት እርሱ ራሳቸው (የበላያቸው) ሲሆን ነው። ይኸውም እነርሱ ከራሳቸው (ከክርስቶስ) ጋር ምሥጢራዊ ወይም መንፈሳዊ ግንኙነት ይኖራቸዋል፤ ከዚህ ግንኙነት የተነሣም መንፈሳዊ ሕይወትን ይቀበላሉ፤ እርሱ ራሳቸው በመሆኑ በሥልጣኑና በንጉሥነቱ ያምናሉ፤ እንደ ፈቃዱና እንደ ትእዛዙ ይራመዳሉ ማለት ነው። በዚህም ምክንያት የክርስቶስ መንግሥት መንፈሳዊ መሆኑ ይነገራል። ዓለም እነዚህን ሰዎች ለይታ የምታውቃቸው በጠባያቸውና በአካሄዳቸው በተለይም እርስ በርስ በመፈቃቀራቸው ነው፤ ዮሐ. 13፥34-35።

የክርስቶስ መንግሥት አባላት በዚህ ምድር ላይ ሲኖሩ ሳለ፥ ሁኔታው አመቺ ከሆነላቸው በአንድነት ይሰበሰባሉና ቤተ ክርስቲያን ናቸው። በአንድ አስተሳሰብ መሠረት የክርስቶስ መንግሥት ቤተ ክርስቲያን ናት። እንደዚህ የምንል ከሆንን ግን ስለ ሦስት ነገሮች መጠንቀቅ አለብን፤ እነርሱም፥ 1ኛ በክርስቶስ አምነው የሞቱት አሁንም ገና «ወንድሞች» እና የቤተ ክርስቲያን አባሎች ናቸው (1ተሰ. 4፥13-18፤ ዕብ. 12፥23)፤ 2ኛ «ከእስራኤል የሚወለዱ ሁሉ እስራኤል አይደሉም» እንደተባለ (ሮሞ 9፥6) በምትታየዋል ቤተ ክርስቲያን ከስንዴው ጋር እንክርዳድ ተዘርቷል (ማቴ. 13፥24-30፡36-43)፤ 3ኛ ከምትታየዋል ቤተ ክርስቲያን ውጭ የክርስቶስ መንግሥት ሥራ ይስፋፋል የሚሉ ናቸው።

የክርስቶስ መንግሥት ዜጎች ሳያመካኙ፥ በተገቢው ነገር ሁሉ ምድራውያን መንግሥታትን መታዘዝና ማክበር ይጠበቅባቸዋል፤ ማቴ. 17፥24-27፤ 22፥21፤ ሮሞ 13፥1-7። ስለዚህ አማኞች፥ ክርስቶስ ተመልሶ ሲመጣ በሰዎች ሁሉ ላይ እንደሚፈርድ ዐውቀው በጥንቃቄ መኖር ይገባቸዋል፤ ማቴ. 25፥31፤ ሐ.ሥ. 17፥31፤ ሮሞ 2፥16፤ 2ቆሮ. 5፥10።

መ) የመንግሥቱ መስፋፋት

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከትንሣኤው በኋላ፥ «ሥልጣን ሁሉ በሰማይና በምድር ተሰጠኝ» ብሎ በተናገረው መሠረት፥ «እንግዲህ ሂዱና አሕዛብን ሁሉ በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው ያዘዘኋችሁንም ሁሉ እንዲጠብቁ እያስተማራችኋቸው ደቀ መዛሙርት አድርጓቸው፤ እነሆም እኔ እስከ ዓለም ፍጻሜ

ድረስ ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር ነኝ» የሚለውን ታላቁን ተልእኮ ለሐዋርያትና ለቤተ ክርስቲያን ሰጠ፤ ማቴ. 28፥18-20። ከዚህም በኋላ ጥቂት ቀን ቂይቶ ወደ ሰማያት ከማረጉ በፊት፥ ሐዋርያት ስለ ምድራዊው የእስራኤል መንግሥት መመለስ አስበው በጠየቁት ጊዜ፥ «ነገር ግን መንፈስ ቅዱስ በእናንተ ላይ በወረደ ጊዜ ኅይልን ትቀበላላችሁ፤ በኢየሩሳሌምም በይሁዳም ሁሉ በሰማርያም እስከ ምድር ዳርም ድረስ ምስክሮቹ ትሆናላችሁ» የሚለውን ቃል፥ የተስፋ ቃልና ትእዛዝ ሰጣቸው፤ ሐ.ሥ. 1፥8። ከእነዚህ ጥቅሶች ውስጥ ፦

ሀ) የክርስቶስ ሥልጣን ለሚያዝዛቸው ሁሉ በቂ መሆኑ፥

ለ) ዋና ፈቃዱ በዓለም ሁሉ ስለ እርሱ ምስክርነት እንዲሰጥ መሆኑ፥

ሐ) ምስክርነቱን የሚሰጡት ምስክርነቱን የሚቀበሉትን በሥላሴ ስም እንዲያጠምቋቸውና ያዘዛቸውን ሁሉ እያስተማሯቸው ደቀ መዛሙርት እንዲያደርጓቸው ማስፈለጉ፥

መ) የሚመስክሩት የመንፈስ ቅዱስ ኅይል የሚወርድባቸው መሆኑ፥

ሠ) እርሱ ራሱ ከሚመስክሩት ጋር እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ ሁልጊዜ የሚኖር መሆኑ ዋና ዋና ነጥቦች ናቸው።

ክርስቶስ የተሟላ ሥልጣን ያለው ንጉሥ በመሆኑ የታላቁ ተልእኮ ውጤት የሐንስ ካየው ራእይ አንጻር የሚያስገርም አይደለም ፦ «ከዚህ በኋላ አየሁ፤ እነሆም፥ አንድ ስንኳ ሊቋጥራቸው የማይችል ከሕዝብና ከነገድ ከወገንም፥ ከቋንቋም ሁሉ እጅግ ብዙ ሰዎች ነበሩ፤ ነጭ ልብስም ለብሰው የዘንባባንም ዝንጣፊዎች በእጆቻቸው ይዘው በዙፋኑና በበጉ ፊት ቆሙ፤ በታላቅም ድምፅ እየጮኹ ፦

በዙፋኑ ላይ ለተቀመጠው ለአምላካችንና ለበጉ ማዳን ነው አሉ»፤ ራእ. 7፥9-10።

የክርስቶስ መንግሥት መስፋፋት በተለይ የሚታየው፥ በዓለም ያሉ ሰዎች ሁሉ ወንጌልን አምነው የቤተ ክርስቲያን አባሎች ሲሆኑ ነው። ሆኖም የመንግሥቱ መስፋፋት በሌላ በኩል ሊታይ ይችላል። የዓለም ሰዎች የወንጌልን ፍሬ በቤተ ክርስቲያን ሰዎች ሕይወት ሲያዩ፥ የክርስቶስን ግብረገባውያን ትእዛዛት ጥቅም በማየትና ትምህርታቸውንና ምክራቸውን ከግብረገባዊ አካሄድ አኳያ በሙሉ ወይም በከፊል ሊከተሉ ይችላሉ። ምእመናን የዓለም ብርሃንና ጩው በመሆናቸው የክርስቶስ መንግሥት ግብረገባዊነት በዓለማዊው ኅብረተሰብ ዘንድ በመጠኑ ሊታይ ይችላል፤ ማቴ. 5፥13-16። ይህም የጋርዮቭ ጸጋ አንድ ክፍል ነው(8)።

ሠ) የመንግሥቱ ፍጻሜ

«ጠላቶችህን ለእግርህ መቀመጫ እስካደርግልህ ድረስ በቀኝ ተቀመጥ አለው» የሚለው ዐረፍተ ነገር መሲሐዊው መንግሥት ጊዜያዊ መሆኑን እንደሚያሳይ ግልጽ ነው፤ መዝ. 110፥1፤ ሐ.ሥ. 2፥34-35፤ 1ቆሮ. 15፥25። የኋለኛውም ጠላት የሚሻረው ሞት ነው፤ 1ቆሮ. 15፥26። ሞት እስኪሻር ድረስ ክርስቶስ ይነግሣል፤ ሆኖም ይህ መቼ እንደሚሆን አናውቅም፤ እስከዚያው ድረስ መደረግ የሚገባውን አስቀድመን በተመለከትነው ንሑስ ርእስ ሥር ገልጠናል።

ፍጻሜው ሲደርስ ክርስቶስ ሞትን ይሽራል። ይህም የሚሆነው በዳግም ምጽአቱ ጊዜ በሰዎች ሁሉ ላይ ከፈረደ በኋላና ምእመናን ሁሉ ሞት ወደማይገኝበት አዲስ ሁኔታ ውስጥ ከገቡ በኋላ እንደሚሆን ይታሰባል፤ ራእ. 21፥4። በዚያን ጊዜ ንጉሣችን

ክርስቶስ፡ «መንግሥቱን ለእግዚአብሔር ለአባቱ አሳልፎ» ይሰጣል፤ ምክንያቱም፡ «እግዚአብሔር ሁሉ በሁሉ ይሆን ዘንድ በዚያን ጊዜ ልጁ ራሱ ደግሞ ሁሉን ላስገዛለት ይገዛል»፤ 1ቆሮ. 15፡24-28። ይህን ስናስብ ክርስቶስ የመሲሕነቱን ሥራ ስለጨረሰ፡ መሲሐዊ መንግሥት በማብቃቱ ክርስቶስ ወደ ሌላ ክብር እንደገባ እናስተውላለን(9)። ክርስቶስ በዚያም ገና በጉ ይሆናል፤ ንጉሣችን ይሆናል፤ እረኞችንም ይሆናል፤ ራእ. 7፡17፤ 19፡6-9:16፤ 21፡6:22-23፤ 22፡3-5:20።

እንግዲህ ክርስቶስ ነቢይ ሆኖ ዕውቀትን በመስጠት የሰውን አለማወቅ እንደሚያስወግድ፡ ካህንም ሆኖ ጽድቅን በመስጠት የሰውን በደል እንደሚሰርዝ ሁሉ፡ ንጉሥ ሆኖ ሥልጣንን፡ ኀይልንና ጥበቃን በመስጠት የሰውን ጉድለት ይሞላል፤ ብቸኛነቱንም ያስወግዳል።

ማስታወሻ

- (1) የእግዚአብሔር ወልድን ሥራ በልዩ ልዩ ስፍራ አትተነዋል በተለይ ም.32ሐ3ሐ ይመ.
- (2) ይህ ክፍል በHodge ገጽ 402-405 ባለው አሳብ ላይ ተመሥርቷል።
- (3) ም.65ሐ ክርስቶስ የእግዚአብሔር መንግሥት ንጉሥ የሚለውን ይመ.
- (4) ም.52መ ይመ.
- (5) ም.65 ማስታወሻ 14 ይመ.
- (6) RL ገጽ 198-202 ይመ.። የጋርዮሽ ጸጋን በሚከተለው ጥናት እንመረምረዋለን። ስለ ክርስቶስ ዘላለማዊ ክብር ም.56ሐ1 ይመ.
- (7) የእስራኤል ሕዝብ በአሁኑ ዘመን በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ «ትምህርተ ሥነ ፍጻሜ» በሚለው በ9ኛው ጥናት እንመረምረዋለን።
- (8) የጋርዮሽ ጸጋን በሚከተለው ጥናት እንመረምረዋለን።
- (9) ስለ ክርስቶስ ዘላለማዊ ክብር ም.56ሐ1 ይመ.

ምዕራፍ 77 - ትምህርተ ግብረ ክርስቶስ በክርስቲያናዊ ኑሮ

በአራተኛው ጥናት ሰው እጅግ መልካም ሆኖ ከተፈጠረ በኋላ በኅጢአት እንደወደቀ፣ ከሰው ኅጢአት የተነሣም ምድሪቱ እንደተረገመችና ፍጥረት ሁሉ ለከንቱነት ከጥፋት ባርነት ሥር እንደሆነ መረመርን።

በአምስተኛው ጥናት ደግሞ ቃል ሥጋ እንደሆነና በክርስቶስ የእግዚአብሔር ሙላት ሁሉ ተገኝቶ እንደተገለጠ፣ ይህንም በማድረጉ እግዚአብሔር ለሰው ልጅ ከፍ ያለ ዋጋ እንደሰጠው አይተናል።

በዚህ ጥናት ክርስቶስ ነቢይ ሆኖ አብን እንደገለጠ፣ ካህን ሆኖ በመሥዋዕታዊ ሞት ሕዝቡን ከኅጢአታቸው እንዳዳናቸው፣ ንጉሥ ሆኖም ዓለምን እየገዛ ሕዝቡን ወደ ዘላለም ደኅንነት እንደሚያደርሳቸውና ዓለምን እንደሚያድስ ተመልክተናል።

የክርስቶስን ተግባር ሁሉ ስናስብ በተለይ ስለ ሥራው በትክክል ማሰብ፣ ከዚያም ቀጥሎ በተገቢው መንገድ መኖር ይገባናል።

ሀ) ግብረ ክርስቶስና አመለካከታችን

በምዕራፍ 76 ቆላስይስ 1፥13-20ን በመረመርን ጊዜ፣ ሐዋርያው ምእመናን በክርስቶስ ቤዛነት ወደ ክርስቶስ መንግሥት እንደሚገቡ ከተናገረ በኋላ፣ ክርስቶስ የማይታይ አምላክ ሆኖ ፍጥረቱን ሁሉ በመስቀሉ ደም በማስታረቅ ዕቅዱን እንደሚፈጽም አይተናል። እንግዲህ አሳባችንንና ትምህርታችንን በፍጥረት ወይም በሰው ፈሳሽነት መጀመር እንችላለን።

በፍጥረት ብንጀምር አስተሳሰባችን እንደሚከተለው ሆኖ መዝለቅ ይችላል፡- ሰው የፍጥረት መጨረሻና ዋና ፍጡር ነው፤ በኋላ ግን ሰው በኅጢአት ሲወድቅ ፍጥረቱ አብሮ ወደቀ። ክርስቶስ ሰው ሲሆንም፣ ትስብእቱ ከሰውና ከፍጥረት በላይ ከፍ ያለ ዋጋ ስለሚኖረው ፍጥረቱን ወደ አዲስ ክብር አደረሰው። (አንዳንድ ሰዎች ይህን አሳብ ተከትለው ሰው በኅጢአት ባይወድቅም ኖሮ እንኳ ፍጥረት ወደዚህ ደረጃ እንዲደርስ ቃል ሥጋ ይሆን ነበር ብለው አስተምረዋል፤ ሆኖም ይህ የተወሰኑ ሰዎች አስተሳሰብ እንጂ መጽሐፍ ቅዱሳዊ አይደለም(1))። ክርስቶስ ለሰው በመሞቱ ሰውን አድኗልና እግዚአብሔር ወዳቀደለት ሰው በመድረሱ፣ የፍጥረቱ ራስ ሆኖ ፍጥረቱ ሁሉ ከሰው ጋር ወደ ነጻነቱ ይደርሳል፤ ከዚህም የተነሣ አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር ይገኛሉ።

ሰው አስተሳሰቡን በፍጥረት ሲጀምር፣ ለፍጥረትና ለፍጥረት ፈጣሪ ከፍ ያለ ስፍራ ይሰጣል። ሊቁ አትናቴዎስ ስለ ትሥጉት ሲጽፍ እንደሚከተለው አትቷል(2)፡-

«እንግዲህ እኛ በዓለም መፈጠርና በፈጣሪው እግዚአብሔር እንጀምራለን፤ ምክንያቱም ፍጥረት የታደሰው በመጀመሪያ በተፈጠረበት በዚያው አካላዊ በሆነው ቃል መሆኑን መገንዘብ ከሁሉ በላይ መሠረታዊው ቁም ነገር ነው። ስለዚህ በፍጥረትና በደኅንነት መካከል የማይስማማ ምንም ነገር የለም፤ አብ ለሁለቱ ተግባሮች አንድን ፈጻሚ ማለትም ቃሉን መድቦ ተጠቅሟል፤ ዓለምን የሚያድነው በመጀመሪያ ዓለምን የፈጠረው ያ ቃል ነውና።» በዚህ አንቀጽ ስለ ሊቁ አስተሳሰብ ሦስት ነገሮችን

እንመለከታለን፤ 1ኛ የፍጥረት ሁሉ እና የሰው ደኅንነት የተያያዙ መሆናቸውን፤ 2ኛ ደኅንነት ሲል የዓለምን መታደስ አንድ ላይ ከሰው ደኅንነት ጋር ማካተቱ፤ 3ኛ የሰው ልጅ ሁሉ በአንድነት በፍጥረት መዳን መቈጠሩ ናቸው።

እንግዲህ በፍጥረት አስተሳሰባችን ብንጀምር፤ በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ ለፍጥረት ክፍ ያለ ስፍራ እንሰጣለን። ሆኖም ኅጢአት ባይረሳም፤ የኅጢአትን ጠንቀኛ መሆን ቸል እንዳንለው መጠንቀቅ አለብን። ብዙዎች በዚህ መንገድ ሲሄዱና በፍጥረት ላይ ሲያተኩሩ ተስፋቸው ዓለም ቀስ በቀስ እየተሻለ ሲሄድ፤ ሰውና ዓለም ሁሉ በመጨረሻ ወደ እግዚአብሔር ዕቅድና ወደ ሰላም ሁኔታ ይለወጣሉ የሚል ነው። ሆኖም ይህ አስተሳሰብ ከመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ጋር የሚስማማ አይደለም(3)፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ተመልሶ ሲመጣ የዓለም ሁኔታ እጅግ አስፈሪና ትርምስ የሞላበት መሆኑ ተገልጧል፤ 2ተሰ. 2፤ 3-12፤ 2ጢሞ. 3፤ 1-5።

በሰው ደኅንነት ስንጀምር ብዙ ጊዜ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ክርስቶስ ሥራ ለማስተማር የሰውን ኅጢአት ስፋት ከገለጠ በኋላ ነገረ መስቀልን ያብራራል፤ ይህንም ሲያደርግ ክርስቶስ ለሰው ኅጢአት በመሞቱ ላይ በማተኩር ለፍጥረት ሁሉ በክርስቶስ መስቀል ደም ዕርቅ መገኘቱን ጨምሮ ያስተምራል። እንግዲህ ክርስቶስ የዓለምና የሰው ጌታ በመሆኑና ዕቅዱ አንድ በመሆኑ ስለ ክርስቶስ ሥራ ስናስብ፤ በሰው የምንጀምር ከሆንን ፍጥረት እንዳይረሳ መጠንቀቅ አለብን። ምናልባት ምሥራቃውያን አሳባቸውን በፍጥረት ቢጀምሩም፤ ምዕራባውያን የሚጀምሩት በሰው ደኅንነት ነው በማለት በሁለቱ ወገኖች አስተሳሰብ መካከል አንድ ልዩነት ይታያል ማለት ይቻላል።

ለ) ግብረ ክርስቶስና አኗኗራችን

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነቢያችን፤ ሊቀ ካህናታችንና ንጉሣችን እንደ መሆኑ መጠን ለተከታዮቹ ታላቅ ምሳሌ ትቶላቸዋል(4)።

አዳም በገነት ከመውደቁ በፊት የእግዚአብሔር ስለነበረውና ስለ እግዚአብሔርና ስለ ፍጥረቱ ሁልጊዜ በትክክል በመናገሩ «ነቢይ» ነበረ። በንጹሕ ልብ በማናቸውም ጊዜ ያለ አንዳች ዕንቅፋት እግዚአብሔርን ማመስገንና መለመን በመቻሉ «ካህን» ነበረ። ለኅጢአት መሥዋዕት ማቅረብ አያስፈልገውም ነበር፤ በዚህም ፈንታ አዳምና ሔዋን ሥራቸውን እንደ ምስጋና መሥዋዕት (ዕብ. 13፤ 15) ሊያቀርቡ ይችሉ ነበር። አዳምና ሔዋንም በፍጥረት ሁሉ ላይ ሥልጣን ስለነበራቸው የፍጥረት «ንጉሥና ንግሥት» ነበሩ።

ኅጢአት ወደ ዓለም ከገባ በኋላ ግን ሰዎች ስለ እግዚአብሔር ሐሰት የሆነውን በማመናቸውና ስለ እርሱ ለሌሎች ውሸትን በመናገራቸው፤ ነቢያት አልነበሩም። ኅጢአት ከእግዚአብሔር ስለለያቸው እንደ ካህናት ወደ እግዚአብሔር መቅረብ አልቻሉም። በፍጥረት ላይም እንደ ነገሥታት በመንገሥ ፈንታ ምድሪቱ ተረገመች፤ እንስሳት ተነሡባቸውና የፍጥረት ኅይላት ወደቁባቸው። እንደ ነቢይ፤ እንደ ካህንና እንደ ንጉሥ እግዚአብሔር እንደፈጠረው ክቡር ፍጡር የነበረው የሰው ክብር በኅጢአት ምክንያት ጠፋ።

በእስራኤል መንግሥት በነቢይ፤ በካህንና በንጉሥ ማዕርጎች የፈተኛው ክብር በከፊል እንደገና ታየ። አንዳንድ ጊዜ የእግዚአብሔር ሰዎች የእነዚህን ሦስት ማዕርጎች ሥራ ፈጽመዋል። ብዙ ጊዜ ግን ሐሰተኞች ነቢያት፤ ታማኝነት የሌላቸው ካህናትና ጪቋኝ ነገሥታት በመነሣታቸው እግዚአብሔር የፈለገው ቅድስና በእነዚህ ማዕርጎች አልተገለጠም።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሲመጣ ግን እነዚህ ሦስት ማዕርጎች በአንድነት በአንድ ሰው ተፈጸሙ። እርሱ የእግዚአብሔርን ቃል በእውነትና በግልጽ ለሰዎች በመናገሩ እውነተኛ ነቢይ፣ ለኅጢአት አንድ ጊዜ ለዘለዓለም መስዋዕት በማቅረቡና ሕዝቡን ወደ እግዚአብሔር በማስጠጋት ፍጹም ካህን በመሆኑና በጽድቅ በትር በአዲስ ሰማይና ፍጥረት ላይ ለዘለዓለም በመግዛቱ ጸድቅ ንጉሥ ነው።

አስገራሚ ቢሆንም፣ ምእመናን በእርሱና ከእርሱ ሥር ሆነው በእነዚህ ሦስት ሚናዎች ክርስቶስን መምሰል አሁን ሊጀምሩ ይችላሉ።

ምእመናን «የእግዚአብሔርን ታላቅ ሥራ» እያወጁ (1ጴጥ. 2፥9 አ.መ.ት.) ሰዎችን ወደ ደኅንነት በመምራትና ሰዎች አመኑም አላመኑም እውነትን በመናገር ነቢያዊ አገልግሎትን ይፈጽማሉ። (እዚህ ላይ «ነቢይ» የሚለውን ቃል ሰፋ ባለው ትርጉም እንጠቀምበታለን)።

ሐዋርያው ጴጥሮስ ምእመናንን «ቅዱሳን ካህናት» እና «የንጉሥ ካህናት» ብሎ ይገልጣቸዋል፤ ምክንያቱም እንደ ሕያዋን ድንጋዮች ሆነው መንፈሳዊ ቤት ለመሆን የተሠሩ ናቸው፤ ሥራቸውም፣ «በኢየሱስ ክርስቶስ ለእግዚአብሔር ደስ የሚያሰኝ መንፈሳዊ መስዋዕትን» ማቅረብ ነው፤ 1ጴጥ. 2፥5-9። ሐዋርያው ጳውሎስም ምእመናን ሰውነታቸውን፣ «እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝና ሕያው ቅዱስም መስዋዕት» አድርገው እንዲያቀርቡ ይለምናል፤ ሮም 12፥1። የዕብራውያን ጸሐፊ ደግሞ ምእመናን እንደ ካህናት ወደ ቅድስት የሚገቡ (ዕብ. 10፥19-22)፣ «ዘወትር ለእግዚአብሔር የምስጋናን መስዋዕት ማለት ለሰሙ የሚመሰክሩ የክንፈሮችን ፍሬ» በክርስቶስ የሚያቀርቡ፣ መልካም ማድረግና ለሌሎች ማካፈል እንዳሉ ሆነው፣ እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኙትን መስዋዕቶች የሚፈጽሙ ናቸው፤ ዕብ. 13፥15-16። እውነት ነው፤ ካህናት ሆነን ለኅጢአት መስዋዕት ማቅረብ አንችልም፤ ይህ አንድ ጊዜ ለዘለዓለም በሊቀ ካህናታችን በክርስቶስ ተፈጽሟል። ሆኖም የምናደርገውንና የምንናገረውን ሁሉ እንደዚሁም ሁለንተናችንን እንደ መስዋዕት በክርስቶስ ለእግዚአብሔር ማቅረብ ይገባናል። እግዚአብሔር እስራኤልን ለእርሱ «የካህናት መንግሥት» እንዲሆንለት ጠራ (ዘጸ. 19፥6)፤ አሁንም፣ «ለወደደን ከኅጢአታችንም በደሙ ላጠበን፣ መንግሥትም፣ ለአምላኩና ለአባቱም ካህናት እንድንሆን ላደረገ» ለጌታችን ለኢየሱስ ክርስቶስ ለዘለዓለም ክብርና ኅይል ይሁን ማለት ይገባናል፤ ራእ. 1፥5-6። በዚህም ጥቅስ መሠረት የካህንን ሥራ ለመሥራት የምንችለው ክርስቶስ መጀመሪያ ለእኛ ኅጢአት መስዋዕት በማቅረቡ እንደሆነ እንደገና እንመለከታለን። እግዚአብሔር በእኛ መንፈሳውያን መስዋዕቶች መደሰቱንም መገንዘብ ይኖርብናል።

እግዚአብሔር ምእመናንን «በክርስቶስ ኢየሱስም በሰማያዊ ስፍራ ከክርስቶስ ጋር» በማስቀመጡ፣ በመጠኑ በሰማያዊ መንግሥቱ እንሳተፋለን፤ ኤፌ. 2፥6። እንዲህ በሚቃወሙን መንፈሳውያን ኅይላት ላይ በእርሱ ሥልጣን አሸናፊዎች እንሆናለን፤ ኤፌ. 6፥10-18፤ 1ጴጥ. 5፥8-9፤ 1ዮሐ. 4፥4፤ ያዕ. 4፥7። እግዚአብሔር አሁን በቤተ ክርስቲያንና በዓለም ውስጥ ልዩ ልዩ ሥልጣን ሰጥቶናል። ክርስቶስ ተመልሶ በሚመጣበት ጊዜም፣ በትንሽ ነገር ላይ እንኳ ታማኝ የሆነው በብዙ ነገር ላይ ሥልጣን ይሰጠዋል፤ ማቴ. 25፥14-30፤ ሉቃ. 16፥10።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ተመልሶ ሲመጣና በአዲስ ሰማይና በአዲስ ምድር ሲነግሥ፣ ሰዎች እንደገና እውነተኛ «ነቢያት» ይሆናሉ፤ ምክንያቱም በዚያ ጊዜ ዕውቀታቸው ፍጹም ይሆናልና እንደታወቁ ያውቃሉ፤ 1ቆሮ. 13፥12። በዚያን ጊዜ

እውነትን ብቻ በመናገራቸው ለአዳም የነበረው የእግዚአብሔር ነቢይነት ተግባር ይፈጽማል። በዚያን ጊዜም በእግዚአብሔርና በበጉ ዙፋን ፊት ሆነው ፊቱን እያዩ ስለሚያመልኩት የካህናትን ሥራ ይፈጽማሉ። ይህ ብቻ አይደለም፤ «ለዘለዓለም እስከ ዘለዓለም ይነግሳሉ»፤ ራእ. 22÷3-5። ሐዋርያው ጳውሎስም እመናን በመላእክት ላይ እንኳ እንደሚፈርዱ ጽፏል፤ 1ቆሮ. 6÷2-3። ይህ ሊሆን የሚችለው በሚከተለው ክርስቶስ በተናገረው የተስፋ ቃል መሠረት ነው፡- «እኔ ደግሞ ድል እንደነሳሁ ከአባቴም ጋር በዙፋኑ ላይ እንደተቀመጥሁ፤ ድል ለነሳው ከእኔ ጋር በዙፋኔ ላይ ይቀመጥ ዘንድ እሰጠዋለሁ»፤ ራእ. 3÷21።

እንግዲህ በታላቁ ነቢይ፥ ሊቀ ካህናትና ንጉሥ ሥር ሆነን እንደ ረዳት ነቢያት፥ ካህናትና ነገሥታት ለዘለዓለም እናገልግል።

መደምደሚያ

ርበርት ሊዛም «የክርስቶስ ሥራ» በሚለው መጽሐፉ ስለ ጌታችን ኢየሱስ በሰጠው ሚዛናዊ በሆነ መደምደሚያ ላይ የሚከተሉትን ነጥቦች ይዘረዝራል (ገጽ 223)፡-

1. ኢየሱስ ክርስቶስ ተወዳዳሪ የማይገኝለት ነው።
2. እርሱ ብቻ ሥግው አምላክ ነው።
3. ፍጹም ሰው ሆኖ በክብርና በማንነት ከእግዚአብሔር ጋር አንድ ነው።
4. እንግዲህ ለእኛና ለደኅንነታችን እርሱ ያለው ሥራ ፍጹምና ርግጠኛ ስኬት ያለው ነው።
5. ለምርጫ፥ እግዚአብሔር ያለው ዘለዓለማዊ ዓላማ በክርስቶስ ላይ የተመሠረተ ነውና ዓለም ሳይፈጠር እኛ በእርሱ ተመረጥን።
6. የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን በክርስቶስ ተደረገ፤ የእግዚአብሔር ተስፋ ቃላትም ሁሉ በእርሱ ይፈጽማሉ።
7. በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለው «መካከለኛ» ክርስቶስ ብቻ ነው።
8. በክርስቶስ፥ እግዚአብሔር አምላካችን ነው፤ በክርስቶስም እኛ የእግዚአብሔር ሕዝብ ነን።
9. ክርስቶስ ነቢይ፥ ከዘለዓለምም ቃል በመሆኑ በምድራዊ አገልግሎቱ ላይ ሳለ የእግዚአብሔርን ቃል ተናገረ፤ ዛሬም በመረጣቸው ሐዋርያት አማካይነት በቅዱሳት መጻሕፍት ለእኛ ይናገራል።
10. ክርስቶስ ሊቀ ካህናታችን ሆኖ በመስቀል ላይ መሥዋዕታዊ ሞቱ ኅጢአታችንን አስተስርዮአል።
11. ክርስቶስ በእርሱ የሚያምኑትን ሁሉ፥ የእግዚአብሔር ልጆች ይሆኑ ዘንድ ከእግዚአብሔር ጋር ወደሚደረግ ሕይወት ግንኙነት ውስጥ ያስገባቸዋል።
12. ከሙታን ተነሥቶ ጠላቶቹ ሁሉ ለእርሱ እስኪገዙ ድረስ በእግዚአብሔር ቀኝ ይቀመጣል። እርሱ ንጉሥ ሆኖ ዓለምን እያደሰና ቤተ ክርስቲያኑን እየገዛ ይኖራል።
13. እርሱ ተመልሶ ሲመጣ በእርሱ የምታምነዋን ቤተ ክርስቲያን በሚመጣው ዓለም ሕይወት እግዚአብሔርን እንድታገለግል ያነሳታል።
14. ጉልበት ሁሉ ይንበረከካል፤ ምላስም ሁሉ ኢየሱስ ክርስቶስ ጌታ ነው ብሎ ለእግዚአብሔር አብ ክብር ይመስክራል።

እንግዲህ እውነተኛ ክርስቲያን ሁሉ ክርስቶስ ነቢይ፥ ሊቀ ካህናትና ንጉሥ በመሆኑ ከክርስቶስ ይማር፤ ክርስቶስን ይተማመን፤ ለክርስቶስ ይገዛ፤ አሜን።

ማስታወሻ

- (1) RL ገጽ 203 ይመ.
- (2) RL ገጽ 202 እና በገጽ 264 ማስታወሻ 6 ይመ.
- (3) ስለ ዓለም ፍጻሜ መጽሐፍ ቅዱስ የሚሰጠውን ትምህርት «ትምህርተ ሥነ ፍጻሜ» በሚለው በ9ኛው ጥናት ለማቅረብ እናስባለን።
- (4) በዚህ ክፍል የሚጻፈው አሳብ በGrudem ገጽ 629-630 ባለው አሳብ ላይ ተመሥርቷል።

1. በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሙት ቃላቶች የእንግሊዝኛ የሌሎችም ቋንቋዎች ቃላትና ሐረጎች ከነፍቶቻቸው

በዚህ ዝርዝር ትምህርተ መለኮትን በተመለከተ የቃላትን አጠቃቀም ማሳየት እንሞክራለን።

Abortion ፤ ውርጃ ገጽ 80:85።

Adoptionism ፤ ኢየሱስ ካደገ በኋላ መሲሕ ወይም የእግዚአብሔር ልጅ እንደሆነ የሚገልጥ ትምህርት ነው፤ ገጽ 226: 233 : 259: 269።

Alienation ፤ በማናቸውም ምክንያት ሰው ከአምላክ ወይም ከሌላ ሰው የራቀ፣ የተገለለ ወይም የተለየ መሆኑን፣ ያለውን ሁኔታ ወይም ስሜት ያሳያል ገጽ 58: 61።

Amyraldism ፤ ክርስቶስ ለሁሉም ነፍስ ቤዛ ሰጠ፤ መንፈስ ቅዱስ ግን በአብ የተመረጡትን ወደ ድኅነት ያደርሳል የሚል ትምህርት ገጽ 382: 388።

Anabaptists ፤ በተሐድሶ ዘመን በሕፃንነታቸው የተጠመቁትን እንደገና (Ana) የሚያጠምቁ ናቸው ገጽ 301: 308።

Anhypostasia ፤ hypostasis ይመ.

Anthropotokos ፤ የሰው እናት ገጽ 262።

Apocalupsis ፤ የተሰወረው የክርስቶስ ክብር መገለጡን ያሳያል ገጽ 210።

Apollinarianism ፤ የአቡሊናርዮስ ትምህርት ገጽ 261:269።

Apologists ፤ ከ120-220 ዓ.ም. ድረስ በግሪኩ ዓለም ትምህርተ ሥጋዊን ጠብቀው የቂዩና የተረገሙ ጸሐፊዎች ገጽ 260: 269።

Arianism ፤ የክርስቶስን ፍጹም አምላክነት የሚከድ ከአርዮስ የተገኘ ትምህርት ገጽ 260: 269።

Arminianism ፤ ከያዕቆብ አርሜኒዮስ የተገኘ ትምህርት ገጽ 102 : 104፤ ት.እግ. ገጽ 342 ይመ.።

Art, Christian ፤ ክርስቲያናዊ ኪነ ጥበብ ገጽ 82:85

Assumption ፤ የኢየሱስ እናት ካረፈች በኋላ ወደ ሰማይ እንዳረገች የሚገልጥ ትምህርት ገጽ 196: 197።

Atonement ፤ at-one-ment (ሁኔታ)፤ ሰዎች በክርስቶስ ሞት መሠረት ከእግዚአብሔር ጋር የሚኖራቸው አንድነት ምዕራፍ 68-75።

- Limited Atonement ወይም Particular Atonement ፤ ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ ቤዛ ሆነ የሚል ትምህርት ገጽ 382: 388።

Brotherhood ፤ ወንድማማችነት፣ ወንዶች በኅብረት ገጽ 51-52: 53።

Calvinist ፤ የካልቪን ትምህርት ተከታይ ገጽ 382: 388 Reformed ይመ.

Christ - Obedience of ፤ የክርስቶስ መታዘዝ፣ His Active ወይም Preceptive Obedience ሕግን መፈጸሙን፣ His Passive ወይም Penal Obedience መከራ መቀበሉን ያመለክታል፤ ገጽ 332: 333።

- Offices of ፤ የክርስቶስ ግብር በነቢይነት፥ በካህንነትና በንጉሥነት ግዕርጎች በመመደብ በብዙ ሊቃውንት ይጠናል ገጽ 310:313»

- States of ፤ ክርስቶስ በዓለም ላለ በልዩ ልዩ ሁኔታ ውስጥ ሲያልፍ፥ ትሕትናም ክብርም ነበረው ገጽ 198:211»

- Unipersonality of ፤ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ፥ ፍጹም ሰው ሲሆን፥ አምላክነቱና ትስብእቱ በአንድ አካል መዋሐዳቸውን የሚገልጥ ትምህርት ገጽ 249:255»

Christotokos ፤ የክርስቶስ እናት ገጽ 262»

Commercial Theory ፤ የክርስቶስ ሞት የእግዚአብሔርን ፍላጎት የሚያረካው በንግድ መንገድ ነው የሚል አስተሳሰብ ገጽ 391:397»

Communicatio Idiomatum ፤ የክርስቶስ ትስብእት ከአምላክነቱ፥ አምላክነቱ ከትስብእቱ ልዩ ልዩ ችሎታዎችን ተቀብለዋል የሚል አቋም ያለው ትምህርት ገጽ 250:256»

Conscious ፤ በሰው ልብ ውስጥ ያለው ልቡና ገጽ 32:43»

Co-Redemptrix ፤ የኢየሱስ እናት በክርስቶስ የድንኳን ሥራ ተሳትፋለች የሚል ትምህርት ገጽ 196:197»

Council of Orange ፤ ገጽ 102:104»

Council of Valence ፤ ገጽ 102:104»

Covenant - of Grace ፤ የጸጋ ቃል ኪዳን ገጽ 105:107»

- of Redemption ፤ የቤዛነት ቃል ኪዳን ገጽ 105»

- of Works ፤ የሥራ ቃል ኪዳን ገጽ 105»

- Theology፤ Theology - Covenant ይመ.

Creationism ፤ ነፍስ ከእግዚአብሔር በቀጥታ ተሰጥታለች የሚል ትምህርት ገጽ 42:44»

Determinism ፤ ሰው በሕይወቱ ዐውድ ተወስኖ ነጻነት የለውም የሚል ትምህርት ገጽ 94»

Dichotomy ፤ በሰው ዘንድ ሥጋና ነፍስ ወይም ሥጋና መንፈስ መገኘታቸው፥ የሁለትዮሽ መላምት ገጽ 31:43»

Dispensationalism ፤ እግዚአብሔር በሰባት ልዩ ልዩ የአስተዳደር ዘመናት ዓለምን ይገዛል የሚል ትምህርት ገጽ 110:116»

Docetism ፤ ኢየሱስ ሰውን መሰለ እንጂ በርግጥ ሰው አልነበረም የሚል ትምህርት ገጽ 189:197:234:240:258:269»

Ebionites ፤ ኤቢዮናውያን የተባሉ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ክርስቶስን በሚመለከት እንግዳ ትምህርት ያስተማሩ ሰዎች ገጽ 259:269»

Enhypostasia ፤ Hypostasis ይመ.

Epiphaneia ፤ ክርስቶስ እጅግ ከፍ ባለ ክብር መገለጡ ገጽ 210»

Euthanasia ፤ mercy killing ይመ.

Existentialism ፤ ግብ የለሽ በሚመስል ዓለም በሚታዩ ከሥተቶችና ሁኔታዎች የተመሠረቱትን የሰው ተመክሮና ኅላፊነት የሚያካትት ዘመናዊ ፍልስፍና ገጽ 94፤ ት.እግ. ገጽ ፳44።

Expiation ፤ የክርስቶስ ሞት የሰውን ኅጢአት ይደመስሳል የሚል አቋም ያለው ትምህርት ገጽ 352:360።

Feminism ፤ ሴቶች ከወንዶች ቊጥጥር እንዲወጡና ነጻነት እንዲያገኙ የሚካሄድ እንቅስቃሴ ገጽ 45:52።

Free Agency ፤ ሰው ሁሉን የሚያደርገው በራሱ ምርጫ ነውና ለሚያደርገው ሁሉ ኅላፊና ተጠያቂ ነው ገጽ 96።

Free Will ፤ ነጻ ፈቃድ፣ ይህ ሐረግ በልዩ ልዩ መንገድ አገልግሎት ላይ ውሏል ገጽ 96።

From Above, From Below ፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን ግየት የምንችልባቸው ሁለት አቅጣጫዎች ገጽ 157:161።

Governmental View ፤ ስለ ክርስቶስ ሞት ከግሮቲየስ የተገኘ «የሕዝባዊ ፍትሕ ማረጋገጫ» በመባል የሚታወቀው መላምት ገጽ 393:397።

Hedonism ፤ ተድላን መከታተል የሚል ፍልስፍና ገጽ 79:85።

Homocousios ፤ የቃሉ ትርጉም አንድ ባሕርይ ማለት ነው፤ ይህ ቃል በትምህርተ መለኮት የአብንና የወልድን ባሕርይ አንድነት ሲገልጥ፣ ባሕርያቸው አንድ ዐይነት ብቻ ሳይሆን አንድ መሆኑን፣ የአንድ አምላክ ባሕርይም መሆኑን ይገልጣል፤ ገጽ 261:269፤ ት.እግ. ገጽ 269።

Homosexuals ፤ ከተመሳሳይ ጾታ ጋር የፍትወት ግንኙነት የሚያደርጉ ወንዶች ወይም ሴቶች፣ በተለይ ግብረ ሰዶም ገጽ 128:133።

Hypostasis ፤ ህላዌ፤ ቃል ሥጋ በመሆኑ የክርስቶስ ህላዌ ያለው በ«ቃል» ነው 239:240:269። አንዳንዶች የክርስቶስ ትስብእት ሁኔታ በራሱ Anhypostasia ይባላል ይላሉ፤ ይኸውም ያለ Hypostasis ማለታቸው ሲሆን፣ ሌሎች ግን Enhypostasia ይላሉ፤ ትስብእቱ በ«ቃል» ህላዌ ይገኛል ማለታቸው ነው። ይህ ሁኔታ The Hypostatic Union ይባላል ገጽ 268።

Hypostatic Union ፤ Hypostasis ይመ.

Immaculate Conception ፤ የኢየሱስ እናት ያለ ኅጢአት ተፀንሳለች የሚል ትምህርት ገጽ 194:197።

Imputaion ፤ በትምህርተ መለኮት የአዳም ኅጢአት በሰዎች ሁሉ ላይ፣ የሰው ኅጢአት በክርስቶስ ላይና የክርስቶስ ጽድቅ በምእመናን ላይ መቈጠሩን ሊያመለክት ይችላል።

- **Immediate** ፤ የአዳም በደል በሰው ላይ ወዲያውኑ መቈጠሩ ገጽ 98:103።

- **Mediate** ፤ ሰው የአዳምን ኅጢአታዊ ጠባይ በመውረሱ የአዳም በደለኛነት በእርሱ ላይ መቈጠሩ ገጽ 98:104።

Inherited sin ፤ ውርስ ኅጢአት (ጥንተ አብሶ) ገጽ 95።

Islam ፤ የእስልምና ሃይማኖትንና ተከታዮቹን ያመለክታል፤ ስለ ኢየሱስ ስቅለት የእስልም ትምህርት ገጽ 211።
Just War ፤ ፍትሐዊ ጦርነት ገጽ 125።
Justification ፤ በእግዚአብሔር ፊት ሰው የሚጸድቅበት መንገድና ሁኔታ ገጽ 355:360።
Kenosis አንዳንዶች «ራሱን ባዶ አደረገ» የሚለውን ሐረግ በሚተረጉሙበት ጊዜ ቃል ሥጋ ሲነሣ «ከአምላካዊ ባሕርያት አንዳንዶችን ተወ» የሚለው መላምት፤ **Kenotic Theology** ይባላል ገጽ 253:256:260።
Lesbians ፤ ከተመሳሳይ ጾታ ጋር የፍትወት ግንኙነትን የሚያደርጉ ሴቶች ገጽ 128:133።
Logos ፤ በዮሐንስ 1፡11 በ«ቃል» ሲተረጎም፤ ቃሉ በግሪክ ቋንቋና ፍልስፍና ብዙ ትርጉም ሊኖረው ይችላል ነበር ገጽ 213:221።
Mediator ፤ ከተለያዩ ሁለት ወገኖች ጋር ግንኙነትና አንድነት ያለው «መካከለኛ»፤ አስታራቂ፤ አቅራቢ ገጽ 107:115:208:211።
Mediatorial Kingdom ፤ የክርስቶስ መሲሐዊ መንግሥት ገጽ 208:211።
Mercy Killing (Euthanasia) ፤ ሥቃይን ለማስቀረት የሰምምነት ግድያ ገጽ 81:85።
Miaphysite ፤ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የአንድ ባሕርይ ትምህርት ገጽ 264።
Monogenes ፤ አንድ ብቻ ሆነ፤ አንድያ፤ በተለይ ክርስቶስ ብቻ የሚሆነውን የእግዚአብሔር አብ አንድ ልጅ ያሳስባል ገጽ 222-224:233።
Monophysitism ፤ በክርስቶስ አንድ ባሕርይ ብቻ መኖሩን ያመለክታል፤ በምዕራብ ቤተ ክርስቲያን አስተያየት መሠረት ደግሞ የአውጣኪን ትምህርት ያሳስባል ገጽ 263:269:286። **Miaphysite** ደግሞ ይመ.።
Monothelitism ፤ በክርስቶስ አንድ ፈቃድ ብቻ አለ የሚል ትምህርት ገጽ 252:256:266:270።
Moral Influence Theory ፤ የግብረገባዊ ተጽዕኖ መላምት ገጽ 365:374:392:397።
Music ፤ የዜማ አገልግሎት ገጽ 139:141።
Nature(s) ፤ በትምህርተ መለኮት ቃሉ የክርስቶስን ትስብእትና አምላክነት ያመለክታል ገጽ 243:248። «ባሕርይ» የእንግሊዝኛውን ቃል በትክክለኛ ስለማይተረጎሙ በ«ሁነት» ተጠቅመናል ገጽ 253:269:270፤ ት.እግ. ገጽ 345 ይመ.።
Nestorianism ፤ ከንስጥሮስ የተገኘ ትምህርት ገጽ 262:269።
Original Righteousness ፤ ሰው ሲፈጠር የነበረው ቀዳማዊ ጽድቅ (ጥንተ ጽድቅ) ገጽ 23:95።
Original Sin ፤ ሰው በጎጢአት በመውደቁ ከአዳም የተላለፈው ውርስ ንጢአት (ጥንተ አብሶ) ገጽ 95።

Pacifists ፤ ክርስቲያን በጦርነት ሰውን መግደል የለበትም የሚሉ ገጽ 125:133።
Parousia ፤ ክርስቶስ በዳግም ምጽአት የሚገኝ መሆኑ ገጽ 210።
Penal Substitution ፤ ቅጣታዊ ምትክነት፤ የክርስቶስን ሞት ዓላማ በዐጭሩ ለማሳየት አገልግሎት ላይ የሚውል ሐረግ ገጽ 359-360:361።
Polygamy ፤ የአንድ ሰው ብዙ ሴቶችን ማግባት ገጽ 126።
Pre-Existentialism ፤ ነፍስ ሰው ከመፀነሱ በፊት የመኖሩ አሳብ ገጽ 41:44።
Propitiation ፤ የእግዚአብሔርን ቀጣ የሚያበርድ መሥዋዕት ወይም ስጦታ፤ የክርስቶስ ደም ከእግዚአብሔር ቀጣ አማኝን የሚሸፍን መሆኑን የሚያሳይ ቃል ገጽ 352:360።
Protoktistos ፤ መጀመሪያ የተፈጠረ፤ ጳውሎስ ስለ ክርስቶስ ሲናገር በዚህ ቃል አልተጠቀመም። Prototokos ይመ. ገጽ 185።
Prototokos ፤ መጀመሪያ የተወለደ፤ ክርስቶስ የፍጥረት «በኩር» በመሆኑ በፍትረት ሁሉ ላይ መብት ያለው መሆኑን የሚያሳይ ቃል ገጽ 177:185።
Ransom ፤ ቤዛ፤ ሰውን ከባርነት ወይም ከግዛት ለማውጣት የሚከፈለው ዋጋ፤ በተለይ ኅጢአተኞችን ለማዳን ሕይወቱን በመስጠት ክርስቶስ የከፈለው ዋጋ ገጽ 353:360።
Ransom to Satan ፤ ሰዎችን ለማዳን ክርስቶስ ለሰይጣን ቤዛ ሰጠ የሚል መላምት ገጽ 390:397።
Recapitulation Theory ፤ ክርስቶስ የአዳምን ተመክሮ ደገመ የሚለው የኢረኔዩስ መላምት ገጽ 389:397።
Redeem ፤ ቤዛን በመክፈል ከባርነት ወደ ነጻነት መዋጀት፤ መቤዠት ገጽ 352:360።
Redemption ፤ ቤዛነት፤ Redeem ይመ. ገጽ 352:360።
 - **Particular Redemption**፤ ክርስቶስ ለተመረጡት ብቻ ቤዛ ሆነ የሚል ትምህርት ገጽ 382:388። ደግሞም **Limited Atonement** ተብሏል።
Reformed ፤ የተሐድሶ መሪዎችን፤ በተለይ ካልቪንና ተከታዮቹን፤ ትምህርታቸውንም ያመለክታል ገጽ 388፤ ት.አግ. ገጽ 346 ይመ.።
Romantic Movement ፤ በግል አመለካከትና ስሜት ላይ የተመሠረተ የፍልስፍና እንቅስቃሴ ገጽ 159:161።
Satisfaction Theory ፤ የክርስቶስ መሥዋዕታዊ ሞት የእግዚአብሔርን ፍላጎት አረካ የሚለው የአንሰልም ትምህርት ገጽ 391:397።
Semi-Pelagians ፤ በአውግስጢኖስና በፔላጊዮስ ትምህርት መካከል ያለ አስተሳሰብን ይዘው የሚንቀሳቀሱ ገጽ 101-102:104።
Sisterhood ፤ እሳትማማችነት፤ ሴቶች በኅብረት ገጽ 50:53።
Soul ፤ በነፍስና በመንፈስ ሊተረጎም ይችላል ገጽ 37።
Spirit ፤ በነፍስና በመንፈስ ሊተረጎም ይችላል ገጽ 37።

Sub-Conscious ፤ በሰው ልብ ከሰው ልቡና በታች ያለው ክፍል (Conscious ይመ.) ፲፮ 32:43።

- Collective Sub-Conscious፤ ከJung ትምህርት የተገኘ ከሰው አሳብ ወለል በታች የሚኖር የሁነት አንድነት አስተሳሰብ ፲፮ 390:397።

Subordinationism ፤ ሉጎስ ከአብ በመውጣቱ የክርስቶስ አምላክነት ከአብ መለኮት በታች ነው የሚል ትምህርት ፲፮ 260:269።

Synoptic Problem ፤ የማቴዎስ፣ የማርቆስና የሉቃስ ወንጌሎች አንድነትና ተመሳሳይነት እንቅጥጥ ፲፮ 184።

Theology ፤ ትምህርተ መለኮት፣ ነገረ መለኮት።

- Covenant Theology፤ የቃል ኪዳን ትምህርተ መለኮት፣ እነዝቪንግሊና ቡልገገር ለክርስቶስ ግብር ጥቅል ምሳሌ ሲፈልጉ፣ በቃል ኪዳን አስተሳሰብ ላይ ትምህርተ መለኮታቸውን መሠረቱ ፲፮ 301:308።

- Liberation Theology ፤ ዐርነት የመውጣት ትምህርተ መለኮት፣ የእግዚአብሔርን መንግሥት በተመለከተ፣ በደቡብ አሜሪካ የተነሣ፣ ከፖለቲካ ጋር ተጣጥሞ የሚካሄድ አዲስ እንቅስቃሴ ፲፮ 266:270:304:309።

- Process Theology ፤ የሂደት ትምህርተ መለኮት፣ እግዚአብሔር ራሱ እየተለወጠ ይሄዳል የሚል አስተሳሰብ ፲፮ 266:270፤ ት.እግ. ፲፮ 186:332:347።

Theotokos ፤ የአምላክ ተሸካሚ፣ ወላጅተ አምላክ፣ ለኢየሱስ እናት የተሰጠ ስም ፲፮ 193:197:262:263:264:265:282።

Tome of Leo ፤ የሮም ጳጳስ ልዩ ታላቁን የትሥጉት ትምህርት የጻፈበት መጽሐፍ ፲፮ 264።

Total-Corruption ፤ የሰው ሁለንተና ሙሉ በሙሉ ኅጢአት ነው የሚል አሳብ ፲፮ 95።

- Depravity ፤ የሰው ሁለንተና በኅጢአት ተበክሏል እንጂ ፍጹም ኅጢአት አይደለም የሚል አሳብ ፲፮ 95።

- Inability ፤ ሰው ነጻ ፈቃድ ቢኖረውም፣ ያለ እግዚአብሔር ጸጋ ወደ እግዚአብሔር መመለስ አይችልም፤ አይፈልግምም ፲፮ 95።

Totalitarianism ፤ ኢዲሞክራሲያዊ አገዛዝ ፲፮ 78:85።

Traducianism ፤ ነፍስ እንደ ሥጋ ከወላጆች ይተላለፋል የሚል ትምህርት ፲፮ 41:44።

Trichotomy ፤ ሰው ሥጋ፣ ነፍስና መንፈስ ነው የሚል የሦስትዮሽ መላምት ፲፮ 31:43።

Universalism ፤ ክርስቶስ ለሰዎች ሁሉ ቤዛ በመሆኑ በመጨረሻ ሰዎች ሁሉ ይድናሉ የሚል ትምህርት ፲፮ 382:388።

2. የአርእስትና የሰው ስሞች ማውጫ

ዋና ዋናዎቹ የትምህርት አርእስት በምዕራፍ ማውጫዎች ላይ ይገኛሉ። ከዚህ ላይ ግን የሰው ስሞች ከአርእስቱ ጋር እንደሚከተለው ተዘርዝረዋል።

ሃይማኖት

- የሐዋርያት ሥርዐተ ሃይማኖት 200 223
- የቅዱስ አትናቴዎስ ሥርዐተ ሃይማኖት 261 262 267
- የኒቅያ ሥርዐተ ሃይማኖት 226 261
- ሃይ. አበው 24 97 133 162 180 194 196 197 276 279 368 405

ሉተር - ማርቲን 22 42 102 250 355 393 395

ሊበራሎች 22 102 189 202 230 266 298 312 317 360 392 395

ሉቡና 32

ሉብ 32 66

- አዲስ ሉብ 32

ሉዮ 263 264 265

ሐዋርያት 170 320

- የሐዋርያት ሥራ 173-174

ሕይወት 31

- የሕይወት እስትንፋስ 19
- የሕይወት ዛፍ 18 108
- የዘላለም 55 108

ሕግ 105 108 113-114 117

- ሕገ ልቡና... ሕገ አሪት... ሕገ ወንጌል 110 118-133

ሕፃናት

- በደለኛነታቸው 98
- ተስፋቸው 99

መለያየት 141 148

መላእክት 26 246

- ከሰው የሚለዩበት 26

መልክ ዴቅ 324

መሐላ 121 130

መመኘት 131

መሥዋዕት 325 331 339 346 351 366

መሲሕ 165 310 406

መስቀል - ነገረ መስቀል 334-405

- የመስቀሉ ሰባት ቃላት 337
- ትርጉሙ 349
- ትንቢቱ መፈጸሙ 343
- ዕንጨት መባሉ 338

መታዘዝ 243 331

መንፈስ 33

መንፈስ ቅዱስ 32 172 319 409

- በጸሎት ተሳታፊነቱ 146

መካከለኛ 107 115 316-317

መጥምቃውያን 102 301 308

መዝቃ 76

ማስተስረያ 329 339 351-352 360

- ቀኑ 329 351 393

ማርቅያን 259

ማርክስ 30

ማርያም - የኢየሱስ እናት 186 191-193

ምልጃ 369-371

ምርጫ 308 382

- የሞራል 18

ምስል 120-121

ምስጋና 152

ምትክነት 325-326 328 336
359-360 376 - 378 393 395
402

ሞት 55 60 64 348

ሥላሴ 160 295-296

ሥራ 17 54 60

- በገነት 17

ሥጋ 33 34 347 403

ሥጋ፣ ነፍስና መንፈስ 30 31 34 36
40-41 43

- ግንኙነታቸው 31

ሪችል - አልበርት 392

ራስ 49 51 56 107 409

ራሽዳል - ሄስትንግዝ 392

ሰንበት 107 122-123

ሰው

- ልቡ 31 138

- መለያየቱ 59

- ከመላእክት ጋር ያለው ግንኙነት
26

- መበከሉ 64 95

- ሥልጣኑ 19 25

- ሥራው 17

- ሥጋና ነፍስ መሆኑ 30 60 80

- ሥጋው 72

- ስሜቶቹ 23 33 71

- ቀዳማይ ጽድቁ ስለ መቅረቱ 27

- ቅድስናው 23

- በረከቱ 22

- በደለኛነቱ 63 355-357

- ገሊናው 71 110

- የኑሮ ጓደኛው 19

- በንጽሕና 16 22

• የአኗኗር ሁኔታው 17-19

- አራት ሁኔታዎች 15 27

- አእምሮው 33 66

- አፈጣጠሩ 16 17 22 25 47

- እምቢተኛነቱ 69-71

- እና እንስሳት 26 27

- በእግዚአብሔር መልክ መፈጠሩ
21 22 25 28 31 92

- ክብሩ 22

- ከዓለም ጋር ያለው ግንኙነት 35
36

- ዕውቀቱ 23

- ጥሪው 18

- ጽድቁ 22

- ፈቃዱ 33 68

ሰይጣን 54 56 172 246 390 395

- መሸነፉ 372-374

ሰዱቃውያን 202

ሲኦል 200-202

ሴት 19 22 25 50 57

- ሚናዋ 47 51 59

- አፈጣጠሯ 47

- እኩልነቷ 45 46

ስፖርት 84

ሽለይርማከር 298

«ቃል» - ሥጋ የሆነ 168-169 213
260

ቃል - የእግዚአብሔር 248 267
293-294 317-318 321 409

ቃል ኪዳን 54 299

- የሥራ ቃል ኪዳን 54 98 105

- የቃል ኪዳን ትምህርተ መለኮት
301

- የቢዛነት ቃል ኪዳን 105-107

- ከኖኅ ጋር 111 300

- ከአብርሃም ጋር (የግዝረት) 112
300

- አዲስ ኪዳን 114-115

- ከአዳም ጋር 111

- ከእስራኤል ሕዝብ ጋር (ብሉይ
ኪዳን) 113 300

- ከዳዊት ፲፫ 114 300
- የጸጋ ቃል ኪዳን 105 107
- ቁርሎስ 24 243 262 263 264 265 279
- ትብቦት 272-274
- ትዳስ ቀርባን 108 345 381
- ትድስና 403
- ትጣት 86
- አፈጻጸሙ 90
- እንደ ኅጢአቱ ሁኔታ 86
- ከእግዚአብሔር ቀጣ የሚነሣ 89
- ዓላማው 91
- በርናርድ - የክሊርቸው 391
- በኩር 177 185 204 222 340
- ቡልንገር - ሃይንሪክ 301
- ባርት - ካርል 23 243 393
- ባርነት 354
- ቤተሰብ 123-124
- ቤተ ክርስቲያን 302 409
- ምሥጢራቷ 339 380
- ቤዛ 336 341 352-355 382 390
- ብሉይ ኪዳን - ቃል ኪዳን ይመ
- ብሩነር - ኤሚል 23 393
- ተሐድሶ 102-103
- ተርቱልያን 42 97 259 377 378
- ተስፋ 152
- ትምህርተ መለኮት
- የሂደት 266 270
- የነጻነት 266 270
- ትሥጉት 186 189 191 226 228 253 254 263 267 268 283 306
- ትንሣኤ 34
- ትንቢት 163 174 188 202 336 337 343
- ኅጢአት 23 58 60 62

- ሁኔታው 62
- መቄጠሩ 64
- መተላለፍ 63
- የማይሰረይ ኅጢአት 87 88
- ወደ ሞት የማያደርስ 88
- በደል 63
- ኅጢአትን መሸከም 328
- ኅብረተሰባዊ ኅጢአት 74
- ውርስ ኅጢአት 15 41 43 63 95 97 98 99 100
- ውጤቱ 58 86 87 328
- ዐመገ 62
- ዕዳ 63
- ኅብረት 108-109 151-152
- ነቢያት 318-319 415
- ነጻነት 352-355
- ነጻ ፈቃድ 54 96 100
- ነፍስ 36 237
- እና መንፈስ 37 - 40
- የነፍስ መገኘት 41
- ኒቶ 334 341
- ንስሓ 394
- ንስፕሮስ 193 262 265
- ንጉሥ 110
- ንጉሣዊ አገዛዝ 79
- አለኝታ 301
- አማኑኤል 299
- አምልኮ 134
- ባዕድ አምልኮ 76 77 82 83
- እውነተኛ አምልኮ 83
- አረማውያን 23 24
- አርሜኒያን - ያዕቆብ 102 - 103 393
- አርዮስ 213 225 260
- አርጌንስ 30 41 390 397
- አስተርእዮ 13 66 318
- አበላርድ-ጴጥሮስ 374 396 392

አቡሊናርዮስ 30 240 244 261 269
 አትናቴዎስ 30 162 413
 አንሰልም 98 298 378 391 395
 አንድነት 308
 አኩናስ-ቶማስ 42 98 125 194 392
 አውለን-ጉስታፍ 298 394
 አውግስጢኖስ 30 42 97-98 101
 102 109 118 125 194 243
 254
 አውጣኪ 263 264 265 270
 አዝጋሚ ለውጥ 82
 አዲስ ኪዳን- ቃል ኪዳን ይመ.
 - ጸሓፊዎቹ 163 165 183
 አዳም 111 312 389 414
 - ጎሳፊነት 58
 - ጎጢአቱ 96 99
 - በአዳም 18 236
 አግናጥዮስ 377
 አጽናኝ 367 - 368 374
 ኢረኔየስ 21 110 194 389 397
 ኢየሱስ 163 298 - ክርስቶስ ይመ.
 ኤቢዮናውያን 259
 እምነት 107 108 112-113 150
 168
 እስልምና - ስለ ኢየሱስ ስቅለት
 198-199 202 211-212 334
 እስራኤል 302 312 410
 እንስሳት 19 26 30 59 111
 እግዚአብሔር
 - ሁሉን ቻይነት 376
 - ልጁ 165
 - ሕጉ 23
 - መንግሥቱ 166-168
 301-303 309
 - መንፈስ መሆኑ 24
 - ርካታው 362-363

- ቀናተኝነት 120 134-135
 - ቊጣው 89 351 362-363
 - ባሕርዩ 21
 - ዕቅዱ 342
 - ዘለዓለማዊነት 24 25
 - ደስታው 135
 - ፈሪህ እግዚአብሔር 75 120
 - ፈቃዱ 23 144 150 251
 255
 - ፍቅሩ 363-365
 እርቪንግ 243-245 248
 ኪነ ጥበብ 82 83
 ካህናት 323 415
 ካልቪን - ዮሐንስ 22 26 42 98 102
 201 294 310 388 393
 ካምበል-ዮሐንስ 394
 ካራ 271-272
 ካንት-አማኑኤል 100
 ክርስቶስ 299
 - የሕዝቡ ዋስ 107
 - መሥዋዕት 178
 - መቀበሩ 199
 - መቀባቱ 163 295
 - መታዘዙ 331
 - መንግሥቱ 227 228
 406-412
 - መጠመቁ 242
 - መፈተኑ 244-248 372
 - የማይታይ አምላክ ምሳሌ 27
 - ምልክቶቹ 170
 - ሞቱ 172 198-199 254
 295
 - ሥልጣኑ 218 220 322
 - ሰማያዊ አገልግሎት 178
 - የሰው ልጅ 164 166 172
 235 299
 - ወደ ሲኦል መውረዱ 200-202

- በስሙ መጸለይ 144-147
- ስሜቱ 237
- ስሞቹ 163 298
- ተአምራቱ 217
- ተገዢነቱ 228
- ትምህርተ ሥጋዊ 157-288
- ትስብእቱ 207 210 216
232 234-240 243 244
261-262 283
- ትንሣኤው 34 172 173
202-206 211 236 296
- ያለ ኅጢአት መፀነሱ 41 98
217 241
- ነቢይነቱ 310 315-322 408
- ንጉሥነቱ 311 406-412
- አስቀድሞ መኖሩ 214-216
- አምላክነቱ 214-221
- በአብ ቀኝ መቀመጡ 208-209
- አካልነቱ 249 294
- እኔ ነኝ ማለቱ 170-171
- እንደ በጉ 182 239 340 368
412
- የእግዚአብሔር ልጅ 165 299
364
- ካህንነቱ 180 238 310 330
366-371 375 408
- በክርስቶስ 305
- ክብሩ 181 231-232 279
- ወንድሞቹ 194
- ዕርገቱ 206
- የዳዊት ልጅ 299
- ዳግም ምጽአቱ 209-210
- ጸሎቱ 142 143 229-231
- ፈቃዱ 251-252 255 266
377

ኮሚኒስቶች 79

ወሲባዊ ግንኙነት 126

ወንድ 51

- ሚናው 47 52

- ሥልጣኑ 48

ወንጌል

- አራቱ ወንጌላት 165 184

ዌስትምንስተር የሃይማኖት መግለጫ
262 382

ውርጃ 80 125

ዐሠርቱ ቃላት 119 133

ዐርነት የመውጣት ትምህርተ መለኮት
304-305

ዓለም 303 385 409

ሦስት ዓለማት 13

ዕረፍት 122-123

ዕርቅ 357-359 393

ዘመን

- ሦስት ዘመናት 110

- ሰባት ዘመናት 110 116

- የጸጋ 110

ዚማ 139

- በብሉይ ኪዳን 139

- በአዲስ ኪዳን 140

ዝቢንግሊ 301

ይሁዳ - የአስቆርቱ 344

ይቅርታ 365-366

የሐንስ - ሐዋርያው 181

- በመልእክታቱ የሰጠው
ምስክርነት 181

- በራእይ መጽሐፍ የሰጠው
ምስክርነት 182

የሐንስ አፈ ወርቅ 225 226 368 369
375

የሴፍ ወልደ ኮርዮን 77

ደም 326-327 348 352 360

ደስታ 135

ዲሞክራሲ 75 79

- ኢዲሞክራሲያዊ 78

ዲዮስቆሮስ 265

ዳግመኛ መወለድ 32

ዶርት-ሲኖዶስ 102 108 388 393

ዶሲቲዝም 189 197

ጀሮም 42 195

ገነት 17

ጉባኤዎች - የቤተ ክርስቲያን 257-258

- ቊስጥንጥንያ 264 265

- ኒቅያ 259 264

- ኤፌሶን 262 264

- ኪልቂዶን 264 265

ጋብቻ 46 49 109 126-128

ጌታ 165 173 227 298

ጌቴሴማኒ 346

ግሮቲየስ - ሁኅ 393

ግብረ ሰዶም 45 76 128

ግብዝነት 77 140

ግኖስቲክ 81 85 181 213 258 283

ግዝረት 51 107 109 112 188 301

ጎርጎርዮስ - የኒያሳው 262

ጎርጎርዮስ - የእንዚናዙው 244 262
391

ጥምቀት 107 301 380

- በኢየሱስ ስም መጠመቅ 174

ጥንቂላ 120-121

ጦርነት 125

ኢንጠቆስጤያውያን 102

ኢላጦስ 345 350

ጳውሎስ 175

- ከሌሎች ጋር የትምህርቱ
አንድነት 175

- እና ትምህርተ ሥጋዊ 175-178

- እና ትምህርተ ግብረ ክርስቶስ
178-179

ጳውሎስ - የሳምሳጢው 259

ኢፕሮስ 180

- ስለ ክርስቶስ የሰጠው ምስክርነት
180

ጸሎት 142 229 - 231

- የመንፈስ ቅዱስ ቀስቃሽነት 146

- የሚያመጣው ለውጥ 143-144

- እንደ አብ ፈቃድ መጸለይ 144
149

- በክርስቶስ ስም መጸለይ 144
147

ጸጋ

- የጋርዮሽ ጸጋ 69 72 75 86
87 109

ጸጋ - በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን
274-276

«ጽዋ» 347

ጽድቅ 355-357 360

- ቀዳማይ ጽድቅ 23 95

ጸም 148-149

ፅንሰ 125-126

ፈሪሳዊነት 77 202

ፈተና 56 244-248

ፈውስ 379-380

ፋሲካ 327

ፋሺስት 79

ፍልስፍና 81 334

ፍርድ 125

ፍቅር 132

ፍች 127

ፕላጊየስ 96 97 98 100 103

ፕሌቶ 41

3. ማብራሪያ የተሰጠባቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች

በዚህ ማውጫ በተለይ በሐተታ የተብራሩና ትምህርቱን የሚያረጋግጡ ጥቅሶች እንጂ በመጽሐፉ የተጠቀሱ ጥቅሶች ሁሉ አልተዘረዘሩም። ማናቸውም ጥቅስ በአንቀጹና በዐውዱ መሠረት እንዲታይ ያስፈልጋልና አንዳንድ ጊዜ እያንዳንዱ ጥቅስ ሳይሆን አንቀጹ ብቻ ተጠቅሟል። ከወንጌሎች በተወሰነ ክፍል አንድ ጥቅስ በዝርዝር ተጠቅሶ ካልተገኘ ከሌሎች ወንጌላት የተብራራ አሳብ ያለበትን ተመሳሳይ ጥቅስ መፈለግ የተሻለ ሆኖ ተገኝቷል።

አራት ዘፍጥረት	ገጽ		
1፥1-31	21	4፥21	139
1፥26-28	21 22 60	4፥23-24	74
1፥27	25	6፥1-7	74
1፥28	47	6፥3	76
1፥31	22 135 205	6፥5	64
2፥1-3	17	8፥21	31
2፥1-25	16	8፥21-22	64 111
2፥4-15	17	9፥1-6	25 124
2፥7	30	9፥7	47
2፥9	55	9፥15	300
2፥16-17	18 23 55	11፥1-9	74
2፥18	48	12፥1-3	112 300
2፥18-25	19	15፥6	108
2፥19-20	19 22 23	15፥16	76 90
2፥23	48	16፥1-6	50
2፥24	19	16፥2	50
2፥25	23	17፥7-10	107 109
3፥1	48	21፥6	50
3፥1-6	56	22፥1-19	360
3፥1-25	60	38፥8-10	80
3፥6	18	አራት ዘጸአት	
3፥6-12	98	1፥8-14	74
3፥7-24	58	3፥2	267
3፥9	48 58	3፥14	170
3፥15	17 59 111 372	6፥6	353
3፥16	45	19፥6	415
3፥16-19	49 60	20፥1-2	353
3፥17-18	18	20፥4	24
3፥19	34	20፥17	79
3፥20-21	111	24፥7	113
3፥24	60 76	31፥1-5	82
4፥1-16	74	32፥1-35	82
		32፥7-8	138

32÷7-14 144

አሪት ዘሌዋውያን

1÷4 326

16÷14-22 329 351

16÷21 326

16÷29-31 148

17÷10-14 31 59 352

18÷22 128

19÷18 92

19÷28 51

25÷5-6 127

አሪት ዘጉልቀኑ

14÷22 64

21÷4-9 336

24÷17 406

አሪት ዘዳግም

18÷15-16 300 310

18÷18 315

21÷22-23 402

29÷3-4 66

29÷29 99 150 252

32÷16 363

መጽሐፈ መሳፍንት

18÷1-6 83

መጽሐፈ ሩት

1÷14-18 50

መጽሐፈ ሳሙኤል ቀዳማዊ

1÷6-8 50

8÷4-7 79

16÷7 31

መጽሐፈ ሳሙኤል ካልዕ

7÷16 300 407

12÷20-23 153

12÷23 99

መጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊ

15÷12 76

16÷31-32 76

መጽሐፈ ነገሥት ካልዕ

6÷13-17 207

8÷12 80

18÷4 83

መጽሐፈ ዜና መዋዕል ቀዳማዊ

15÷16-24 139

መጽሐፈ ዜና መዋዕል ካልዕ

20÷20-28 152

20÷21-23 136

መጽሐፈ ነህምያ

1÷5-11 151

መጽሐፈ ኢዮብ

33÷4 30

መዝሙረ ዳዊት

1÷5-6 355

8÷5-6 26

38÷3 31

46÷5 48

51÷5 64 99

57÷3 99

58÷3 68

95÷8-11 89

110÷1 208 209 408 411

110÷4 310 324

111÷9 191

116÷15 81

119÷24 118

119÷33-35 80

127÷3-5 81

139 125

149÷1-14 134

መጽሐፈ ምሳሌ

3÷5-7 57

4÷23 31

8÷22-31 260

30÷8-9 130

31÷10-31 50

መጽሐፈ መክብብ

12+7 30 34 38 43 60 100

መኃልየ መኃልይ ዘሰሉ፡ሞን

2÷16	50 126
5÷8-16	50
6÷3	50 126

ትንቢተ ኢሳይያስ

7÷14	299
9÷6-7	311
28÷10	66
42÷22	331
43÷25	108
44÷13-17	83
46÷10	105
51÷11	260
53÷1-12	329 332 336 342 383
53÷6	63 199
53÷10-11	199 371 384
56÷3-5	52
58÷3-12	149
61÷1	106
64÷6	65

ትንቢተ ኤርምያስ

17÷9 **32 65**

31÷31 **105 113 383**

ትንቢተ ሕዝቅኤል

20÷12	122
36÷26-27	32 108
44÷1-2	195

ትንቢተ ዳንኤል

2+31-35	74
3+1-20	79
7+2-7	74
7+13	164 207 406
7+14	227 299
12+2	202 210 382

ትንቢተ ሆሴዕ

6:7 55

ትንቢተ ኣሞጽ

8÷4-6 69

ትንቢተ የናስ

345-10 87

ትንቢተ ናሆም

1÷2-8 **92**

ትንቢተ ዕንባቆም

1½ 5-11	75
1½ 12-13	152
2½ 8	75

ትንቢተ ሶፎንያስ

3÷17 135

ትንቢተ ሚልክያስ

2:14-16 109 127 195
3:8-10 130

የማቴዎስ ወንጌል

1÷18-25	187	189	191	192
1÷21	62	163	299	371 383
1÷25			194	195
2÷1-12				188
2÷13-23			188	192
3÷7				90
3÷14-15				242
3÷16				107
3÷17				165
4÷1-11			246	247
5÷8				137
5÷10-12				305
5÷13-16				75
5÷17				131
5÷27-30				129
5÷28				67
5÷32				127
5÷33-37			121	130
6÷1-18				140
6÷6			139	152
6÷7-13				141
6÷9-13				143
6÷10				150

6+15	147	24+19-21	75
6+16-18	149	24+30-31	209
6+22-23	71	25+20-21	243
6+24	120	25+31-46	167
7+7-8	143	25+46	24
7+21-23	65	26+39	149 252
8+16-17	379	26+52	75
9+14-17	149	26+63	130
10+3	166	27+9-10	350
10+40	320	27+15-26	336
11+25	67 230 239	27+18	344
11+27	165 219 230 239	27+45-53	199 342
	299 317	27+46	199 230 247 337 347
11+28	230	27+62-66	203
11+29	220	28+11-15	204
12+24-32	71 220 295	28+18	207 409
12+28	408	28+19-20	133 174 411
13+55	235	<u>የግርቆስ ወንጌል</u>	
14+28-33	165	1+1	158
15+6	77	1+2-3	216
16+16-18	321	1+14-15	301
16+17	231 299	3+5	234
16+19	302	3+20-29	88
16+21-28	335	3+21	192
16+22-23	247 372	3+31-35	193
17+5	165 232 254	6+3	190 235
17+21	149	7+19	131
18+19-20	151	7+21-23	65 71 101 126
18+23-25	365	8+12	247
18+32	63	8+31	167 202
19+4-7	20 127 128	9+1	232
19+10-12	129	10+45	225 252 254 288
19+12	46		331 336 353 354
19+13-14	99	11+23-24	150
21+4-5	343	12+30	32 37 136
21+33-46	216	13+32	165 237 253 255
22+23-33	34 202	14+36	230
22+29-30	26 51 207	14+51-52	166
22+34-40	86 119	14+62	220
22+41-45	165 299	15+34	254
23+1-36	77 78	15+39	198
23+13	78	<u>የሉቃስ ወንጌል</u>	
23+37	69	1+1-4	190
24+15-28	91 233		

1+4-13	372	22+41-44	346
1+5-25	186	22+43-44	246
1+15	99	23+43	17 201
1+24-25	50	23+46	199 254 391
1+26-38	186 189 196	24+15-16	232
1+35	42 126 158 191 217	24+25-27	202 342
	279	24+39-43	33 205 236
1+39-56	50 99 191	24+50-51	330 369
1+39-79	186		
1+44	80	የጥሐንስ ወንጌል	
1+47	194	1+1-3	214
1+48	244	1+1-18	28 158 168-169 238
1+72-73	300	1+12-13	32
2+1-20	187	1+14	169 186 215 222
2+19	190		237 239 261 288
2+22-38	188	1+17	319
2+41-52	192 195 216 236	1+18	317
	237 332	1+29	385
3+16	319	1+30	157
3+22	222	2+1-12	170 192 335
3+38	238	2+13-17	141
4+17-21	312 316	3+1-10	78
7+47	392	3+3-8	32 67 99
8+2-3	50	3+11	256
9+31	207 232	3+13	249
9+35	222	3+14-15	172 336
11+5-8	151	3+16	106 165 223 363 385
11+11-13	144	3+19	69
12+47-48	87	3+20	70 169
13+1	350	4+6	249
15+11-24	365	4+24	24 83 120 137
15+25-32	78	4+32-34	243
16+14	70 304	5+17-18	171 220
16+14-31	78	5+28-29	34
16+18	128	5+30	242
17+20-21	410	5+39-40	69
18+9-12	78 149	6+2	206
18+9-14	147 356 365	6+35	108 307
18+19	241	6+35-58	336
18+31-34	335	6+37-39	106 251 384
19+14	70	6+71	170
21+5-6	83	7+5	235
21+28	355	7+20	221
22+31-32	247	7+39	408

7+46-49	304
8+28	224
8+32-34	96 101 354 355
8+40	235
8+41	190
8+44	56
8+46	241
8+58	170
10+10	220 294
10+15	383
10+27-28	371
10+30	219 318
11+5	251
12+23	335
12+28	317
12+32	385
12+34	184
13+3-5	254
13+34	364
14+1-3	173
14+6	138 145
14+9	223
14+15	119 146 172
14+28	224
15+5	68 307
15+26	106 172
16+13	107
16+14-15	217
16+23-24	144 145
16+28	216
17+4	106
17+5	206 215 223 279
17+9	369 384
17+20-21	369 384
17+24	283
18+36	410
19+6	235
19+25-27	50
19+30	201
19+34	198
20+17	172 206
20+21	288
20+22	172
20+31	168

21+15-22	170
21+24	166

የሐዋርያት ሥራ

1+6-8	302
1+8	411
1+9	205 210 237
1+11	205 210 237
1+12-14	193 196
1+21-22	320
2+16-17	47
2+22-23	337
2+24	296
2+27-31	200
2+33	338 369
2+36	338 408
2+38	173 174
2+39	99 109
2+42	143
3+6	145
3+6-8	203
3+14	241 356
4+2	203
4+12	338
7+51	71
7+55-56	207 209
9+3-7	203
10+38	163 280 295 311
10+41	203 205
13+2-3	149
13+33	106 229
13+38-39	173
15+1-29	162
16+10-17	166
16+25	140
17+16-23	77 81 83
17+26-27	26
17+28	21
17+31	90
19+24-27	76
20+8	249
20+28	384
23+6-8	202

ሮፖ

1÷3-4	190 204 206 217 229
1÷16-17	107
1÷18	63 352
1÷20-22	67
1÷22-27	128
1÷23	24
1÷26-31	15 45 95
2÷5	90
2÷14-15	23 71 118
3÷3-5	302
3÷11-12	356
3÷11-18	65
3÷20	118
3÷23	62 65
3÷24	105
3÷24-26	339 356
3÷25-26	91 145 178 199 352
	362
3÷28	357
4÷5-8	64 356
4÷11	107
4÷24-25	367 374 382
5÷1-2	375
5÷7	325
5÷8	363 383
5÷9	362
5÷10-11	358
5÷12	63
5÷12-18	55 58
5÷12-21	18 56 63 64 236
	305 390
5÷15	48
6÷3-11	307 380
6÷4	200
6÷13	34 72
6÷14	132 374
6÷16-18	96
6÷23	60 86
7÷1-25	33
7÷6	132
7÷7-8	131
7÷7-9	68
7÷12	132

7÷19	32
8÷3	72 165 243
8÷3-4	98 216 222 250
8÷7	70
8÷11	296
8÷13	72
8÷14-16	146 150 230 239
8÷19-23	59 205 355 359 380
8÷26-27	146
8÷28	152
8÷29	28
8÷33-34	178 209 368 369 384
9÷5	249
9÷6	410
9÷7-8	109
10÷2-4	70 78
10÷6-7	200 207
10÷12	145
12÷1	34 41 136 326
12÷2	398
12÷11	139
13÷1-7	410
13÷3-4	118 125
13÷4	90
13÷5	130
13÷8	129
13÷8-10	132
14÷15	386
14÷23	23 72
16÷1-6	51
16÷20	59
1ኛ ቆሮንቶስ	
1÷10-13	141
1÷18	366
1÷18-25	234
1÷23	229
1÷30-31	355 356
2÷2	399
2÷8	67 249 234
2÷14	68 71
3÷11	320
5÷6-7	327 346
6÷3	26 416

6÷9-11	129	5÷21	64 178 245 332 356
6÷14	204		402
6÷19-20	355	7÷10	344
7÷10-16	127	8÷9	158 175 225 254 279
7÷10-25	321	10÷3-4	209
7÷14	99 109	12÷3	40
7÷25-26	50	12÷7-10	152 153
8÷11	386	12÷11-12	320
9÷20-21	117 118	<u>ገለጽ</u>	
9÷24-27	84 85	1÷3-5	400
10÷16-17	381	1÷4	385
11÷1-16	49	2÷16	132
11÷3	47 409	2÷19-21	401
11÷7-11	25 48	2÷20	364 403
11÷8	19 47	3÷1-3	401
11÷8-12	46	3÷10-11	105 354
11÷23-26	108 328 336 346 381	3÷10-14	402
14÷1-5	138	3÷12	55
14÷4-15	152	3÷13	199 338 354 357 393
14÷14	40	3÷14	355 357
14÷32	138	3÷15-29	107 114
14÷33-40	139	3÷17	300
15÷3-4	199 338	3÷23-24	131
15÷4-11	203	3÷26-28	47
15÷14	202	4÷4	152 190 216 229
15÷17	206		235 237 242
15÷22	18 48 55 56 58 63	4÷21-31	115
	235 305 386 390	5÷11	403
15÷26	411	5÷13	30
15÷28	209 210 227 228 412	5÷19-21	403
15÷42-44	205	5÷24	403
15÷44-52	34 207 241 390	6÷2	51
15÷49	28	6÷7	92
15÷51-52	208	6÷12	403
<u>2ኛ ቆሮንቶስ</u>		6÷14	398 404
1÷21-22	163	6÷16	410
3÷17	319	<u>ኤፌሶን</u>	
3÷18	28 136	1÷3-14	306
4÷4	21 75	1÷4-5	300
4÷10-16	380	1÷7	354
5÷10	91	1÷11	105 385
5÷14	399	1÷14	355
5÷18-20	358 378	1÷17-19	32

1÷22	409
2÷1	60 63
2÷1-3	75 89 178 307
2÷6-7	208 209 307 415
2÷8-10	107 357
2÷14-16	358
2÷17	321
4÷7-16	409
4÷8-9	200
4÷24	23 28
4÷30	71
5÷18-21	49
5÷21-33	49
5÷23-27	52
6÷11-13	374

ፊልጶስፎስ

1÷21	179
2÷1-8	159
2÷3-11	176 283
2÷7	190 239 253 254
2÷8	106 242 279
2÷8-11	165 210
3÷10-11	206
3÷18	404
3÷19	76
3÷21	232
4÷2-3	50

ቆላስይስ

1÷13-14	67 302 303 355 385
	409
1÷13-20	407
1÷15	27 121
1÷15-20	177 204 303
1÷17	253
1÷19-22	359
1÷22	256 349
2÷8	81
2÷9	223 378
2÷10	51
2÷14-15	348 373
2÷16-17	123
2÷22-23	34
3÷5	120

3÷10	23
3÷15-16	138
3÷17	134 140
3÷18	49
4÷2	152
4÷10-14	184

1ኛ ተሰሎንቄ

1÷9-10	229
2÷13	321
4÷13-18	372
5÷18	152
5÷19-22	141

2ኛ ተሰሎንቄ

1÷8-9	91
2÷3-12	414

1ኛ ጢሞቴዎስ

1÷17	110
2÷1-2	137
2÷1-7	386
2÷5-6	99 115 197 221 238
	316 371
2÷14	48 58
3÷2	50 127
4÷1-5	30
4÷8	35 84
6÷6	131
6÷16	377

2ኛ ጢሞቴዎስ

2÷13	362
2÷18	210
3÷12	404
4÷8	85

ቲቶ

1÷15	66 72
------	-------

ዕብራውያን

1÷1-3	21 28 158 179 215
	226 316 367
2÷5	26
2÷9-10	158 386
2÷14-17	238

2÷14-18	367	1÷20	158 354
4÷12	37	1÷23-25	87
4÷15	245	2÷2	36
4÷14-16	330	2÷5	369 415
4÷16	367	2÷10	390
5÷1-4	323	2÷21-24	399
5÷5	311	2÷24	199 242 326 329 380 402
5÷7	151 237 246 332	3÷3-4	140
5÷8-9	227 236 242 245	3÷6	49
6÷4-6	88	3÷7	47 147
7÷1	324	3÷18	33 199 256 331 349
7÷9-10	42	3÷19	180 185 201 382
7÷22	107	3÷20	372
7÷24-25	180 238 242 330 369	4÷1	256
8÷6	299	4÷6	200
8÷13	113 324	5÷8	34
9÷5-12	208	<u>2ኛ ኢጥሮስ</u>	
9÷14	204 296	1÷4	239 283
9÷22	327 331 348	1÷16-18	180 205 231
9÷27	202	1÷21	315
9÷28	329 330 381	2÷1	386
10÷5-7	106 179 215 226 239 311 331	3÷8	152 153
10÷10	348	3÷9	90 386
10÷19-22	415	3÷15-16	175
10÷25-29	88 387	<u>1ኛ ዮሐንስ</u>	
11÷1	151	1÷1-3	181
11÷6	68 72 86	1÷7	352
11÷39-40	372	2÷1	367
12÷1-4	85	2÷2	352
12÷5-11	92	2÷3-5	132
12÷9	43	2÷19	88
12÷11	81	3÷4	63 86
12÷15-17	88 141	3÷16	339
12÷23-24	372	4÷3	234
12÷25	92	5÷6	181
13÷5	153	5÷13-15	149
13÷15	369 415	5÷16	88
<u>1ኛ ኢጥሮስ</u>		5÷21	77
1÷3-5	108	<u>ያዕቆብ</u>	
1÷11	318 319	1÷5-8	150
1÷16	86	1÷14	244
1÷18-19	242 325 327 339		

2÷1	181
2÷8	132
3÷6-8	72
3÷9	27
4÷2-3	143
4÷8	135
4÷17	147 245
5÷13-15	380
5÷16	143

ይሁዳ

7	128
---	-----

የዮሐንስ ራእይ

1÷4-7	182 415
1÷6	312
1÷10	40
1÷12-16	232
1÷18	220
3÷19	92
4÷8-11	134
5÷9-10	140 383
6÷10-11	152
6÷16-17	89
7÷9-10	411
12÷10-11	368 378
14÷11	92
14÷20	89
20÷12	87
21÷27	182
22÷1-22	205
22÷15	130